

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	20 Ionawr 2020
Pwnc:	Papur Cynnig – Moderneiddio Ysgolion Ardal Llangefni Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
Aelod(au) Portffolio:	Cynghorydd R. Meirion Jones
Cyfarwyddwr:	Rhys H Hughes Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Awdur yr Adroddiad: E-bost:	Carol Sorahan carolsorahan@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Cynghorydd Bob Parry Cynghorydd Dylan Rees Cynghorydd Nicola Roberts

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

Rhesymau:

Mae'r adroddiad hwn mewn ymateb i gais y Pwyllgor Gwaith ym mis Mai 2019 i ofyn i swyddogion edrych o'r newydd ar yr amrywiol faterion mewn perthynas â moderneiddio ysgolion a'r gofynion o dan God Trefniadaeyh Ysgolion 2018 yn ardal Llangefni a dod ag adroddiad priodol yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith maes o law.

Mae swyddogion wedi ystyried dewisiadau amgen rhesymol ar gyfer y ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni yn ei chyfarwydd, ac ar gyfer dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig yn benodol. Daw swyddogion i'r casgliad mai ehangu Ysgol Y Graig gwerth £6 miliwn a gynhigir, er mwyn sicrhau cynaliadwyedd presennol a hirdymor addysg, a sicrhau bod digon o leoedd ysgol i gwrdd â'r galw ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.

Argymhellir bod y Pwyllgor Gwaith yn:

1. Cymeradwyo'r cynnig i "Cynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn." ac awdurdodi swyddogion i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyriwyd nifer o opsiynau (neu y cyfeirir atynt fel opsiynau amgen rhesymol yn y papur cynnig) fel rhan o'r papur cynnig hwn.

Mae'r papur cynnig yn amlinellu 11 opsiwn sydd wedi'u hystyried ar gyfer ardal Llangefni, yn ogystal â 10 opsiwn arall sydd wedi'u hystyried ar gyfer Ysgol Talwrn a 9 opsiwn ar gyfer Ysgol Y Graig fel ysgolion unigol.

Mae'r holl opsiynau wedi'u hystyried yn erbyn yr heriau allweddol a nodwyd ar gyfer ardal Llangefni a'r ysgolion sy'n cael eu hystyried.

C – Pam bod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Y Pwyllgor Gwaith sy'n gyfrifol am faterion trefniadaeth ysgolion.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi. Mae'n cyd-fynd â'r strategaeth Moderneiddio Ysgolion Ynys Môn (a fabwysiadwyd gan y Pwyllgor Gwaith) a Dogfen Gyflenwi Flynyddol 2019/20 (a fabwysiadwyd gan y Cyngor Llawn).

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi – mae'n rhan o'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion

DD – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein anghenion tymor hir fel Ynys	Mae'r penderfyniad hwn yn sicrhau cynaliadwyedd tymor hir addysg yn ardal Llangefni ac yn sicrhau bod digon o leoedd ysgol i ddiwallu'r anghenion nawr ac i'r dyfodol. Bydd hefyd yn sicrhau bod adeiladau ysgol newydd yn addas at y diben ac yn cwrdd â safonau BREEAM a safonau Ysgolion 21ain Ganrif.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Bydd y cynnig yn datblygu adeilad ysgol newydd fydd yn cyfrannu at yr ysgol yn mynd yn "Gyfundrefn Dysgu" (Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth Ein Cenedl 2017-2021). Yn eu tro, dylai disgyblion gael budd o brofiadau yn yr ysgol fydd yn eu helpu nhw i fod yn oedolion ifanc sydd yn: ▪ ddysgwyr uchelgeisiol a medrus, fydd yn barod i ddysgu drwy eu bywydau ▪ gyfranwyr anturus, creadigol, yn barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith ▪ unigolion iach, hyderus, yn barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr cymdeithas. Bydd y cynnig yn cael ei ariannu 65:35 gan Lywodraeth Cymru drwy'r rhaglen Band 'B' Ysgolion 21ain Ganrif a'r Cyngor. Bydd buddsoddiad y Cyngor trwy fenthyciad 50 mlynedd, wedi'i ariannu'n rhannol trwy'r derbyniadau cyfalaf.
3	A ydym wedi bod yn cyd-gweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda pwy-	Mae cydweithredu gyda a gwybodaeth a gafwyd gan Estyn, GwE, Cyngorau Cymuned a'r ysgolion wedi ffurfio rhan o'r cynnig hwn. Bydd y rhanddeiliaid canlynol hefyd yn cael cyfle i gyfrannu yn ystod y broses ymgynghori statudol: • Aelodau Etholedig Lleol • Aelod Seneddol Lleol

		• Aelod Cynulliad lleol • Aelodau Cynulliad Rhanbarthol • GWE • Estyn • Y Comisiynydd Heddlu a Throsedd • Llywodraeth Cymru • Y Comisiynydd Iaith • Awdurdod Lleol cyfagos • Cyngorau Cymuned a Thref lleol • Undebau dysgu a staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill yn Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig • Cylch Meithrin Talwrn a Dechrau'n Deg • Pennaeth Ysgol Gyfun Llangeferni • Uwch swyddogion Cyngor Sir Ynys Môn • Prif swyddog Ieuenctid Cyngor Sir Ynys Môn • Partïon eraill â diddordeb
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Ddim ar hyn o bryd, gan mai papur cynnig yw hwn. Bydd y rhanddeiliaid (Rhieni / Gwarcheidwaid, aelodau staff, Llywodraethwyr Ysgol ac eraill sydd a diddordeb) yn cael cyfle yn ystod y broses ymgynghori statudol i gyfrannu'n rhagweithiol ac i chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd ymlaen fydd yn cael ei gytuno.
5	Pa effaith, os o gwbl, y mae'r penderfyniad hwn yn ei chael ar yr agenda cydraddoldeb a'r iaith Gymraeg	Bydd yr Awdurdod yn sicrhau cyfle cyfartal i'r holl ddisgyblion a staff beth bynnag yw eu gallu a'u cefndir. Mae gan y cynnig gyfle i gryfhau'r defnydd o'r Gymraeg yn Ysgol Y Graig fydd wedi ei hehangu.

E – Gyda phwy a ymgynghoroch chi? Beth oedd eu harsylwadau?		
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arwain (UDA) (gorfodol)	Wedi'i ymgorffori yn yr adroddiad hwn.
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Wedi'i ymgorffori yn yr adroddiad hwn.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro(gorfodol)	Wedi'i ymgorffori yn yr adroddiad hwn.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Dylid ymdrin ag unrhyw fater Adnoddau Dynol sy'n codi o'r argymhellion yn unol â phrosesau ymgynghori ac AD eraill cydnabyddedig.
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Mae safon yr offer TGCh megis taflunyddion a byrddau gwyn rhyngweithiol yn isel yn Talwrn ac yn amrywio yn y Graig Byddai estyniad yn manteisio o is-adeiledd TGCh o safon, ynghyd a offer clyweled modern. Argymhellir cynnwys adnewyddu'r offer clyweled drwy'r ysgol i gyrraedd y safonau digidol. https://hwb.gov.wales/canolfan-cymorth/safonau-digidol-addysg Mae'r offer rhwydwaith yn yr ysgolion hyn wedi ei leoli mewn storfa, felly nid yw'n amharu ar staff na disgyblion oherwydd sŵn. Byddai angen gofod mewn unrhyw estyniad ar gyfer offer rhwydwaith ychwanegol.

		Mae'r ceblau ethernet yn yr ysgolion hyn i safon Cat5e. Argymhellir un ai ail-geblo Ysgol y Graig i CAT6A neu o leiaf ychwanegu pwyntiau CAT6A ym mhob dosbarth ar gyfer y pwyntiau di-wifr oherwydd capasiti ychwanegol. Byddai rhaid plethu unrhyw ddatblygiad neu newid yng nghyfansoddiad / strwythur ysgolion i mewn i'r cynllun HWB sydd yn grant Llywodraeth Cymru i drawsnewid TGCh mewn ysgolion. Mae moderneiddio technoleg ysgolion yn gostus oherwydd yr angen i ychwanegu ceblau ar gyfer systemau (mynediad drysau, CCTV, ffônau VOIP), argymhellir ystyried yr angen am dechnolegau moderneiddio fel hyn yn rhan o unrhyw gynllun.
7	Caffael	
8	Sgriwtini	Bydd cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gynhaliwyd ar 14 Ionawr 2020 yn dilyn.
9	Aelodau Lleol	
10	Unrhyw gyrff allanol / arall	

FF – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)

1	Economaidd	Ddim yn berthnasol.
2	Gwrth-dlodi	Ddim yn berthnasol.
3	Trais ac anhrefn	Ddim yn berthnasol.
4	Amgylcheddol	Ddim yn berthnasol.
5	Cydraddoldeb	Gweler yr Asesiad Effaith cydraddoldeb – Atodiad 1
6	Cytundebau Canlyn	Ddim yn berthnasol.
7	Arall	

FF - Atodiadau:

Papur Cynnig ardal Llangejni – Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig
Atodiad 1- Asesiad Effaith.

G – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018
Adroddiad Pwyllgor Gwaith 20/05/2019

**‘PAPUR CYNNIG’
MODERNEIDDIO YSGOLION**

ARDAL LLANGEFNI – SWYDDOGOL SENSITIF

Ionawr 2020

Cynnig i:

**“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion
Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac
Ysgol Talwrn”**

Cynnwys

CRYNODEB GWEITHREDOL	2
1. CEFNDIR A CHYFLWYNIAD	5
2. Y CYNNIG	6
3. GYRWYR NEWID ALLWEDDOL	6
4. GYRWYR ALLWEDDOL AR GYFER ARDAL LLANGEFNI.....	7
5. OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL AR GYFER ARDAL LLANGEFNI	14
6. HERIAU ALLWEDDOL A WYNEBIR GAN YSGOL TALWRN AC YSGOL Y GRAIG	31
7. OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL I'R CYNNIG AR GYFER YSGOL TALWRN.....	42
8. OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL I'R CYNNIG AR GYFER YSGOL Y GRAIG.....	57
9. GWYBODAETH GYLLIDOL.....	69
10. CASGLIAD.....	70

Yn dilyn penderfyniad y Pwyllgor Gwaith ar 20 Mai 2019 ynglŷn â moderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, rhoddwyd cyfarwyddyd i swyddogion edrych ar gynigion o'r newydd, gan ystyried y Cod Trefniadaeth Ysgolion diwygiedig (011/2018).

Mae'r papur hwn yn cyflwyno deilliannau'r gwaith hwn. Fe'i defnyddir i ymofyn am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith i fynd ymlaen â'r broses ymgynghori statudol.

Mae'r gyrwyr allweddol a nodir yn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion yn cynnwys gwella safonau addysg; sicrhau bod adeiladau ysgol yn ffit i bwrpas; gwella Arweinyddiaeth a Rheolaeth; lleihau'r nifer o leoedd gweigion; lleihau cost gyffredinol addysg a'r amrywiad yn y gost fesul disgybl; cynnal a gwella darpariaeth cyfrwng Cymraeg a chynyddu'r defnydd cymunedol a wneir o adeiladau ysgol.

Wrth gymhwyso'r gyrwyr allweddol hyn at ardal Llangefni, deuir i'r canlyniad y byddai'n rhaid i unrhyw foderneiddio ysgolion fynd i'r afael â'r meini prawf canlynol.

- Mae'n rhaid i **safonau** ar draws bob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n ardderchog. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod wedi'u categorio'n wyrdd, h.y. ysgol sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth. (Cefnogaeth gan Wasanaeth Gwella Ysgolion GwE)
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu well ym mhob ysgol. I'r perwyl hwn, mae angen i bob Pennaeth fod gyda amser digyswllt digonol er mwyn cydbwysu heriau arweinyddiaeth a rheolaeth gydag ymrwymiad addysgu yn y dosbarth.
- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu a fydd yn annog bob disgybl i gyflawni ei botensial ar draws bob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau.
- Mae angen i **leoedd ysgol digonol** fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â'r galw presennol a rhagolygon niferoedd y dyfodol. Mae hefyd angen lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudedd disgyblion rhwng dalgylchoedd os oes bosib.
- Bydd rhaid i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig fod yn **gost effeithlon**, h.y. mae angen lleihau costau referniw (costau dydd i ddydd) a mynd i'r afael ag unrhyw gostau ôl-groniad cynnal a chadw. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol.
- Bydd rhaid cynnal neu wella **darpariaeth cyfrwng Cymraeg**.
- Mae angen cynnal y defnydd cymunedol o adeiladau ysgol a chyfleusterau cysylltiedig a chynyddu lle bo hynny'n bosibl.

Mae un ar ddeg o opsiynau rhesymol wedi eu ystyried ar gyfer ardal Llangefni. Yr ysgolion a ystyriwyd fel rhan o'r opsiynau hyn oedd Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn. Gweler yr opsiynau yn rhan 5.

Drwy ddadansoddi pob opsiwn amgen yn fanwl, daeth[wyd i'r casgliad nad oes datrysiad hyfyw ar gyfer ardal gyfan Llangefni. O ganlyniad, mae'r papur hwn yn canolbwyntio ar ddatrysiad posib ar gyfer dalgylch Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig.

Isod, rhestrir yr heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig.

- Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti o tua 3% tra bod Ysgol Talwrn dan ei chapasiti o tua 8% (ffigurau CYBLD / PLASC 2019). Disgwylir i niferoedd gynyddu yn Ysgol Y Graig erbyn Medi 2024. Mae symudiad disgyblion rhwng dalgylchoedd hefyd yn gwneud cynllunio darpariaeth yn anodd.
- Dim ond gofod cyfyngedig sydd gan adeilad Ysgol Talwrn i ddarparu'r cwricwlwm newydd.
- Mae amrywiad sylweddol yn y gost fesul disgybl yn y ddwy ysgol am 2019/20, (Ysgol Talwrn - £4,553 ac Ysgol y Graig - £3,429). Mae'r gost gyfartalog fesul disgybl yn Ysgol Talwrn hefyd yn uwch na chyfartaledd cynradd Môn sef £3,988.

- Dim ond yn rhannol mae Ysgol Talwrn yn cydymffurfio'n â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010.
- Tan 2018, roedd categorïau'r ddwy ysgol yn wahanol [Ysgol Talwrn – melyn; Ysgol y Graig – gwyrdd].
- Mae'r amser a ddarperir i'r Pennaeth yn Ysgol Talwrn i fynd i'r afael â materion arweinyddiaeth a rheolaeth yn llai na'r hyn a geir yn Ysgol Y Graig.
- Roedd gan Ysgol Talwrn 13% o'i balansau dros ben ar ddechrau'r flwyddyn gyllidol 2019/20 ac mae Ysgol y Graig bellach o fewn ei chyllideb ar ddechrau 2019/20.
- Mae'r ddwy ysgol yn llwyddiannus mewn datblygu gallu disgyblion yn y Gymraeg. Byddai angen i'r cynnig moderneiddio adeiladu ar y sylfaen gadarn hon.
- Ym mis Hydref 2019, roedd dwy ran o dair (67% neu 28 o'r 42) o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o du allan i ddalgylch yr ysgol ac mae tua traean o'r holl ddisgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol y Graig.

Ystyriwyd a gwerthuswyd deg o opsiynau amgen rhesymol i'r cynnig ar gyfer Ysgol Talwrn a naw o opsiynau amgen rhesymol i'r cynnig ar gyfer Ysgol y Graig yn erbyn y gyrrwyr moderneiddio ysgolion allweddol. Arweinir hefyd at y canlyniad y bydd rhaid i'r Cyngor liniaru'r effaith a geir gyda'r posibilrwydd o gau Ysgol Talwrn wrth ddarparu cludiant i ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn i'r ysgol ehangedig newydd.

O ganlyniad i'r gwerthusiad uchod, mae'r Cyngor wedi cyflwyno'r cynnig canlynol ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:-

“Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Nodir manylion arfaethedig yr ysgol ehangedig newydd isod:

Manylion yr Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig newydd	
Ystod oedran	3-11 oed
Lleoedd Ysgol	480 (4-11 oed)
Lleoedd Meithrin	68
Rhif mynediad	68
Lleoliad	Tir ger safle'r ysgol bresennol, Llangefni
Categori	Cymuned
Categori Iaith	Cyfrwng Cymraeg
Cyfleusterau arfaethedig	Cyfleuster Ysgol Gynradd 21ain Ganrif i wireddu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd, gan gynnwys darpariaeth feithrin a chymuned
Amcangyfrif o Gost y Prosiect	Tua £6 miliwn wedi'i ariannu drwy gyfalaf CSYM (35%) a rhaglen ysgolion 21ain ganrif LIC (65%)

1. CEFNDIR A CHYFLWYNIAD

Yn dilyn penderfyniad y Pwyllgor Gwaith ar 20 Mai 2019 i ddiddymu penderfyniadau blaenorol am ddyfodol addysg yn ardal Llangefni, mae'r papur hwn yn cyflwyno'r opsiynau amgen rhesymol a ystyriwyd ar gyfer moderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, ac yn benodol ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig.

Ers Mehefin 2016, mae'r Cyngor wedi cynnal dau ymgynghoriad ar ddyfodol addysg yn ardal Llangefni. Mae cyfanswm o 21 o opsiynau wedi'u hystyried hyd yn hyn fel rhan o'r ymgynghoriadau hyn.

Ysgrifennwyd y papur cynnig hwn yn unol â gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion diwygiedig (011/2018).

Bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith, er mwyn cael eu penderfyniad i fynd ymlaen â'r cyfnod ymgynghori statudol ar gyfer y cynnig ai pheidio.

1.1 Darpariaeth addysg yn ardal Llangefni

Mae ardal Llangefni yn cynnwys Ysgol Gyfun Llangefni (uwchradd) a chwe ysgol gynradd sef Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Esceifiog, Ysgol Henblas, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

Dyweder yn Strategaeth Addysg yr Awdurdod a gyhoeddwyd yn Hydref 2018 "Wrth adolygu darpariaeth addysgol o fewn ardal neu ddalgylch rhoddir ystyriaeth i gyfuno gydag ysgolion cyfagos drwy symud y disgyblion yno."

Yng ngoleuni hyn, ni ystyrir Ysgol Esceifiog ymhellach oherwydd ei lleoliad gan ei bod 5.2 milltir oddi wrth Ysgol Corn Hir, 4.3 milltir oddi wrth Ysgol Henblas, 5.0 milltir oddi wrth Ysgol y Graig, 5.8 milltir oddi wrth Ysgol Bodffordd a 5.0 milltir oddi wrth Ysgol Talwrn (*ffynhonnell-google maps*).

Penderfynodd y Pwyllgor Gwaith ar 25 Mawrth 2019 i dynnu Ysgol Henblas o'r cynnig ar gyfer ardal Llangefni, gan y derbyniwyd sicrwydd ynglŷn â gwella safonau a chynnydd yn niferoedd disgyblion. Felly nid yw Ysgol Henblas yn rhan o'r cynnig hwn.

Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn felly yw'r ysgolion yr ystyrir hwynt ymhellach yn y papur cynnig hwn.

1.2 Cyn cyrraedd y cynnig (Adran 2) isod, mae'r Cyngor wedi ystyried y canlynol:

- Gyrwyr allweddol ar gyfer newid (Adran 3)
- Gyrwyr allweddol ar gyfer ardal Llangefni (Adran 4)
- Opsiynau amgen rhesymol ar gyfer ardal Llangefni (Adran 5)
- Heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig (Adran 6)
- Opsiynau amgen rhesymol i'r cynnig ar gyfer Ysgol Talwrn (Adran 7)
- Opsiynau amgen rhesymol i'r cynnig ar gyfer Ysgol y Graig (Adran 8)

Nodwch os gwelwch yn dda- Oni nodir yn wahanol, mae'r ffigurau yn y ddogfen yn dod o'r Cyfrifiad Ysgol Blynnyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD neu PLASC 2019).

2. Y CYNNIG

Y cynnig yw:

Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Bydd Ysgol y Graig ehangedig yn cymryd holl ddisgyblion Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn a hefyd yn cwrdd â'r galw a ragwelir ar gyfer y dyfodol, gan gynnwys darpariaeth feithrin.

Nodir manylion arfaethedig yr ysgol ehangedig newydd isod:

Manylion yr Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig newydd	
Ystod oedran	3-11 oed
Lleoedd Ysgol	480 (4-11 oed)
Lleoedd Meithrin	68
Rhif mynediad	68
Lleoliad	Tir ger safle'r ysgol bresennol, Llangefni
Categori	Cymuned
Categori Iaith	Cyfrwng Cymraeg
Cyfleusterau arfaethedig	Cyfleuster Ysgol Gynradd 21ain Ganrif i wireddu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd, gan gynnwys darpariaeth feithrin a chymuned
Amcangyfrif o Gost y Prosiect	Tua £6 miliwn wedi'i ariannu drwy gyfalaf CSYM (35%) a rhaglen ysgolion 21ain ganrif LIC (65%)

3. GYRWYR NEWID ALLWEDDOL

Mae'r Strategaeth Moderneiddio Ysgolion a fabwysiadwyd gan Bwyllgor Gwaith y Cyngor yn Hydref 2018 yn amlinellu'r gywyr newid allweddol i foderneiddio ysgolion:

- Gwellu safonau addysgu a chyrhaeddiad.
- Lleihau nifer y lleoedd dros ben er mwyn gwneud defnydd effeithlon o adnoddau.
- Anelu i leihau'r amrediad gwariant fesul disgybl gan sicrhau mwy o gyfle cyfartal ar draws ysgolion.
- Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth.
- Cynllunio olyniaeth
- Ehangu'r defnydd o adeiladau ysgolion gan y gymuned
- Cyfleusterau gofal plant a chymunedol i rieni a thrigolion hŷn
- Darpariaeth gyfrwng Cymraeg a dwyieithog
- Darpariaeth feithrin
- Darpariaeth ôl-16
- Sicrhau bod adeiladau ysgolion addas i bwrpas.

Mae'r adran ganlynol yn amlygu gywyr newid allweddol perthnasol yn ardal Llangefni.

4. GYRWYR ALLWEDDOL AR GYFER ARDAL LLANGFNI

Isod, nodir y gyrwyr allweddol perthnasol ar gyfer ardal Llangefni yn seiliedig ar y gyrwyr allweddol a nodir yn Adran 3.

1. Safonau

Gwella safonau addysg ar draws ardal Llangefni drwy sicrhau bod pob disgybl yn cyrraedd eu potensial. Bydd hyn yn cynnwys creu amgylchedd dysgu sy'n galluogi plant, staff a'r Pennaeth i lwyddo, lleihau'r nifer o ddosbarthiadau cynradd lle mae ystod oedran o fwy na dwy flynedd, a sicrhau fod gan y Pennaeth amser digyswllt digonol i fynd i'r afael â heriau arweinyddiaeth a rheolaeth sydd ynghlwm â'r rôl [gweler y gyrrwr nesaf].

2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth

Gwella capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth a mynd i'r afael â chynllunio olyniaeth drwy sicrhau bod y strwythur arweinyddiaeth a rheolaeth yn yr ardal hon o'r radd flaenaf a bod digon o amser a chapasiti ar gael i'r tîm arweinyddol fynd i'r afael â'r heriau strategol a rheolaethol sydd ynghlwm â rhedeg ysgolion llwyddiannus.

3. Adeilad Ysgol

Sicrhau bod yr ysgolion yn darparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig nawr ac i'r dyfodol i'r holl ddisgyblion ac athrawon, gan roi cyfle i bob disgybl gyflawni eu potensial ar draws bob maes dysgu.

4. Lleoedd Ysgol

Sicrhau bod lleoedd digonol yn yr ardal ar gyfer y nifer presennol o ddisgyblion ac ar gyfer rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion.

5. Cyllidol

Sicrhau y lleiheir yr amrywiad yn y gost fesul disgybl a'r gost refeniw sydd ynghlwm â rhedeg ysgolion yr ardal, a sicrhau yr eir i afael â chostau ôl-groniad cynnal a chadw.

6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg

Cynnal a gwella darpariaeth dwyieithog a chyfrwng Cymraeg.

7. Defnydd Cymunedol

Cynyddu defnydd cymunedol o adeiladau ysgol (e.e. darpariaeth feithrin a/neu gofal plant) a darparu, lle fo'n bosib cyfleusterau gofal plant a chymunedol i rieni a'r henoed.

8. Materion cyffredinol

Materion eraill e.e. llif traffig, canfod safle.

Trafodir y gyrwyr hyn ar gyfer ardal Llangefni mewn mwy o fanylder isod (Adrannau 4.1 - 4.7).

4.1 Safonau

4.1.1 Arolygiadau Estyn

Mae Estyn yn adrodd ar ansawdd a safonau addysg. Isod ceir gwybodaeth o'r arolygiadau Estyn diweddaraf yn ysgolion ardal Llangefni:

Ysgol	Bodffordd*	Corn Hir	Y Graig	Talwrn	Ysgol Gyfun Llangefni**
	Mehefin 2015	Mai 2013	Ionawr 2019	Hydref 2018	Mai 2014
Safonau	Digonol	Da	Da	Da	Digonol
Lles ac agweddau at ddysgu	Da	Rhagorol	Da	Da	Da
Addysgu a phrofiadau dysgu	Digonol	Da & Rhagorol	Da	Da	Da
Gofal, cymorth ac arweiniad	Da	Da	Da	Da	Da

Ysgol	Bodffordd*	Corn Hir	Y Graig	Talwrn	Ysgol Gyfun Llangefni**
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Digonol	Da	Da	Da	Digonol

Graddau Estyn –

Barn	Beth mae'r barnau yn ei feddwl
Rhagorol	Nifer o gryfderau, gan gynnwys esiamplau arwyddocaol o arferion sy'n arwain y sector
Da	Nifer o gryfderau ac nid oes unrhyw feysydd pwysig angen gwelliant sylweddol
Digonol	Cryfderau'n gorbwyso'r meysydd sydd angen eu gwella
Anfoddhaol	Meysydd sydd angen eu gwella'n gorbwyso'r cryfderau

***NODER** – Dychwelodd Estyn i ymgymryd ag ymweliad monitro ym mis Hydref 2016, a nodir yn yr adroddiad: “Bernir bod Ysgol Gymuned Bodffordd wedi gwneud cynnydd da o ran y materion allweddol ar gyfer gweithredu yn dilyn ymweliad Estyn yn Hydref 2016. Byddwn yn awr yn tynnu enw'r ysgol oddi ar y rhestr o ysgolion y mae angen iddynt gael eu monitro gan Estyn. Ni fydd mwy o ymweliadau monitro gan Estyn mewn perthynas â'r arolygiad hwn.”

****NODER** – Dychwelodd Estyn i ymgymryd ag ymweliad monitro ym mis Hydref 2015, a nodir yn yr adroddiad: “Bernir bod Ysgol Gyfun Llangefni wedi gwneud cynnydd da o ran y materion allweddol ar gyfer gweithredu yn dilyn adolygiad Estyn yn Hydref 2015. Byddwn yn awr yn tynnu enw'r ysgol oddi ar y rhestr o ysgolion y mae angen iddynt gael eu monitro gan Estyn. Ni fydd mwy o ymweliadau monitro gan Estyn mewn perthynas â'r arolygiad hwn.”

Dymuna'r Awdurdod sicrhau bod deilliau arolygiadau Estyn yn dda neu'n well, h.y. deilliant o Dda neu Ragorol ym mhob categori.

Byddai'n rhaid i unrhyw waith moderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni gynnal os nad gwella'r agweddau da a rhagorol a nodwyd gan Estyn yn ogystal â mynd i'r afael â'r diffygion a amlinellir uchod.

4.1.2 Categorioidio Ysgolion

Mae'r system gategorioidio ysgolion yn adrodd ar pa mor dda mae ysgol yn perfformio. Ystyria hefyd ba mor effeithiol y mae'r ysgol yn cael ei harwain a'i rheoli, ansawdd y dysgu a'r addysgu, a lefel y gefnogaeth a'r her sydd ei hangen arni i wella.

Mae'r system yn adnabod yr ysgolion sydd angen y mwyaf o gymorth, cefnogaeth ac arweiniad i wella. Mae hefyd yn adnabod y rheiny sy'n gwneud yn dda ond y gallent fod yn gwneud yn well a'r rhai sy'n effeithiol iawn a gallent gefnogi eraill i wella.

Rhoddir pob ysgol yn un o bedwar categori lliw – gwyrdd, melyn, melyngoch neu goch.

Mae lliw'r categori'n dangos y lefel o gefnogaeth sydd ei hangen ar ysgol (ysgolion gwyrdd sydd angen y lleiaf o gefnogaeth a'r rhai yn y categori coch sydd angen y gefnogaeth fwyaf dwys). Bydd bob ysgol yn derbyn rhaglen gefnogaeth, her ac ymyrraeth wedi ei theilwra yn seiliedig ar y categori hwn gan GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Gogledd Cymru).

Nodir y categorïau priodol ar gyfer yr ysgolion unigol isod: (Ffynhonnell: GwE -Tachwedd 2019)

Blwyddyn	Ysgol Bodffordd	Ysgol Corn Hir	Ysgol Y Graig	Ysgol Talwrn	Ysgol Gyfun Llangefni
2019	Melyn	Gwyrdd	Gwyrdd	Gwyrdd	Gwyrdd
2018	Melyn	Gwyrdd	Gwyrdd	Melyn	Gwyrdd
2017	Melyngoch	Gwyrdd	Gwyrdd	Melyn	Melyn
2016	Melyngoch	Gwyrdd	Gwyrdd	Melyn	Melyn
2015	Melyngoch	Gwyrdd	Gwyrdd	Melyn	Melyngoch

Mae'r tabl isod yn esbonio yn fanwl beth yw ystyr pob lliw:

Gwyrdd	Ysgolion nad oes angen eu monitro llawer Perfformiad dros y tair blynedd diwethaf wedi bod yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y teulu o ysgolion, ac wedi gosod yr ysgol yn chwarter uchaf y PYD. Patrwm o wella neu gynnal safonau uchel yn gyson yn yr holl ddangosyddion a phynciau. Presenoldeb dros y tair blynedd diwethaf yn sylweddol uwch na'r canolrif o'i gymharu ag ysgolion tebyg ac yn uwch na thargedau awdurdod lleol. Gwaharddiadau parhaol yn brin a gwaharddiadau tymor penodol yn isel. Hunan arfarnu'n gadarn gyda ffocws clir ar safonau a pherfformiad ac yn rhoi dealltwriaeth fanwl gywir i arweinwyr a rheolwyr o'r cryfderau a'r gwendidau. Strategaethau gwella pendant yn y CGY a thargedau deilliannau mesuradwy. Ffocws parhaus ar fonitro a gwerthuso cynnydd er mwyn sicrhau y cyrhaeddir y targedau hyn yn llwyddiannus. Arweinwyr yn rhoi blaenoriaeth i addysgu sy'n cael effaith sylweddol. Mae ansawdd yr addysgu yn gyson dda gyda rhywfaint yn rhagorol. Llywodraethwyr yn cymryd rhan effeithiol o ran herio a chefnogi'r ysgol i wneud gwelliannau. Dim ymweliad dilynol yn dilyn arolygiad Polisiâu a gweithdrefnau amddiffyn plant wedi'u sefydlu [hyfforddiant ar gyfer aelod staff a llywodraethwr dynodedig, staff, gwiriadau CRB fan leiaf].
Melyn	Ysgolion y mae arnynt angen eu monitro a'u cefnogi'n ysgafn Perfformiad dros y tair blynedd diwethaf wedi bod yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y teulu o ysgolion, ac wedi gosod yr ysgol yn hanner uchaf y dosbarthiad PYD. Patrwm o wella neu gynnal safonau da ym mwyafrif y dangosyddion a phynciau. Presenoldeb dros y tair blynedd diwethaf ymhell dros y canolrif o'i gymharu ag ysgolion tebyg ac yn cyrraedd neu'n rhagori ar dargedau awdurdod lleol. Gwaharddiadau parhaol yn cael eu cefnogi gan yr awdurdod a gwaharddiadau tymor penodol yn cymharu â'r cyfartaledd cenedlaethol. Hunan arfarnu'n drwyadl gyda ffocws ar safonau a pherfformiad ac yn rhoi darlun cyffredinol dda i arweinwyr a rheolwyr o'r cryfderau a'r gwendidau. Strategaethau gwella da yn y cynllun gwella ysgol ac mae gan fwyafrif y gweithgareddau a thargedau ddeilliannau mesuradwy. Arweinwyr yn rhoi blaenoriaeth i sicrhau bod yr addysgu'n effeithiol. Mae ansawdd yr addysgu'n dda. Llywodraethwyr yn herio ac yn cefnogi'r ysgol i wneud gwelliannau. Monitro gan yr ALI yn dilyn arolygiad Polisiâu a gweithdrefnau amddiffyn plant wedi'u sefydlu [hyfforddiant ar gyfer aelod staff a llywodraethwr dynodedig, staff, gwiriadau CRB fan leiaf].

Melyngoch	Ysgolion y mae arnynt angen cefnogaeth a monitro penodol Perfformiad dros y tair blynedd diwethaf wedi bod yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y teulu o ysgolion ar adegau, ac yn is ar adegau eraill. Perfformiad mewn rhai dangosyddion wedi gosod yr ysgol yn hanner isaf y dosbarthiad PYD. Patrwm amrywiol o wella neu gynnal safonau da. Amrywiaeth mewn perfformiad ar draws pynciau, yn arbennig yn y pynciau craidd. Presenoldeb yn is na'r canolrif o'i gymharu ag ysgolion tebyg. Gall presenoldeb ddisgyn yn is na thargedau awdurdod lleol. Mae yna rywfaent o duedd tuag at welliant. Gwaharddiadau parhaol yn cael eu cefnogi gan yr awdurdod ond mae gwaharddiadau tymor penodol yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol. Nid yw hunan arfarnu wedi'i sefydlu'n gyson ar draws yr ysgol ac nid yw'n rhoi ffocws digonol ar safonau a pherfformiad ac o ganlyniad, mae dealltwriaeth arweinwyr a rheolwyr o'r cryfderau a'r gwendidau yn amrywio. Mae'r cynllun gwella ysgol yn amlinellu gweithgareddau ar gyfer gwneud gwelliannau mewn meysydd allweddol. Nid oes ffocws i rai o'r strategaethau a gweithgareddau, ac nid ydynt yn heriol. Nid yw'r broses o werthuso cynnydd yn ddigon eglur. Nid yw'r arweinwyr yn monitro ansawdd yr addysgu yn systematig a/neu ni weithredir ar y canfyddiadau bob amser er mwyn gwneud gwelliannau mewn pryd. Mae ansawdd yr addysgu a'r dysgu'n amrywio. Mae cefnogaeth y llywodraethwyr yn dda ond nid ydynt yn herio'r ysgol i wneud gwelliannau yn systematig. Monitro gan Estyn yn dilyn arolygiad Gwendidau yn y polisïau a'r gweithdrefnau amddiffyn plant.
Coch	Ysgolion y mae arnynt angen cefnogaeth sylweddol Perfformiad dros y tair blynedd diwethaf wedi bod yn sylweddol is na'r cyfartaledd ar gyfer y teulu o ysgolion ac wedi gosod yr ysgol yn chwarter isaf y PYD ym mwyafrif y dangosyddion. Tuedd am i lawr neu safonau cyson isel. Amrywiaeth mewn perfformiad ar draws pynciau, yn arbennig yn y pynciau craidd. Presenoldeb dros y tair blynedd diwethaf yn llawer is na'r canolrif o'i gymharu ag ysgolion tebyg. Presenoldeb yn llawer is na thargedau awdurdod lleol. Nid oes tuedd tuag at welliant. Gwaharddiadau parhaol yn uchel ac ar y cyfan, heb eu cefnogi gan yr awdurdod. Gwaharddiadau tymor penodol yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol. Nid yw'r prosesau hunan arfarnu yn ddigon trwyadl. Nid ydynt yn canolbwyntio'n ddigonol ar safonau a pherfformiad ac o ganlyniad, nid yw arweinwyr a rheolwyr yn adnabod meysydd i'w gwella yn gywir. Nid yw'r camau a/neu'r targedau yn y cynllun gwella ysgol yn ddigon llym na heriol. Nid ydynt yn debygol o arwain at welliannau angenrheidiol. Ni chaiff yr addysgu na'r dysgu eu monitro'n gyson nac yn effeithiol. Mae yna rywfaent o addysgu anfodddhaol. Ni chaiff y llywodraethwyr fawr o effaith ar gyfeiriad na gwaith yr ysgol a/neu nid ydynt yn ei herio i wneud gwelliannau. Gwelliant sylweddol yn dilyn arolygiad. Gwendidau yn y polisïau a'r gweithdrefnau amddiffyn plant..

Disgwylir y byddai'r ysgol wedi ei ehangu'n cael ei chategoreiddio'n wyrdd, yr un fath ag Ysgol Corn Hir ac Ysgol y Graig.

4.2 Arweinyddiaeth a Rheolaeth

Mae'r tabl isod yn nodi ymrwymiad addysgu'r Pennaeth ym mhob ysgol.

Ysgol	Bodffordd	Corn Hir	Y Graig	Talwrn	Ysgol Gyfun Llangefni
% Ymrwymiad addysgu'r Pennaeth	80%	0%	0%	70%	0%

Mae'r tabl uchod yn dangos nad oes gan Benaethiaid yn yr ysgolion cynradd mwyaf nac yn yr ysgol uwchradd unrhyw ymrwymiad addysgu ffurfiol. Yn y ddwy ysgol gynradd leiaf (Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn), mae'r ymrwymiad addysgu'n arwyddocaol gan fod y Benaethiaid yn addysgu am 70-80% o'r amser. Mae'r angen i gydbwyso hyn ag anghenion arweinyddol cyffredinol o ddydd i ddydd yn her fawr. Mae ar Benaethiaid angen amser digonol i fynd i'r afael â'r her arweinyddiaeth a rheolaeth law yn llaw ag unrhyw ymrwymiad addysgu, yn enwedig mewn ysgolion cynradd.

4.3 Adeiladau Ysgol

Mae'r tabl isod yn manylu ar y sefyllfa gyfredol ynglŷn â graddau cyflwr yr ysgolion (2019), yr ôl-groniad cynnal a chadw sydd ei angen i godi'r cyflwr i lefel briodol (nid disgwyliadau 21ain

ganrif) a'r lefel o gydymffurfiaeth â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i ddisgyblion anabl.

Ysgol	Bodffordd	Corn Hir	Y Graig	Talwrn	Gyfun Llangefni
Ôl-groniad cynnal a chadw (2019)	£134,000	£234,000	£48,500	£360,000	£3,609,000
Gradd cyflwr*	B	C	A	B	C
Nifer o ddosbarthiadau symudol ar y safle	0	2	0	1	1
Cydymffurfiaeth â'r Deddf Cydraddoldeb 2010	Yn rhannol	Yn rhannol	Yn llawn	Yn rhannol	Yn rhannol
Gofod digonol i ddosbarthu'r cwricwlwm	Cyfngedig	Cyfngedig	Digonol	Cyfngedig	Digonol

*Gradd A – Da (Yn perfformio fel y dylai ac yn gweithredu'n effeithlon), Gradd B - Boddhaol (Yn perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad), Gradd C - Gwael (Yn arddangos diffygion mawr ac/neu nid yw'n gweithredu fel y dylai).

Cyfanswm yr ôl-groniad cynnal a chadw yn y pedair ysgol gynradd yw £776,500, a £3,609,000 yn Ysgol Gyfun Llangefni, sef cyfanswm o £4,385,500. Yr unig ysgol sy'n cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant anabl yw Ysgol y Graig.

Byddai'r bloc Cyfnod Sylfaen newydd arfaethedig ac ail-fodelu adeilad presennol Ysgol Y Graig yn rhoi darpariaeth 21ain ganrif fyddai'n mynd i'r afael â'r ôl-groniad cynnal a chadw ac yn sicrhau y byddai darpariaeth yr ysgol yn cydymffurfio'n llawn â disgwyliadau hygyrchedd Deddf Cydraddoldeb 2010.

4.4 Lleoedd Ysgol

Isod, dangosir nifer presennol y disgyblion sydd ar y gofrestr, niferoedd y disgyblion am y pedair blynedd ddiwethaf a rhagolygon disgyblion y dyfodol hyd at 2024. Daw'r ffigurau hyn o CYBLD 2019 [ffigurau Ionawr 2019]:

Ysgol	Capasiti	Disgyblion Ionawr 2015	Disgyblion Ionawr 2016	Disgyblion Ionawr 2017	Disgyblion Ionawr i 2018	Disgyblion Ionawr 2019	% Llefydd gweigion Ionawr 2019
Gyfun Llangefni	896	737	755	702	670	634	29%
Ysgol	Capasiti - heb Meithrin	Disgyblion Ionawr 2015	Disgyblion Ionawr 2016	Disgyblion Ionawr 2017	Disgyblion Ionawr i 2018	Disgyblion Ionawr 2019	% Llefydd gweigion Ionawr 2019
Bodffordd 3-11	63	61	55	68	63	70	-11% DG
Corn Hir 4-11	204	200	207	221	224	226	-11% DG
Graig 3-11	330	333	333	335	326	339	-3% DG
Talwrn 4-11	49	44	47	47	43	45	8%

Dengys ffigurau Bodffordd, Corn Hir a Graig eu bod dros eu capasiti (DG).

Un o'r rhesymau pam fod Ysgol Bodffordd dros gapasiti, ydi fod rhai o ddisgyblion sydd o ddalgylch Ysgol Corn Hir ac Ysgol Y Graig yn mynychu Ysgol Bodffordd. Mae tua 10% o ddisgyblion sydd yn mynychu Ysgol Bodffordd yn dod o ddalgylch Ysgol Corn Hir. Mae tua 13% o ddisgyblion sydd yn mynychu Ysgol Bodffordd yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

Mae gan Ysgol Talwrn 8% o lefydd gweigion, er bod 18% o ddisgyblion sydd yn mynychu Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, ac bod 32% o ddisgyblion sydd yn mynychu Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

RHAGOLYGMON PUM MLYNEDD

Gweler isod ragolygon niferoedd disgyblion hyd at 2024.

Ysgol	Capasiti	Disgyblion Medi 2019	Rhagolygon niferoedd				
			Medi 2020	Medi 2021	Medi 2022	Medi 2023	Medi 2024
Gyfun Llangejni 11-18	896	665	655	672	688	719	715
Ysgol	Capasiti – heb Meithrin	Disgyblion Medi 2019	Medi 2020	Medi 2021	Medi 2022	Medi 2023	Medi 2024
Bodffordd 3-11	63	69	74	76	77	79	77
Corn Hir 4-11	204	230	238	242	242	241	243
Graig 3-11	330	324	329	331	326	320	334
Talwrn 4-11	49	40	47	46	41	39	37

Mae'r manylion uchod yn dangos nad yw'r ddarpariaeth cynradd bresennol yn ddigonol i gwrdd â'r galw presennol ac y byddai hyn yn parhau ac yn debygol o gynyddu yn y dyfodol.

Disgyblion sy'n teithio o du allan i'r dalgylch

Disgwylir i'r Awdurdod gynllunio darpariaeth ysgolion o amgylch y nifer o ddisgyblion sydd yn y dalgylch. Mae cynllunio darpariaeth ysgolion yn anodd oherwydd symudiad plant o du allan i'r dalgylch, e.e. mae'r canran uchel o blant sy'n mynychu o du allan i'r dalgylch yn Ysgol Talwrn ac Ysgol Bodffordd yn cuddio'r ffaith nad yw nifer y disgyblion sydd yn nalgylch naturiol yr ysgolion yn ddigon i lenwi'r ysgolion (gweler y tabl isod).

Ysgol	% y disgyblion sydd yn teithio o du allan i'r dalgylch (ffigrau'r Awdurdod Hydref 2019)
Ysgol Gyfun Llangejni	13%
Ysgol Bodffordd	41%
Ysgol Corn Hir	28%
Ysgol Y Graig	12%
Ysgol Talwrn	67%

Bydd rhaid i'r ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal sicrhau bod lleoedd ysgol digonol ar gael i gwrdd â'r niferoedd presennol mewn ysgolion, rhagolygon y dyfodol, a bod y system ysgolion yn yr ardal yn gost effeithlon, h.y. bod ysgolion yn llawn (ble'n bosib gyda disgyblion o'r dalgylch naturiol) a bod y nifer o ddisgyblion mewn dosbarthiadau unigol yn agos at 30.

4.5 Cyllidol

Mae'r tabl isod yn dangos y gwariant fesul disgybl mewn ysgolion unigol:

	Ysgol Bodffordd	Ysgol Corn Hir	Ysgol y Graig	Ysgol Talwrn	Cyfartaledd cynradd Môn	Ysgol Gyfun Llangejni	Cyfartaledd uwchradd Môn
Cost y disgybl (2019/20)	£4,274	£3,586	£3,429	£4,553	£3,988	£5,233	£5,039
% sy'n derbyn prydau ysgol am ddim	7%	5%	27%	21%	14.4%	14%	13%
Sefyllfa balansau ysgolion 31/03/19	Diffyg 3% o gyllideb yr ysgol	3% o gyllideb yr ysgol yn weddill	Diffyg 3% o gyllideb yr ysgol	13% o gyllideb yr ysgol yn weddill	4% o gyllideb yr ysgol yn weddill	Diffyg 2% o gyllideb yr ysgol	Diffyg 1% o gyllideb yr ysgol

Mae'r tabl uchod yn dangos bod amrywiad o £1,124 y disgybl rhwng y pedair ysgol gynradd ac amrywiad o £194 rhwng Ysgol Gyfun Llangefni a'r cyfartaledd ar gyfer yr uwchradd. Mae'r gwahaniaeth yn y gwariant fesul disgybl yn y sector cynradd yn destun pryder ac nid yw'n gynaliadwy ar gyfer y dyfodol. Gellir dadlau bod yr ysgolion lleiaf yn derbyn yr hyn sy'n gyfartal â chyllid ychwanegol i gynnal y lefel leiafswm o staffio a bod yr ysgolion mwyaf yn colli allan o ganlyniad.

Dengys hefyd bod cyllidebau ysgolion dan bwysau, yn enwedig yn yr ysgolion cynradd mwyaf. Mae hyn yn amlgu'r angen i leihau cost gyffredinol addysg drwy leihau cyfanswm y gwariant fesul disgybl. Mae hyn yn gyson â'r sefyllfa ar draws yr Ynys.

4.6 Darpariaeth cyfrwng Cymraeg

Ysgolion cyfrwng Cymraeg yw'r holl ysgolion dan ystyriaeth yn ardal Llangefni, a bydd unrhyw ddarpariaeth yn y dyfodol yn parhau i fod drwy gyfrwng yr iaith Gymraeg.

4.7 Defnydd cymunedol

Ysgolion cymunedol yw holl ysgolion ardal Llangefni, a bydd unrhyw ddarpariaeth yn y dyfodol yn parhau i fod yn ysgolion cymunedol. Nid yw'r ysgolion dan sylw yn ran o unrhyw ymddiriedolaeth neu ymddiriedolaeth elusennol.

4.8 Casgliadau sy'n deillio o'r gyrrwyr newid allweddol ar gyfer ardal Llangefni

- Er bod y safonau'n gyffredinol dda yn ardal Llangefni, mae angen sicrhau gwelliant parhaus.
- Mae amrywiad sylweddol yn y gost y disgybl ar draws yr ysgolion a nodir uchod. Mae'r gost y disgybl yn yr ardal hefyd angen ei lleihau.
- Mae ysgolion yn ardal Llangefni yn gweithredu gyda chyllideb sydd mewn diffyg neu gyda chronfeydd dros ben sy'n lleihau.
- Nid oes digon o leoedd yn ysgolion ardal Llangefni. Mae dwy ysgol mwy na 10% dros eu capasiti. Yn ogystal â hyn, yn nwy o'r ysgolion mae dros 25% o'r disgyblion yn mynychu o du allan i'r dalgylch. Dylai unrhyw gynnig fynd i'r afael â hyn.
- Un ysgol yn unig sydd a gradd "A" o ran cyflwr yr adeilad presennol. Mae cyfanswm yr ôl-groniad cynnal a chadw ar gyfer bob ysgol yn fwy na £4m ac nid oes gan yr Awdurdod yr adnoddau cyllidol i fynd i'r afael â hyn.
- Mae angen gwella hygyrchedd i blant anabl yn ysgolion ardal Llangefni.

Gellir felly dod i'r casgliad bod angen moderneiddio'r ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni i ddarparu model cynaliadwy effeithiol/effeithlon ar gyfer y blynyddoedd sydd i ddod.

Yn adran 5 i ddilyn, mae'r papur yn nodi opsiynau amgen rhesymol ar gyfer ardal Llangefni.

5. OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL AR GYFER ARDAL LLANGEFNI

Mae'r adran ganlynol yn adnabod opsiynau amgen rhesymol mewn ymgais i adnabod datrysiad i ardal gyfan Llangefni sy'n mynd i'r afael â'r gyrwyr allweddol ar gyfer ardal Llangefni a nodir yn Adran 4 uchod. Mae derbynion cyfalaf wedi eu hystyried ble'n briodol wrth gyfrifo costau ad-dalu blynyddol yr opsiynau isod:

5.1 Parhau â'r trefniadau presennol - Gadael Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn fel y maent		
Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		- Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		- Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol ar draws yr ysgolion.
3.Adeiladau Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd yr adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ac i greu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol i blant ac felly nid yw'n sefydlu'r amodau sydd eu hangen i gyflwyno Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4.Lleoedd yn yr Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt.
5.Cyllidol		- Nid yw'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n mynd i'r afael â gallu ysgolion i osod ac i weithredu o fewn cyllideb gytbwys (balansau cyfunol wedi gostwng o weddill o £195,998 ar 31/03/2018 i ddiffyg o £55,835 erbyn 31/03/2019). - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb y ddarpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian. - Nid yw'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau refeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol gan y rhagwelir y bydd poblogaeth y disgyblion yn cynyddu. Byddai hyn yn golygu bod rhaid cludo disgyblion i ysgolion y tu allan i'w dalgylchoedd oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws

5.1 Parhau â'r trefniadau presennol - Gadael Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn fel y maent

Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		ychwanegol yn y dyfodol – byddai'r gost o gwmpas £150k y flwyddyn. ▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol ar adeg o gyfyngiad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	▪Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	▪Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol		

5.2 Ffedereiddio Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gyda Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd)

Mae ffederasiwn yn disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio ynghyd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		▪ Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Opsiynau i ddewis strwythur uwch arweinyddiaeth i weddu â strwythur y ffederasiwn, gan gynnwys Penaethiaid Cynorthwyol. ▪ Posibilrwydd o weithgareddau ar y cyd i ddisgyblion drwy gyfleoedd cydlynol yn ymwneud â phlant o oedran tebyg o ysgolion gwahanol. ▪ Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff, adnoddau ac arfer dda ond byddai'n rhaid rheoli hyn yn ofalus. ▪ Posibilrwydd o gael cysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu.	
3.Adeiladau Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd yr adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ac i greu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu i hybu dysgu annibynnol i blant ac felly i ddosbarthu Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4.Lleoedd yn yr Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt.

5.2 Ffedereiddio Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gyda Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd)

Mae ffederasiwn yn disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio ynghyd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
5.Cyllidol	- Bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Gall olygu lleihad mewn costau staffio	- Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw'r ysgolion unigol – nid yw'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. - Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb y ddarpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Mae'n debygol bydd costau refeniw yn codi yn y dyfodol oherwydd rhagwelir bydd nifer y disgyblion yn cynyddu, fyddai'n golygu byddai plant yn cael eu cludo i ysgolion tu allan i'w dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol – byddai'r gost o gwmpas £150k y flwyddyn.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth b dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol o'r ysgol gan y gymuned yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Y tarfu lleiaf posibl ar ddisgyblion, rhieni a staff gan y byddai'r ysgolion yn parhau i weithredu o'u safleoedd presennol. - Un Corff Llywodraethu ac un Pennaeth.	Potensial o golli llywodraethwyr a Phenaethiaid profiadol.

5.3 Ffedereiddio Ysgol y Graig (YYG) ac Ysgol Corn Hir (Symud Ysgol Corn Hir (YCH) i ysgol newydd a cynyddu capasiti Corn Hir)

Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu.

Mae ffederasiwn yn disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio ynghyd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar gost oddeutu £9.5m.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		- Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.

5.3 Ffedereiddio Ysgol y Graig (YYG) ac Ysgol Corn Hir (Symud Ysgol Corn Hir (YCH) i ysgol newydd a cynyddu capasiti Corn Hir)
Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu.

Mae ffederasiwn yn disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio ynghyd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar gost oddeutu £9.5m.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Opsynau i ddewis strwythur uwch arweinyddiaeth i weddu â strwythur y ffederasiwn, gan gynnwys Penaethiaid Cynorthwyol. - Posibilrwydd o weithgareddau ar y cyd i ddisgyblion drwy gyfleoedd cydlynol yn ymwneud â phlant o oedran tebyg o ysgolion gwahanol. - Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff, adnoddau ac arfer dda ar draws y continwwm ond byddai'n rhaid rheoli hyn yn ofalus. - Posibilrwydd o gael cysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu.	Wrth ffedereiddio YCH ac YYG, gellir ychwanegu at anghysondebau arweinyddiaeth – un ysgol gynradd o 600+ yn cael ei harwain gan Bennaeth ac ysgolion cyfagos o tua 70 a 40 yn cael eu harwain gan Bennaethiaid gwahanol – gellir cwestiynu tegwch y dull arwain.
3.Adeiladau Ysgol	Byddai disgyblion Corn Hir yn cael budd o ddarpariaeth addysg 21ain ganrif.	- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol i blant ac felly i ddosbarthu Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n ymdrin yn ddigonol â chostau ôl-groniad cynnal a chadw na'r angen i wella adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif. - Ni fyddai Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn nac Ysgol Gyfun Llangefni yn cael budd o'r ysgol newydd.
4.Lleoedd yn yr Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion ble mae gormod o ddisgyblion. - Ni fyddai'n cynorthwyo'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol Bodffordd am y blynyddoedd sydd i ddod (11% yn ormod yn erbyn y capasiti presennol ym Ionawr 2019).
5.Cyllidol	- Bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Er fod y gyllideb a ddyrannir drwy'r fformiwla cyllido ysgolion yn debygol o gynyddu o £26k, mae costau staffio yn debygol o leihau o tua £18k, ac mae'n debygol bydd costau cludiant yn £90k yn llai nac amcangyfrifir o dan y ddarpariaeth bresennol am y dyfodol. O dan y ddarpariaeth bresennol, rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws ychwanegol i gludo plant allan o'r dalgylch gan nad oes digon o lefydd. Fel rhan o'r opsiwn hwn, dim ond 2 gytundeb bws fyddai eu hangen i gludo disgyblion allan o'r dalgylch, oherwydd byddai capasiti Ysgol Corn Hir yn cynyddu.	- Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion – nid yw'n hyfyw'n gyllid yn y dyfodol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Cost cyfalaf sylweddol, a byddai'r rhan fwyaf ohoni yn cael ei hariannu drwy fenthycu digefnogaeth. Amcangyfrifir y byddai'r ad-daliadau blynyddol am fenthycu £4.6 miliwn tua £232k y flwyddyn am 50 mlynedd.

5.3 Ffedereiddio Ysgol y Graig (YYG) ac Ysgol Corn Hir (Symud Ysgol Corn Hir (YCH) i ysgol newydd a cynyddu capasiti Corn Hir)
Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu.

Mae ffederasiwn yn disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio ynghyd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar gost oddeutu £9.5m.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Byddai ôl-groniad cynnal a chadw yn cael ei leihau o £234.	
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol o'r ysgol gan y gymuned yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol	Y tarfu lleiaf posibl ar ddisgyblion, rhieni a staff gan y byddai'r ysgolion yn parhau i weithredu o'u safleoedd presennol.	Potensial o golli llywodraethwyr a Phenaethiaid profiadol.

5.4 Un ysgol gynradd newydd yn Ardal Llangefni ar gyfer disgyblion: Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar gost oddeutu £20.48m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Byddai posibilrwydd o wella safonau. Nododd Estyn (Maint ysgolion ac effeithiolrwydd addysgol - Rhagfyr 2013) bod tuedd i safonau disgyblion fod yn well mewn cyfran uwch o ysgolion cynradd mawr nag ydynt mewn ysgolion bach neu ganolig. - Potensial i ddylanwadu ar safonau'r ystafell ddosbarth gan y byddai'r staff yn yr ysgol newydd yn gallu gweithio ynghyd a rhannu arfer dda i ddatblygu arbenigedd mewn meysydd cwricwlwm penodol. - Byddai'n sicrhau na fydd yr ystod oedran mewn dosbarthiadau'n fwy na dwy flynedd.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Mae ysgolion mwy yn tueddu i fod â mwy o arbenigeddau a chapasiti i fynd i'r afael ag anghenion disgyblion mwy bregus a disgyblion mwy galluog a thalentog. - Cyfleoedd i staff rannu arbenigeddau ac arfer dda. - Posibilrwydd o ddatblygu cysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu.	- Byddai ysgol o 800+ o ddisgyblion cynradd (un o'r ysgolion cynradd mwyaf yng Nghymru) yn debygol o gael ei hystyried fel ysgol sy'n rhy fawr gan yr Awdurdod Lleol. - Posibilrwydd o ddiffyg ymgeiswyr am rôl arweinyddol mewn ysgol gynradd fawr. - Potensial o golli Llywodraethwyr a Phenaethiaid profiadol.
3.Adeiladau Ysgol	Byddai'r ysgol newydd yn cwrdd â safonau 21ain ganrif a byddai'n amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion.	Gellir cwestiynu goblygiadau cyllidol a gwerth am arian gan mai dim ond 10 oed yw Ysgol y Graig.

5.4 Un ysgol gynradd newydd yn Ardal Llangefni ar gyfer disgyblion: Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar gost oddeutu £20.48m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Byddai dyluniad yr ysgol yn cynnwys amgylcheddau dysgu allanol addas a byddai'r ysgol wedi ei dylunio i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd.	
4.Lleoedd yn yr Ysgol	Byddai'n darparu lleoedd digonol yn yr ysgolion i gwrdd â'r galw cyfredol a rhagolygon y dyfodol.	
5.Cyllidol	- Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw o £776,500 yn cael eu dileu. - Eir i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl (Ysgol Talwrn yw'r uchaf sef £4,553 ac Ysgol y Graig yw'r isaf sef £3,429 yn 2019/20) a thegwch ymdriniaeth ar draws yr ardal. - Amcangyfrifir arbedion refeniw o £124k y flwyddyn. Ni ddisgwylir unrhyw gost cludiant ychwanegol. Mae'n debygol byddai costau cludiant yn cynyddu'n arwyddocaol dan y ddarpariaeth bresennol, oherwydd rhagwelir bydd ysgolion dros eu capasiti yn arwyddocaol, a fyddai'n golygu gorfod cludo disgyblion o'u dalgylchoedd i'r ysgolion sydd â llefydd gweigion. (o dan y ddarpariaeth bresennol, os mae'r tueddiadau presennol yn parhau, rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol, o dan yr opsiwn hwn, dim ond 5 gytundeb bws fyddai eu hangen yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn).	Cost cyfalaf uchel i'r Awdurdod, a byddai'r rhan helaeth ohoni'n cael ei hariannu drwy fenthycia digefnogaeth. Amcangyfrifir byddai'r gost o fenthycia £8.7 miliwn fyddai tua £455k y flwyddyn am 50 mlynedd.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Cyfleuster newydd er budd y gymuned.	Posibilrwydd o golli adeiladau cymuned.
8.Materion Cyffredinol		- Byddai canfod safle addas ar gyfer ysgol o'r maint hwn yn her. - Posibilrwydd y byddai llif traffig cynyddol yng nghanol y dref, yn dibynnu ar leoliad yr ysgol newydd.

5.5 Ysgol Pob Oed newydd yn Llangefni ar gyfer Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Ysgol Pob Oed yw ysgol sy'n cyfuno addysg gynradd ac uwchradd mewn un sefydliad.

Yn seiliedig ar gost oddeutu £22.46m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	Byddai posibilrwydd o wella safonau. Adroddodd Estyn bod rhai ysgolion pob oed wedi codi safonau mewn ardal.	

5.5 Ysgol Pob Oed newydd yn Llangefni ar gyfer Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Ysgol Pob Oed yw ysgol sy'n cyfuno addysg gynradd ac uwchradd mewn un sefydliad. Yn seiliedig ar gost oddeutu £22.46m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	- Potensial i ddylanwadu ar safonau'r ystafell ddosbarth gan y byddai'r staff yn yr ysgol newydd yn gallu gweithio ynghyd a rhannu arfer dda i ddatblygu arbenigedd mewn meysydd cwricwlwm penodol. - Byddai'n sicrhau na fydd yr ystod oedran mewn dosbarthiadau'n fwy na dwy flynedd.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Mae ysgolion mwy yn tueddu i fod â mwy o arbenigedd a chapasiti i fynd i'r afael ag anghenion disgyblion mwy bregus a disgyblion mwy abl a thalentog. - Cyfleoedd i staff rannu arbenigeddau ac arfer dda. - Posibilrwydd o ddatblygu cysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu.	- Ysgol o 1500 o ddisgyblion, 800+ o'r rheini yn ddisgyblion cynradd. Yr ysgol yn debygol o gael ei hystyried yn rhy fawr gan yr Awdurdod Lleol. - Posibilrwydd o ddiffyg ymgeiswyr am rôl arweinyddol mewn ysgol gynradd fawr. - Potensial o golli llywodraethwyr a Phenaethiaid profiadol.
3.Adeiladau Ysgol	- Byddai'r ysgol newydd yn cwrdd â safonau 21ain ganrif ac yn amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion. - Byddai dyluniad yr ysgol yn cynnwys amgylcheddau dysgu allanol a byddai'r ysgol wedi ei dylunio i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd. - Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu.	Gellir cwestiynu goblygiadau cyllidol a gwerth am arian gan mai dim ond 10 oed yw Ysgol y Graig.
4.Lleoedd yn yr Ysgol	Byddai'n darparu lleoedd digonol yn yr ysgolion i gwrdd â'r galw cyfredol a rhagolygon y dyfodol.	
5.Cyllidol	- Eir i'r afael â'r amrywiad yn y gost y disgybl a thegwch ymdriniaeth ar draws yr ardal. - Byddai'n lleihau'r costau refeniw cyffredinol ac yn arwain at arbediad cyllidol o £124k. - Ni ddisgwylir unrhyw gost cludiant ychwanegol. Mae'n debygol byddai costau cludiant yn cynyddu'n arwyddocaol dan y ddarpariaeth bresennol, oherwydd rhagwelir bydd ysgolion dros eu capasiti yn arwyddocaol, a fyddai'n golygu gorfod cludo disgyblion o'u dalgylchoedd i'r ysgolion sydd â llefydd gweigion. (o dan y ddarpariaeth bresennol, os mae'r tueddiadau presennol yn parhau, rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol, o dan yr opsiwn hwn, dim ond 5 gytundeb bws fyddai eu hangen yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn).	- Diffyg cyllid o'r amlen ysgolion 21ain ganrif a fyddai'n gallu golygu bod rhaid i'r Awdurdod Lleol fuddsoddi llawer mwy na 50% o'r amcan adeilad £20m+. - Os yw'r awdurdod yn cyllido 50% o'r gost cyfalaf drwy fenthycu digefnogaeth o £9.8 miliwn, rhagwelir y byddai costau blynyddol yn £504k.

5.5 Ysgol Pob Oed newydd yn Llangefni ar gyfer Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Ysgol Pob Oed yw ysgol sy'n cyfuno addysg gynradd ac uwchradd mewn un sefydliad. Yn seiliedig ar gost oddeutu £22.46m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	- Byddai ôl-groniad cynnal a chadw'n o £4.38 miliwn yn cael ei ddileu. - Buddsoddiad cyfalaf arwyddocaol yn yr ardal mewn amser o doriadau cyllidol.	
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Cyfleuster newydd er budd y gymuned.	Posibilrwydd o golli adeiladau cymuned.
8.Materion Cyffredinol		- Byddai canfod safle addas ar gyfer ysgol o'r maint hwn yn her yn y rhan hon o Llangefni gan fod safle Ysgol Gyfun Llangefni'n anaddas am estyniad oherwydd diffyg gofod ac anawsterau mynediad (yn bennaf o safbwynt iechyd a diogelwch). - Posibilrwydd y byddai llif y traffig yn cynyddu yng nghanol y dref, yn dibynnu ar leoliad yr ysgol newydd.

5.6 Cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw ar yr holl ysgolion

Yn seiliedig ar gost oddeutu £4.38m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		- Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		- Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeiladau Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd yr adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ac i greu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol i blant nac felly'n sefydlu'r amodau i ddosbarthu Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4.Lleoedd yn yr Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt. - Ni fyddai'n cynorthwyo'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol Bodffordd,

5.6 Cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw ar yr holl ysgolion

Yn seiliedig ar gost oddeutu £4.38m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		Ysgol Corn Hir ac Ysgol y Graig am y blynyddoedd sydd i ddod (seiliedig ar ffigurau Ionawr 2019)
5.Cyllidol	Dileu'r ôl-groniad cynnal a chadw o £4.38m.	- Nid yw'n hyfyw ar gyfer y dyfodol o ran cyllid oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel yr ystâd adeiladau ysgolion. Nid oes gan y Cyngor yr arian i gynnal y gwaith ôl-groniad cynnal a chadw oherwydd toriadau cyllideb a rhagolygon o doriadau pellach yn y dyfodol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost y disgybl na chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau costau reffeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. - Dim arbedion reffeniw. - Nid yw'n mynd i'r afael â gallu ysgolion i osod a gweithredu o fewn cyllideb gytbwys. - Pe ariennid y gwaith i ymgymryd ag ôl-groniad cynnal a chadw drwy fenthycu digefnogaeth, y gost flynyddol am addaliadau fyddai o gwmpas £346k y flwyddyn am 20 mlynedd. - Mae'n debygol bydd costau cludiant yn cynyddu yn y dyfodol gan y byddai disgyblion yn cael eu cludo allan o'r dalgylch gan fod ysgolion dros eu capasiti. (rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn). - Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol		

5.7 Ehangu'r holl ysgolion cynradd

Yn seiliedig ar amcan o fenthycu £7m dros 50 mlynedd

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		- Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau

5.7 Ehangu'r holl ysgolion cynradd Yn seiliedig ar amcan o fenthycu £7m dros 50 mlynedd		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		- Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeiladau Ysgol	Byddai'n mynd i'r afael yn rhannol â'r angen i wella'r adeilad ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion y 21ain Ganrif.	- Dim digon o dir ar gael i ymestyn yr ysgolion i gyflawni'r capasiti rhagamcanol gofynnol. - Ystyriaethau a pryderon iechyd a diogelwch yn ystod y gwaith adeiladu ar bob safle ynghyd â mwy o draffig i safleoedd presennol.
4.Lleoedd yn yr Ysgol	- Byddai'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgol. - Byddai'n mynd i'r afael â'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir i'r dyfodol	
5.Cyllidol	Byddai cost cludiant ychwanegol o £150k yn cael ei hosgoi yn y dyfodol. (Dim angen am gytundebau bws ychwanegol i gludo plant allan o'r dalgylch os fyddai ysgol y dalgylch dros ei chapasiti).	- Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost y disgybl na chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Nid yw'n mynd i'r afael â gallu ysgolion i osod a gweithredu o fewn cyllideb gytbwys. - Nid yw'n lleihau costau referniw cyffredinol addysg yn y gyllideb ysgol - dim arbedion referniw. Byddai costau referniw ychwanegol o tua £70k y flwyddyn oherwydd costau sy'n gysylltiedig ag adeiladau (gan gynnwys costau TAC, Glanhau, Ynni a Chynnal a Chadw Tiroedd). - Byddai angen buddsoddiad cyfalafrwyddocaol gan y Cyngor. Nid oes gan y Cyngor yr arian i fynd i'r afael â'r gwaith ôl-groniad cynnal a chadw oherwydd toriadau cyllidebol a rhagolygon o doriadau pellach yn y dyfodol. Byddai'n rhaid i unrhyw Achos Busnes ar gyfer y cynnig hwn gael ei archwilio'n fanwl gan Lywodraeth Cymru. - Ansicrwydd a fyddai arian ar gael gan raglen Ysgolion 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru gan mai dim ond yn rhannol y byddai ehangu'r ysgol yn cwrdd â safonau ysgolion 21ain ganrif oherwydd diffyg gofod. - Os na ellir denu cyllid gan Lywodraeth Cymru, amcangyfrifir mai'r gost o ad-dalu benthygiad digefnogaeth fyddai tua £343k y flwyddyn.

5.7 Ehangu'r holl ysgolion cynradd

Yn seiliedig ar amcan o fenthycu £7m dros 50 mlynedd

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	▪ Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	▪ Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol		

5.8 Clystyru, cydweithrediad rhwng ysgolion yn ardal Llangefni

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i ddefnyddio adnoddau ac arbenigeddau yn well a galluogi ysgolion i archwilio ffyrdd i wneud pethau'n fwy effeithiol ac effeithlon.

Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		▪ Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Posiblirwydd o weithgareddau ar y cyd i ddisgyblion drwy gyfleoedd cydlynol yn ymwneud â phlant o oed tebyg o ysgolion gwahanol. ▪ Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff, adnoddau ac arfer dda drwy'r continwmm ond byddai'n rhaid rheoli hyn yn ofalus.	▪ Mae cytundebau clwstwr/cydweithredu'n datblygu'n araf yng Nghymru – dal yn y cyfnod peilot. ▪ Mae'n debyg y byddai'n cymryd amser i wreiddio cydweithrediad clwstwr cyn i glystyru ddod yn brif lif. ▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeiladau Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd yr adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ac i greu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol i blant nac felly'n sefydlu'r amodau i ddosbarthu Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4.Lleoedd yn yr Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt.
5.Cyllidol	▪ Nid oes angen unrhyw fuddsoddiad cyfalaf gan y Cyngor. ▪ Gwell defnydd o adnoddau ar draws ysgolion Llangefni.	▪ Nid yw'n hyfyw ar gyfer y dyfodol o ran cyllid oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel yr ystâd adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost y disgybl a chydaddoldeb y ddarpariaeth gan fod ysgolion llai yn

5.8 Clystyru, cydweithrediad rhwng ysgolion yn ardal Llangefni

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i ddefnyddio adnoddau ac arbenigeddau yn well a galluogi ysgolion i archwilio ffyrdd i wneud pethau'n fwy effeithiol ac effeithlon.

Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae'n debygol bydd costau cludiant yn cynyddu yn y dyfodol gan y byddai disgyblion yn cael eu cludo allan o'r dalgylch gan fod ysgolion dros eu capasiti. (rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn). ▪ Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o ataliad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	▪ Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	▪ Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol		

5.9 Defnyddio'r ysgolion fel hybiau cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymuned e.e. lechyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg i'r gymuned, chwaraeon, hamdden, gweithgareddau cymdeithasol

Yn seiliedig ar dim gwariant cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		▪ Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeiladau Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â chyflwr yr ystâd ysgolion. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella'r ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion y 21ain Ganrif ac i ddarparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu'r plant i ddysgu'n annibynnol ac felly

5.9 Defnyddio'r ysgolion fel hybiau cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymuned e.e. lechyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg i'r gymuned, chwaraeon, hamdden, gweithgareddau cymdeithasol

Yn seiliedig ar dim gwariant cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		ni ellir darparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – nid yw'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. - Nid yw'n ymdrin ag ansawdd yr ystâd adeiladau ysgol.
4.Lleoedd yn yr Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt.
5.Cyllidol	- Mae bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Posiblirwydd o gydbwyso costau'r ysgol gyda'r incwm a ddaw o ddefnydd cymunedol.	- Nid yw'n ymdrin â chostau ôl-groniad cynnal a chadw. - Nid yw'n ymdrin â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau costau refeiwi cyffredinol addysg yn yr ardal – dim arbedion refeiwi. - Mae'n debygol bydd costau cludiant yn cynyddu yn y dyfodol gan y byddai disgyblion yn cael eu cludo allan o'r dalgylch gan fod ysgolion dros eu capasiti. (rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn). - Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Y tarfu lleiaf posibl ar ddisgyblion, rhieni a staff gan y byddai'r ysgolion yn parhau i weithredu o'u safleoedd presennol. Pob ysgol yn parhau i fod yn annibynnol.	- Posiblirwydd o faterion diogelu plant ychwanegol wrth i wasanaethau rannu safle'r ysgol. - Anodd denu gwasanaethau addas oherwydd bod gwasanaethau'r Cyngor wedi eu tynnu i'r Pencadlys yn Llangefni i gefnogi'r agenda effeithlonrwydd. - Gofod cyfyngedig yn ystâd yr adeiladau ysgol fel hwb i wasanaethau eraill – e.e. Ysgol Corn Hir, Ysgol Bodffordd ac Ysgol y Graig dros eu capasiti.

5.10 Cydleoli gwasanaethau lleol mewn ysgolion

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		Dim newid mewn safonau yn yr ardal yn y tymor canolig i'r tymor hir.

5.10 Cydleoli gwasanaethau lleol mewn ysgolion

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		Yn y sector cynradd, ni fyddai unrhyw newid o ran yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Bodffordd a Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		- Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth yn y tymor canolog i'r tymor hir. - Dim cyfle i bob Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeiladau Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â chyflwr yr ystâd ysgolion. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella'r ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion y 21ain Ganrif ac i ddarparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu'r plant i ddysgu'n annibynnol ac felly ni ellir darparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – nid yw'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n ymdrin ag ansawdd yr ystâd adeiladau ysgol.
4.Lleoedd yn yr Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, mae gormod o blant mewn tair ohonynt.
5.Cyllidol	- Mae bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Posiblirwydd o gydbwyso costau'r ysgol gyda'r incwm a ddaw o ddefnydd cymunedol gan wasanaethau sydd wedi eu cydleoli yn yr ysgolion.	- Nid yw'n ymdrin â chostau ôl-groniad cynnal a chadw. - Nid yw'n ymdrin â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau costau referniw cyffredinol addysg yn yr ardal – dim arbedion referniw. - Mae'n debygol bydd costau cludiant yn cynyddu yn y dyfodol gan y byddai disgyblion yn cael eu cludo allan o'r dalgylch gan fod ysgolion dros eu capasiti. (rhagwelir y byddai angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol – rhagwelir byddai'r gost tua £150k y flwyddyn). - Cost cludiant ychwanegol o £150k gan y byddai'n rhaid cludo disgyblion o'r dalgylch oherwydd bod ysgolion dros eu capasiti. - Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	

5.10 Cydleoli gwasanaethau lleol mewn ysgolion

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol o'r ysgol gan y gymuned yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Y tarfu lleiaf posibl ar ddisgyblion, rhieni a staff gan y byddai'r ysgolion yn parhau i weithredu o'u safleoedd presennol. - Bob ysgol yn aros yn annibynnol.	- Posiblwydd o faterion diogelu plant ychwanegol wrth i wasanaethau eraill rannu safle'r ysgol. - Anodd denu gwasanaethau addas oherwydd gwrthdymiad gwasanaethau i'r Pencadlys yn Llangefni i gynorthwyo agenda effeithlonrwydd. - Gofod cyfyngedig yn ystâd bresennol yr adeiladau ysgol i ddefnyddio ysgolion fel hwb i wasanaethau eraill – e.e. Ysgol Corn Hir, Ysgol Bodffordd ac Ysgol y Graig dros eu capasiti.

5.11 Sefydlu ysgolion aml-safle : (CA1 – ar yr un safle), (CA2 – ar safle arall)

Yn seiliedig ar ddarpariaeth aml-safle gydag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir e.e. Ysgol Bodffordd (Meithrin, Bl. 0 -1) ac Ysgol Corn Hir (Bl. 2-6)

&

Yn seiliedig ar ddarpariaeth aml-safle gydag Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn e.e. Ysgol y Graig (Bl. 1-6) ac Ysgol Talwrn (Meithrin- Bl. 0)

Yn seiliedig ar gost oddeutu £6.8m i adeiladu estyniad ar y 4 adeilad presennol i gymryd rhagolygon y nifer disgyblion i'r dyfodol

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Posiblwydd o arwain at well safonau ac at fynd i'r afael â'r amrywiad ym meintiau dosbarthiadau a'r ystodau oedran yr addysgir mewn dosbarthiadau unigol. - Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol ar safleoedd gwahanol.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Gall arwain at welliant mewn Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Ni fyddai gan y Pennaeth unrhyw ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, byddai'n bosib datblygu uwch dîm rheoli a fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3.Adeiladau Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â chyflwr yr ystâd ysgolion. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella'r ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion y 21ain Ganrif ac i ddarparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu'r plant i ddysgu'n annibynnol ac felly ni ellir darparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion

5.11 Sefydlu ysgolion aml-safle : (CA1 – ar yr un safle), (CA2 – ar safle arall)

Yn seiliedig ar ddarpariaeth aml-safle gydag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir e.e. Ysgol Bodffordd (Meithrin, Bl. 0 -1) ac Ysgol Corn Hir (Bl. 2-6)

&

Yn seiliedig ar ddarpariaeth aml-safle gydag Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn e.e. Ysgol y Graig (Bl. 1-6) ac Ysgol Talwrn (Meithrin- Bl. 0)

Yn seiliedig ar gost oddeutu £6.8m i adeiladu estyniad ar y 4 adeilad presennol i gymryd rhagolygon y nifer disgyblion i'r dyfodol

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		unigol – nid yw'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n ymdrin ag ansawdd yr ystâd adeiladau ysgol.
4.Lleoedd yn yr Ysgol		Nid fyddai'n ganiataol yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion, ac mae gormod o ddisgyblion mewn tair ohonynt.
5.Cyllidol	- Mae'n debyg y byddai cost cludiant ychwanegol o tua £85k sy'n arbediad o £65k o'i gymharu â'r amcangyfrif cost am gludiant ychwanegol o £150k i'r dyfodol o dan y trefniadau presennol. (O dan y drefn bresennol, rhagwelir bydd angen 5 cytundeb bws yn y dyfodol, i gludo disgyblion allan o'r dalgylch gan fod ysgolion dros eu capasiti. yn yr ardal. O dan yr opsiwn hwn, amcangyfrifir byddai angen 3 cytundeb bws ychwanegol i gludo plant rhwng Ysgol Y Graig ag Ysgol Talwrn ag Ysgol Bodffordd ac ysgol Corn Hir. - Bydd yn lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl	- Nid yw'n ymdrin â chostau ôl-groniad cynnal a chadw. - Mae'n annhebygol y byddai unrhyw ostyngiad yng nghost cyffredinol addysg yn yr ardal – byddai costau adeiladau'n cynyddu o tua £78k. - Byddai 50% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycia digefnogaeth o £3.4 miliwn, a'r gost am hyn fyddai tua £166k y flwyddyn. - Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda bresennol.	
7.Defnydd Cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8.Materion Cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Bob ysgol yn aros yn annibynnol.	Logisteg – byddai'n broblem i rieni godi a gollwng eu plant os ydynt yn mynychu safleoedd gwahanol.

Fel yr amlygir uchod, mae'r Awdurdod wedi ystyried nifer o wahanol opsiynau amgen rhesymol ac er bod manteision ac anfanteision i bob opsiwn, **daw i'r canlyniad nad oes datrysiad hyfyw ar gyfer ardal gyfan Llangefni i'w archwilio ymhellach dan raglen buddsoddi 21ain Ganrif i Gymru.**

O ganlyniad, ystyrir yr heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ynghyd â chynigion amgen rhesymol oherwydd eu hagosrwydd (1.9 milltir - Google maps) yn unol â'r Strategaeth Addysg. Mae Strategaeth Addysg gyhoeddedig yr Awdurdod (Hydref 2018) yn nodi "Wrth adolygu darpariaeth addysgol o fewn ardal neu ddalgylch rhoddir ystyriaeth i gyfuno gydag ysgolion cyfagos drwy symud y disgyblion yno."

Bydd papur cynnig ar wahân yn trafod datrysiad ar gyfer Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd a yn cael ei ystyried oherwydd eu hagosrwydd.

Ni chynhwysir Ysgol Gyfun Llangefni yn y papur cynnig hwn oherwydd:

- Diffyg argaeledd safle posib arall ac addasrwydd y safle presennol;
- Diffyg gofod, erwau a mynediad;
- Diffyg arian wedi'i adnabod drwy raglen buddsoddi 21ain ganrif.

6. HERIAU ALLWEDDOL A WYNEBIR GAN YSGOL TALWRN AC YSGOL Y GRAIG

Isod, amlinellir yr heriau allweddol a wynebair gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a sut yr eir i'r afael â'r cynnig i ehangu Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn: (Defnyddir ffigurau CYBLD 2019 os na ddywedir yn wahanol)

	Heriau allweddol	Sut yr eir i afael â hwynt gan y cynnig
6.1. Niferoedd Disgyblion	Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti o tua 3% ac mae Ysgol Talwrn o dan ei chapasiti o 8%. Disgwylir i niferoedd Ysgol y Graig aros yn gyson tan 2024 ond disgwylir i niferoedd Ysgol Talwrn leihau dros yr un cyfnod. Ysgol Talwrn – Capasiti heb y meithrin 49 / Rhagwelir 37 yn 2024. Ysgol y Graig – Capasiti heb y meithrin 330 / Rhagwelir 334 yn 2024.	Bydd gan yr ysgol ehangedig newydd ddigon o leoedd i gwrdd â'r galw. Yn ogystal â hyn, addysgir disgyblion Talwrn mewn dosbarthiadau gydag ystodau oedran llai, a all gael effaith gadarnhaol ar safonau. Disgyblion yn symud llai ar draws dalgylchoedd.
6.2. Lleoedd Gweigion	Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti. Ei chapasiti yw 330, niferoedd disgyblion yn Ionawr 2019 oedd 339 (3% dros ei chapasiti). Ysgol Talwrn – Capasiti 49, niferoedd disgyblion ym Ionawr 2019 oedd 45 (8% o leoedd gweigion). Ym mis Hydref 2019: Roedd gan Ysgol Talwrn 14% o lefydd gweigion, er fod 17% o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, a bod 31% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.	Byddai'r ysgol ehangedig wedi'i dylunio i fod â lleoedd digonol i allu cwrdd â'r galw am leoedd ysgol yn y dalgylch.
6.3. Dosbarthu'r Cwricwlwm	Gofod cyfyngedig sydd gan adeilad Ysgol Talwrn i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). Fodd bynnag, mae gan Ysgol y Graig ddigon o ofod i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru.	Bydd yr ysgol ehangedig wedi'i hadeiladu i bwrpas dosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). Bydd gan yr ysgol well deunydd i allu dosbarthu'r cwricwlwm llawn mewn modd priodol, gwahaniaethol, eang ac amrywiol a fydd yn fuddiol i bob disgybl.
6.4. Cost fesul disgybl	Amrywiad yn y gost fesul disgybl – cyfartaledd Ynys Môn 2019/20 = £3,988 : - Ysgol Talwrn 2019/20 = £4,553 - Ysgol Y Graig 2019/20 = £3,429	Byddai lleihad yn y gost gyfartalog fesul disgybl yn yr ysgol wedi ei ehangu. Amcangyfrifir mai'r gost fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig newydd fyddai £3,436. Byddai hyn yn arwain at arbedion refeniw i'r Cyngor.
6.5. Adeilad Ysgol	Adeiladwyd rhan o Ysgol Talwrn yn y 19eg ganrif ac mae ganddi ôl-groniad cynnal a chadw o £360,000 (2019) a gradd cyflwr B (Boddhaol - Yn perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad). Mae gan Ysgol y Graig ôl-groniad cynnal a chadw o £48,500 (2019) a gradd cyflwr A (Da	Dylunnir adeilad 21ain ganrif newydd i fod â chostau cynnal a chadw isel gyda gradd BREEAM ardderchog. Byddai'r ôl-groniad cynnal a chadw o £408,500 ar gyfer y ddwy ysgol yn cael ei ddileu.

	Heriau allweddol	Sut yr eir i afael â hwynt gan y cynnig																																				
	- Perfformio fel y dylai ac yn gweithio'n effeithiol). Dim ond yn rhannol mae Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â gofynion y Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Mae Ysgol y Graig yn cydymffurfio'n llawn â'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd yr ysgol ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010.																																				
6.6. Safonau	Mae'r tabl yn dangos crynodeb o arolygiadau Estyn ar gyfer y ddwy ysgol (mae manylion pellach yn Adran 6.11 o'r papur hwn isod): <table border="1"> <thead> <tr> <th></th><th>Y Graig Ion 2019</th><th>Talwrn Hyd 2018</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Safonau</td><td>Da</td><td>Da</td></tr> <tr> <td>Lles ac agweddau at ddysgu</td><td>Da</td><td>Da</td></tr> <tr> <td>Addysgu a phrofiadau dysgu</td><td>Da</td><td>Da</td></tr> <tr> <td>Gofal, cymorth ac arweiniad</td><td>Da</td><td>Da</td></tr> <tr> <td>Arweinyddiaeth a Rheolaeth</td><td>Da</td><td>Da</td></tr> </tbody> </table> Mae gan y ddwy ysgol adroddiad Estyn tebyg. <u>Categoreiddio – Ffynhonnell GwE Tachwedd 2019</u> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Blwyddyn</th><th>Ysgol Talwrn</th><th>Ysgol Y Graig</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2019</td><td>Gwyrdd</td><td>Gwyrdd</td></tr> <tr> <td>2018</td><td>Melyn</td><td>Gwyrdd</td></tr> <tr> <td>2017</td><td>Melyn</td><td>Gwyrdd</td></tr> <tr> <td>2016</td><td>Melyn</td><td>Gwyrdd</td></tr> <tr> <td>2015</td><td>Melyn</td><td>Gwyrdd</td></tr> </tbody> </table> Mae ysgolion yn derbyn cymorth gan GwE. Mae Ysgol Talwrn wedi ei chategoreiddio'n wyrdd (gall ysgol yn y categori hwn dderbyn hyd at 4 ddiwrnod o gefnogaeth). Mae Ysgol y Graig wedi'i chategoreiddio'n wyrdd (gall ysgol yn y categori hwn dderbyn hyd at 4 diwrnod o gefnogaeth).		Y Graig Ion 2019	Talwrn Hyd 2018	Safonau	Da	Da	Lles ac agweddau at ddysgu	Da	Da	Addysgu a phrofiadau dysgu	Da	Da	Gofal, cymorth ac arweiniad	Da	Da	Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Da	Da	Blwyddyn	Ysgol Talwrn	Ysgol Y Graig	2019	Gwyrdd	Gwyrdd	2018	Melyn	Gwyrdd	2017	Melyn	Gwyrdd	2016	Melyn	Gwyrdd	2015	Melyn	Gwyrdd	Bydd yr ysgol ehangedig newydd mewn sefyllfa i gynnal graddfeydd Estyn ac i ddal gafael ar y statws categoreiddio gwyrdd.
	Y Graig Ion 2019	Talwrn Hyd 2018																																				
Safonau	Da	Da																																				
Lles ac agweddau at ddysgu	Da	Da																																				
Addysgu a phrofiadau dysgu	Da	Da																																				
Gofal, cymorth ac arweiniad	Da	Da																																				
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Da	Da																																				
Blwyddyn	Ysgol Talwrn	Ysgol Y Graig																																				
2019	Gwyrdd	Gwyrdd																																				
2018	Melyn	Gwyrdd																																				
2017	Melyn	Gwyrdd																																				
2016	Melyn	Gwyrdd																																				
2015	Melyn	Gwyrdd																																				
6.7. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth	Ysgol Talwrn – cyfartaledd o 70% o ymrwymiad addysgu (Ffynhonnell – Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion neu CYBLD Ionawr 2019). Ysgol y Graig – dim ymrwymiad addysgu (CYBLD Ionawr 2019).	Yn yr Ysgol y Graig wedi'i hehangu, rhagwelir na fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu. Yn ogystal, bydd y Pennaeth yn gallu ystyried y tîm rheoli ymhellach i gryfhau a chynyddu capasiti arweinyddiaeth.																																				
6.8. Cyllid	Ysgol Talwrn – roedd ganddi 13% o'i balansau yn weddill ar ddiwedd mis Mawrth 2019. Ysgol y Graig – roedd hi mewn diffyg o 3% ar ddiwedd mis Mawrth 2019, ac maent wedi arddangos y gallent ddod allan o'r diffyg hwn yn ystod y flwyddyn gyllidol 2019/20.	Mae ysgolion o'r maint hwn mewn gwell sefyllfa i sicrhau dosbarthiadau o faint effeithlon, h.y nifer o ddisgyblion mewn dosbarthiadau unigol yn agos i 30.																																				

	Heriau allweddol	Sut yr eir i afael â hwynt gan y cynnig
	Mae'r sefyllfa uchod ar adeg pan mae'r Awdurdod Lleol yn edrych i wneud arbedion. Er nad yw Setliad Llywodraeth Cymru wedi'i gadarnhau (ar y 7/1/2020), mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig y cyngor yn amcangyfrif y bydd yn ofynnol i'r awdurdod fynd i'r afael â bwlch cyllido o £ 8.5m dros y 3 blynedd sydd i ddod. (Gweler cyllidebau ysgolion Adran 6.14 am wybodaeth bellach).	
6.9. Yr Iaith Gymraeg	Parhau i ddatblygu defnydd o'r Gymraeg yn amgylchedd yr ysgol. (Mae'r graddau y mae'r cynnig yn cefnogi targedau a osodir yng Nghynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg cymeradwy a sut y byddai'r cynnig yn ehangu darpariaeth Gymraeg ar gael yn Adran 6.11 isod).	Wrth i ddisgyblion Ysgol Talwrn (51%) ac Ysgol y Graig (73%) siarad Cymraeg, mae gan yr ysgol ehangedig y potensial i gynnal a datblygu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg ymhellach.

6.10 Ansawdd Safonau Addysg – arolygiadau diweddaraf Estyn yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig

Mae'r adran ganlynol yn cymharu arolygiadau Estyn diweddaraf y ddwy ysgol.

Isod, crynhoir y farn gyffredinol ar safonau, lles, dysgu ac addysgu, gofal, cymorth ac arweiniad ac arweinyddiaeth a rheolaeth.

Dyddiad yr Arolwg	Safonau	Lles ac agweddau at ddysgu	Addysgu a phrofiadau dysgu	Gofal, cymorth ac arweiniad	Arweinyddiaeth a rheolaeth
Talwrn (10/18)	Da	Da	Da	Da	Da
Graig (01/19)	Da	Da	Da	Da	Da

Barn	Beth mae'r farn yn ei olygu
Ardderchog	Llawer o gryfderau, gan gynnwys esiamplau arwyddocaol o ymarfer sy'n arwain y sector.
Da	Llawer o gryfderau ac nid oes meysydd pwysig sydd angen gwelliant arwyddocaol
Boddhaol	Cryfderau'n gorbwyso'r meysydd sydd angen eu gwella
Anfoddhaol	Meysydd pwysig sydd angen eu gwella yn gorbwyso'r cryfderau

Crynhoir adroddiadau Estyn ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig isod:

NODER – Mae'r sylwadau isod am gyd-destun yr ysgolion yn disgrifio'r sefyllfa ar yr adeg cyhoeddwyd adroddiad Estyn.

Ysgol Y Graig: Ionawr 2019	Ysgol Talwrn: Hydref 2018
Cyd-destun yr ysgol Mae gan yr ysgol ddeg dosbarth oed sengl, tri dosbarth oed cymysg a dau ddosbarth meithrin rhan amser.	Cyd-destun yr ysgol Trefnir disgyblion i dri dosbarth oedran cymysg yn y boreau, a dau yn y prynhawn.
Mae safonau'r ysgol yn dda oherwydd: - Yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol, mae llawer yn caffael medrau cyfathrebu Cymraeg effeithiol ac yn cyflawni'n dda. Mae llawer o'r disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn cyflawni'n gadarn yn erbyn eu targedau personol. - Mae llawer yn datblygu medrau llafar a gwrando effeithiol, sy'n cyfrannu'n llwyddiannus at eu dysgu.	Mae safonau'r ysgol yn dda oherwydd: - Mae bron pob disgybl, gan gynnwys y rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, yn gwneud cynnydd cadarn ac yn cyflawni'n dda erbyn blwyddyn 6. - Mae medrau llafar rhan fwyaf o ddisgyblion yn y cyfnod sylfaen yn datblygu'n dda. - Mae rhan fwyaf o ddisgyblion yng nghyfnod allweddol 2 yn cyfathrebu'n glir ac yn hyderus yn y ddwy iaith ac maent yn awyddus i ateb

Ysgol Y Graig: Ionawr 2019	Ysgol Talwrn: Hydref 2018
• Mae llawer, ar draws yr ysgol, yn ysgrifennu'n dda at wahanol ddibenion. • Mae gan fwyaf y disgyblion, ar draws yr ysgol, ddealltwriaeth gadarn o gysyniadau mathemategol. • Mae llawer yng nghyfnod allweddol 2 yn defnyddio data yn gynyddol gywir a'i gyflwyno mewn amryw ffurf i gyflawni tasgau mathemategol yn llwyddiannus. • Mae'r rhan fwyaf yn y cyfnod sylfaen yn defnyddio offer TGCh yn hyderus.	neu gynnig atebion neu sylwadau am eu gwaith. • Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn y cyfnod sylfaen yn gwneud cynnydd da wrth ddysgu darllen. • Yng nghyfnod allweddol 2, mae bron pob disgybl yn darllen gyda chywirdeb a rhuglder yn y Gymraeg a Saesneg, gyda llawer yn rhoi rhesymau da ynghylch pwy yw eu hoff gymeriad. • Yn y cyfnod sylfaen, mae rhan fwyaf y disgyblion yn ysgrifennu ystod gynyddol o frawddegau syml gan sillafu'n gywir ac atalnodi'n bwrpasol. • Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn datblygu eu medrau rhifedd yn dda wrth symud drwy'r ysgol. • Mae safon medrau TGCh y rhan fwyaf o ddisgyblion yn dda.
Mae lles ac agweddau at ddysgu yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae bron pob un disgybl yn cyfleu teimladau teyrngar am eu hysgol ac yn ymfalchïo bod perthnasoedd agos rhyngddynt â'r staff. Mae'r rhan fwyaf ag agweddau cadarnhaol at eu dysgu. • Mae'r rhan fwyaf yn cyfrannu'n fuddiol i'w dysgu trwy gynnig syniadau i'w cynnwys yn y themâu tymhorol. • Mae ymddygiad bron pob disgybl tu mewn a thu allan i'r dosbarth yn dda iawn. • Mae bron pob disgybl yn deall pwysigrwydd bwyta ac yfed yn iach, ac yn cymryd rhan reolaidd mewn gweithgareddau ymarfer corff. • Mae'r rhan fwyaf yn oddefgar a sensitif i anghenion a theimladau disgyblion eraill, sy'n debyg neu'n wahanol iddyn nhw. • Mae'r disgyblion sydd â dyletswyddau yn cymryd eu rolau o ddifrif	• Mae lles ac agweddau at ddysgu yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae ymddygiad bron pob disgybl y tu mewn i'r dosbarth ac o amgylch yr ysgol yn dda. Maent yn ofalgar iawn o'i gilydd, ac yn trin oedolion ac ymwelwyr gyda lefel uchel o barch.. • Mae'r rhan fwyaf y disgyblion yn deall sut i gadw'n iach, ac maent yn mynegi hyn yn glir wrth drafod eu harferion bwyta ac yfed. • Mae gan fwyaf y disgyblion ar draws yr ysgol agweddau cadarnhaol ac maent yn canolbwyntio a dyfalbarhau'n dda am gyfnodau estynedig. Yn ystod eu gwersi, maent yn gwrando'n dda ar ei gilydd ac yn disgwyl yn amyneddgar i gyfrannu. • Mae llais y disgybl yn greiddiol i fywyd yr ysgol ac mae'r trawstoriad o aelodau sydd wedi eu hethol i gyngor yr ysgol yn cyflawni eu gwaith yn fedrus. Mae'r aelodau yn dangos balchder yn y modd maent yn hyrwyddo pwysigrwydd siarad Cymraeg.
Mae addysgu a phrofiadau dysgu yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae'r athrawon yn trefnu amrywiaeth o brofiadau ysgogol • Mae'r ysgol yn llwyddo i ddarparu ar gyfer y cyfnod sylfaen o fewn y dosbarthiadau yn effeithiol. • Ar y cyfan, mae ansawdd yr addysg yn dda. • Mae'r athrawon a'r cymorthyddion yn cydweithio'n llwyddiannus ac yn cefnogi'r dysgu yn fwriadus trwy gynnig ymyraethau arbenigol ac ysgogol. • Mae bron pob oedolyn yn modelu iaith raenus ac yn annog a chefnogi'r disgyblion i ddefnyddio Cymraeg safonol a chywrair yn gyson. O ganlyniad, mae safonau llafar llawer o'r disgyblion yn dda.	Mae addysgu a phrofiadau dysgu yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae staff yn sefydlu perthynas waith arbennig gyda'r disgyblion, sy'n meithrin dysgu llwyddiannus. • Mae egwyddorion y cyfnod sylfaen wedi eu gwreiddio'n gadarn. • Mae gan yr ysgol ethos Cymreig naturiol, ac mae'r holl staff yn creu naws hynod gadarnhaol sy'n hyrwyddo hyn yn llwyddiannus ac yn ennyn brwdfrydedd y disgyblion tuag at yr iaith. • Mae cyflwyniadau'r gwersi'n fywiog a gweithgareddau'n llifo'n bwrpasol. • Gwna athrawon ddefnydd medrus o ystod o strategaethau asesu

Ysgol Y Graig: Ionawr 2019	Ysgol Talwrn: Hydref 2018
• Ar y cyfan, mae'r ddarpariaeth ar gyfer meithrin medrau llythrennedd yn gadarn yn y ddwy iaith • Mae safonau addysgu mathemateg yn gadarn ar draws yr ysgol	
Mae gofal, cymorth ac arweiniad yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae'r trefniadau i sicrhau gofal a lles y disgyblion yn gryfder. • Mae'r trefniadau i olrhain cynnydd y disgyblion yn gadarn • Mae'r ysgol yn cefnogi disgyblion ag anghenion emosiynol a chymdeithasol yn llwyddiannus ac yn cydweithio'n bwrpasol gydag asiantaethau allanol. • Mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd buddiol i sicrhau bod y disgyblion yn medru gwneud dewisiadau synhwyrol am sut i gadw'n ddiogel • Mae'r ddarpariaeth ar gyfer datblygu medrau creadigol yn gadarn iawn • Mae'r berthynas rhwng yr ysgol a'r rhieni yn dda. • Mae trefniadau buddiol yn bodoli i helpu'r disgyblion i wneud penderfyniadau doeth. • Mae amrediad gwerthfawr o weithgareddau corfforol, gan gynnwys clybiau chwaraeon ar ôl ysgol, sy'n llwyddo i hyrwyddo ffitrwydd y disgyblion a magu eu brwdfrydedd i gadw'n iach. • Mae'r ysgol yn cynnig cyfleoedd gwerthfawr i'r disgyblion gyfrannu i weithgareddau o fewn y gymuned	Mae gofal, cymorth ac arweiniad yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae ansawdd da y gofal, cymorth ac arweiniad gan staff yn cael effaith gadarnhaol iawn ar safonau a lles disgyblion. • Mae pwyslais ar hybu gwerthoedd cytûn yn cael dylanwad positif ar ymddygiad disgyblion. • Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder. • Mae'r staff yn adnabod y disgyblion a'u teuluoedd yn dda ac mae ganddynt berthynas gadarn ac effeithiol gyda nhw. • Mae'r staff yn rhannu gwybodaeth am weithgareddau'r ysgol gyda'r rhieni yn rheolaidd ac mae hyn yn eu galluogi i gefnogi eu plant yn llwyddiannus. • Mae gan yr ysgol weithdrefnau cadarn ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. • Mae gan yr ysgol drefniadau cadarn ar gyfer olrhain cynnydd disgyblion.. • Mae'r cymorthyddion dysgu yn cyfrannu'n effeithiol at gefnogi disgyblion unigol ac yn gweithredu rhaglenni ymyrraeth yn llwyddiannus
Mae arweinyddiaeth a rheolaeth yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae gan y pennaeth, staff a llywodraethwyr weledigaeth eglur, ac mae'r weledigaeth strategol hon yn arwain at ethos hynod ofalgar, diogel a chynhwysol ar draws yr ysgol, sy'n sicrhau bod disgyblion yn cyflawni'n dda. • Mae strwythur staffio clir gan yr ysgol • Mae'r pennaeth yn amserlennu cyfnodau cynllunio, paratoi ac asesu yn ddoeth • Mae gweithdrefnau hunanwerthuso trylwyr gan yr ysgol • Mae'r llywodraethwyr yn cynnig arweiniad pwrpasol ac yn gosod her effeithiol i'r ysgol • Mae'r pennaeth, yr uwch dîm rheoli a'r llywodraethwyr yn ffocysu'n dda ar ddefnyddio pob twll a chornel yn yr adeilad i gefnogi dysgu a chynnydd y disgyblion	Mae arweinyddiaeth a rheolaeth yn yr ysgol yn dda oherwydd: • Mae'r pennaeth yn darparu arweinyddiaeth gadarn ac effeithiol i'r ysgol, sy'n sicrhau cyfeiriad strategol clir, a diwylliant sy'n hyrwyddo gwelliant parhaus. • Mae'r staff yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau'n dda ac maent yn eu datblygu'n effeithiol a chydwybodol. • Mae gan yr ysgol weithdrefnau rheoli perfformiad cadarn ar gyfer athrawon. • Mae gan holl aelodau'r staff ddealltwriaeth gadarn o gryfderau a meysydd sydd angen eu gwella. • Mae'r llywodraethwyr yn derbyn cynhaliaeth, arweiniad a hyfforddiant effeithiol. Maent yn rhannu cyfrifoldeb am agweddau fel dadansoddi data, arsylwi gwersi, cyllid a diogelu plant.

Isod, rhestrir y prif bethau y gellir eu casglu o'r gymhariaeth uchod.

- Mae gan Ysgol y Graig ddeng dosbarth oedran sengl a thri dosbarth oedran cymysg tra trefnir disgyblion Ysgol Talwrn mewn tri dosbarth oedran cymysg yn y bore, a dau yn y prynhawn.
- Mae gwahaniaeth yn y cyllid – mae Ysgol y Graig yn derbyn 14% yn llai na chyfartaledd cost y disgybl cynradd ym Môn tra bod Ysgol Talwrn yn derbyn 14% yn uwch chyfartaledd cost y disgybl cynradd ym Môn.

- Mae tebygrwydd yn y safonau a gyflawnir yn Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn ond mae Ysgol y Graig yn fwy llwyddiannus mewn cyflawni canrannau uwch ar gyfer lefel 5+ sy'n awgrymu bod Ysgol y Graig yn llwyddo i ymestyn disgyblion yn dda ac yn cwrdd â lefelau uwch na lefelau Môn a Chymru.
- Barnwyd bod arweinyddiaeth a rheolaeth yn Dda yn y ddwy ysgol gyda Llywodraethwyr yn darparu cefnogaeth ac arweiniad effeithiol wrth ymddwyn fel cyfeillion beirniadol.
- Mae'r dyfarniad am les yr un fath yn y ddwy ysgol [Y Graig – da; Talwrn – da]. Mae'r testun yn awgrymu fod y ddwy ysgol yn mynd i'r afael â lles disgyblion yn effeithiol – dealltwriaeth disgyblion o sut i wella eu gwaith; disgyblion yn ymddwyn yn gyfrifol, yn ystyriol o eraill, yn cydweithredu ac yn dangos consyrn am eu gilydd, a deall pwysigrwydd cadw'n iach ac ymarfer y corff yn rheolaidd.
- Mae'r ddwy ysgol yn llwyddo i sicrhau bod y disgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim yn cyflawni safonau da erbyn diwedd cyfnod allweddol 2 a bod disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn gwneud cynnydd priodol.
- Nid oes gwahaniaeth amlwg yn safonau'r Gymraeg yn y ddwy ysgol – mae safonau ar ddiwedd cyfnod allweddol 2 yn dda yn y ddwy ysgol. Yn ogystal â hyn, mae'r ddwy ysgol yn blaenoriaethu datblygu'r iaith Gymraeg.

6.11 Cynllun Strategol y Gymraeg Mewn Addysg

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ymroddedig i gefnogi gweledigaeth ac uchelgais Llywodraeth Cymru i fod â miliwn o bobl sy'n gallu mwynhau siarad a defnyddio'r Gymraeg erbyn 2050, yn unol â 'Cymraeg 2050 : Strategaeth yr Iaith Gymraeg'.

Mae'r 'Cwricwlwm i Gymru – Cwricwlwm am Oes' yn pwysleisio'r ffaith y bydd y Gymraeg yn parhau i fod yn orfodol tan 16 oed.

Mae'r Meysydd Dysgu a Phrofiad ar gyfer ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu yn y cwricwlwm hwn yn nodi'r canlynol:

"Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn cynnig ffyrdd o fanteisio ar y cysylltiadau rhwng dysgu Cymraeg, Saesneg ac ieithoedd tramor modern, drwy annog plant a phobl ifanc i gymhwyso eu gwybodaeth am y ffordd y mae iaith yn gweithio yn y Gymraeg, er enghraifft, at y Saesneg neu ieithoedd tramor modern. Drwy wneud hyn, gallant ddod i ddeall strwythur ieithoedd. Mae hyn, ynghyd â gwerthfawrogiad o eiriau a'u tarddiad, yn gallu helpu plant a phobl ifanc i feithrin brwdfrydedd a diddordeb mewn iaith."

Yn ysgolion Môn, dysgu Cymraeg a Saesneg un ai fel iaith gyntaf neu ail iaith yw un o'r gofynion hanfodol ac mae'n adlewyrchu'r Cwricwlwm Cenedlaethol presennol.

Nod yr Awdurdod Lleol yw addysgu disgyblion i fod yn hollol ddwyieithog wrth iddynt adael yr ysgol gynradd ac i ddatblygu'r gallu hwn yn ystod eu cyfnod uwchradd er mwyn dod yn aelodau llawn o'r gymdeithas ddwyieithog y maent yn rhan ohoni. Mae'r dyhead hwn yn unol â strategaeth gorfforaethol Cyngor Sir Ynys Môn.

Bydd yr Ysgol y Graig wedi'i hehangu yn parhau i fod yn ysgol cyfrwng Cymraeg. Ni fydd felly unrhyw newid yn y categori iaith gan fod Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn ysgolion cyfrwng Cymraeg dynodedig.

Byddai gwireddu'r cynnig yn cefnogi Deiliant 1, 2 a 5 Cynllun Strategol y Gymraeg Mewn Addysg 2017-2020 yr Awdurdod (a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru ym Mawrth 2018), sef

Deiliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Deiliant 2: Mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau iaith wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i ysgol uwchradd.

Deiliant 5: Mwy o ddisgyblion a myfyrwyr â sgiliau uwch yn y Gymraeg.

Mae Fforwm Iaith Gymraeg y Sir yn monitro cynnydd Cynllun Strategol Cymraeg Mewn Addysg (CSCA) yr Awdurdod yn chwarterol.

Mae Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig hefyd wedi llwyddo i roi'r Siarter Iaith Gymraeg ar waith; disgwylir y bydd yr ysgol ehangedig yn adeiladu ar y sylfaen gadarn hon i sicrhau y defnyddir y Gymraeg tu hwnt i'r ystafell ddosbarth. Disgwylir hefyd y bydd disgyblion yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol a gynhelir drwy gyfrwng y Gymraeg.

Asesir yr effaith bosib a gaiff y cynnig ar yr iaith Gymraeg yn yr Asesiad Effaith (Atodiad 1)

Byddai ysgol fwy, wedi'i hehangu'n rhoi cyfle i ddisgyblion ddefnyddio eu sgiliau iaith Gymraeg drwy gymdeithasu â nifer fwy o ddisgyblion. Bydd cyfanswm o 51% o ddisgyblion (22 disgybl) o Ysgol y Talwrn fydd yn trosglwyddo i'r Ysgol y Graig ehangedig yn siarad Cymraeg yn y cartref o'i gymharu â 73% (209 disgybl) o ddisgyblion o'r Ysgol y Graig bresennol.

6.12 Niferoedd Disgyblion a Rhagamcanion Disgyblion

Niferoedd disgyblion - Hanesyddol

Ysgol	Capasiti – heb y Meithrin	Disgyblion lonawr 2015	Disgyblion lonawr 2016	Disgyblion lonawr 2017	Disgyblion lonawr 2018	Disgyblion lonawr 2019	% llefydd gweigion lonawr 2019
Y Graig 3-11	330	333	333	335	326	339	-3% DC
Talwrn 4-11	49	44	47	47	43	45	8%

Ar hyn o bryd, mae Ysgol y Graig 3% dros ei capasiti

Niferoedd disgyblion – Rhagolygon Pum Mlynedd

Ysgol	Capasiti – heb y Meithrin	Nifer ar y gofrestr Medi 2019	Rhagolwg nifer ar y gofrestr Medi 2020	Rhagolwg nifer ar y gofrestr Medi 2021	Rhagolwg nifer ar y gofrestr Medi 2022	Rhagolwg nifer ar y gofrestr Medi 2023	Rhagolwg nifer ar y gofrestr Medi 2024
Talwrn	49	40	47	46	41	39	37
Y Graig	330	324	329	331	326	320	334

Rhwng 2019 a 2024, rhagwelir y bydd niferoedd Ysgol Talwrn yn gostwng o 40 i 37, sef gostyngiad o 8%. Yn ystod yr un cyfnod, rhagwelir y bydd niferoedd Ysgol y Graig yn cynyddu o 324 i 334 sef 3% o gynnydd. Mae'r rhagolygon yn cadarnhau y bydd niferoedd yn cynyddu i gyfanswm o 371 yn y ddwy ysgol erbyn 2024.

Yn ogystal, mae angen ystyried datblygiadau tai newydd yn y dalgylch a'r plant oedran ysgol cynradd fydd yn deillio o hyn. Dangosir niferoedd y plant oed cynradd fydd yn deillio o'r datblygiadau hyn yn y tabl isod:

Ysgol	Nifer o ddatblygiadau tai yn y dalgylch hyd at 2026	Nifer cyfatebol o blant*
Talwrn	6	1 - 2
Y Graig	397	67 - 143

*Mae tystiolaeth yn awgrymu fod gan bob cartref ym Môn gyfartaledd o 0.17 o blant oed cynradd. Drwy luosi'r nifer o ddatblygiadau tai â 0.17, ceir amcangyfrif o'r nifer o blant ychwanegol y bydd angen eu haddysgu yn yr ysgol benodol honno. Er hynny, yn ward Tudur, mae cyfartaledd o 0.36 o blant oed cynradd ym mhob tŷ a gall hyn arwain at gyfanswm o 143 o ddisgyblion yn deillio o'r datblygiadau tai newydd.

Bydd y datblygiadau tai yn cael eu adeiladu o 2019 tan 2027 fesul cam (phase) a felly fydd y disgyblion yn cael eu hychwanegu i'r ysgol fesul ychydig dros gyfnod o 8 mlynedd. Os

gwireddir y cynnig, bydd yn golygu mai rhagolwg nifer y disgyblion yn yr ysgol ehangedig newydd rhwng 400 a 438. Felly, mae'r capasiti arfaethedig newydd yn darparu digon o le ar gyfer plant sy'n deillio o'r datblygiadau tai arfaethedig yn yr ardal. O ganlyniad, mae'r cynnig i gynyddu capasiti'r ysgol i 480 yn realistig ac yn ffurfio rhan o'r Rhaglen Fuddsoddi Ysgolion 21ain Ganrif.

Ym mis Hydref 2019:

Roedd gan Ysgol Talwrn 14% o lefydd gweigion, er fod 17% o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, a bod 31% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

6.13 Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)

Os cytunir ar y cynnig presennol, bydd yn arwain at newid yn amgylchedd dysgu bob disgybl. Fodd bynnag, cydnabyddir efallai y bydd y newid yn profi'n fwy o her i rai disgyblion sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY). Cymerir pob cam ymarferol i sicrhau'r lefel isaf o aflonyddwch bosib ac i gynorthwyo disgyblion ag unrhyw drosglwyddiad.

Bydd disgyblion ADY sy'n mynychu Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ar hyn o bryd yn parhau i dderbyn y lefel o gefnogaeth sydd ei hangen i gwrdd â'u hanghenion addysgol unigol yn yr amgylchedd dysgu newydd a gyflwynir gan ysgol ehangedig newydd. Bydd trefniadau ychwanegol sydd ar waith ar hyn o bryd i ddisgyblion, megis mynediad at gefnogaeth ychwanegol yn cael eu hadolygu a'u darparu yn ôl yr angen.

Mae hefyd y posibilrwydd y bydd angen i'r ysgol newydd ddatblygu ystod fwy o arbenigeddau i gwrdd ag anghenion disgyblion unigol.

Bydd y Cyngor yn darparu cefnogaeth a chymorth priodol i ddisgyblion ADY. Os oes gan rieni sydd â disgyblion ADY cofrestredig unrhyw gwestiynau ynglŷn â'r gefnogaeth a gynhigir, gellir trefnu cyfarfodydd unigol gyda Dr Einir Thomas (Rheolwr Anghenion Dysgu Ychwanegol)

E-bost: eiirthomas@gwynedd.llyw.cymru, ffôn 01286 679007.

6.14 Cyllidebau Ysgolion

Mae'r gwerthusiad ariannol isod yn manylu ar y sefyllfa bresennol a chostau i'r ysgolion.

	Cyllideb Blwyddyn Lawn 2018/19	Gwir Wariant 2018/19	2018/19 Gwarged/ (Diffyg)	Balansau'r Ysgolion yn 31/03/18	Balansau'r Ysgolion yn 31/03/19
Ysgol Talwrn	£198,196	£216,255	(£18,059)	£51,764	£33,705
Ysgol y Graig	£1,301,764	£1,349,652	(£47,888)	£12,086	(£35,802)

Er eglurder – Nid yw'r gyllideb Blwyddyn Lawn uchod er pwrpas y ddogfen hon yn cynnwys balansau wedi'u cario drosodd o'r flwyddyn flaenorol.

Costau Rheolaidd

Costau rheolaidd blyneddol y cynnig am ysgol â chapasiti o 480 fydd £1,374,786 yn seiliedig ar 390 o ddisgyblion yn ôl y fformiwla ariannu bresennol ar gyfer ysgolion a'r hyn sydd ar gael drwy ddyraniad cyllideb ysgolion blyneddol yr Awdurdod. Costau rheolaidd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn yn eu ffurf bresennol, ac yn seiliedig ar 390 o ddisgyblion cyfunol fyddai £1,379,447. Mae'r cynnig felly yn cynhyrchu arbediad net blyneddol o £4,661 a ddyrannir i ysgolion drwy'r fformiwla ariannu ysgolion yn seiliedig ar 390 o ddisgyblion.

Os yw niferoedd disgyblion yn cynyddu i 480 o ddisgyblion, byddai'r arbediad net blyneddol a ddyrannir drwy'r fformiwla ariannu'n cynyddu i £31,255, a byddai arbediad cludiant ychwanegol o £30k gan y byddai costau'n cynyddu o £30k gyda'r cynnig. Dan y trefniadau presennol, y costau cludiant cynyddol fyddai £60k gan y byddai ysgolion yn yr ardaloedd dros

eu capasiti a byddai'n rhaid cludo disgyblion i ysgolion gyda lleoedd gweigion, sef tu allan i'r dalgylch.

6.15 Y Ddarpariaeth cyn ysgol

Mae sawl darparwr gofal plant ger Ysgol y Graig:

- **Darpariaeth Dechrau'n Deg.** Yn rhan o raglen blynyddoedd cynnar Llywodraeth Cymru i deuluoedd â phlant dan 4 oed. Mae'n anelu at ddarparu gwasanaethau cefnogaeth ddwys i blant 0-4 oed a'u teuluoedd. Ffocws y rhaglen yw hyrwyddo sgiliau iaith, gwybyddol, cymdeithasol ac emosïynol, datblygiad corfforol ac adnabod anghenion dwys yn fuan. Gwneir hyn drwy ddarparu cefnogaeth ac arweiniad iechyd, cefnogaeth a grwpiau rhieniol, cefnogaeth iaith a chyfathrebu a gofal plant rhan amser o ansawdd i blant 2-3 oed. Tîm aml-ddisgyblaethol yw Dechrau'n Deg sy'n cynnwys Ymwelwyr Iechyd, Gweithwyr Teulu, Staff Gofal Plant, Therapydd iaith a Lleferydd, Athrawon Blynyddoedd Cynnar, Cymorthyddion Iechyd a thîm o staff cefnogi.
- Canolfan Integredig yw Canolfan Plant Llangefni sy'n gartref i'r darpariaethau canlynol:
 - Swyddfa **Mudiad Meithrin** Gogledd Cymru.
 - **Meithrinfa Medra.** Mae'r feithrinfa ddydd hon yn cynnig gofal ac addysg blynyddoedd cynnar i fabanod a phlant hyd at oed ysgol, dan ofal staff cymwysedig a phrofiadol.
 - Sefydliad elusennol nas gynhelir yw **Cylch Meithrin Stryd y Bont** a redir drwy gyfrwng y Gymraeg. Fe'i comisiynir ar hyn o bryd i ddarparu addysg gynnar am 10 awr yr wythnos yn ystod tymor yr ysgol yn unig. Fe'i lleolir yng Nghanolfan Plant Llangefni. Ei gapasiti yw 24 ac roedd 18 o blant yn defnyddio'r cyfleuster ym Medi 2019.

Cofrestrir Ysgol y Graig ar gyfer plant 3-11 oed ac mae'n darparu addysg blynyddoedd cynnar i blant sydd wedi troi'n 3 oed cyn 1 Medi mewn unrhyw flwyddyn. Ei chapasiti yw 24 fesul sesiwn ond ym Medi 2019, roedd 50 o blant yn defnyddio'r cyfleuster.

Nid oes darpariaeth feithrin yn Ysgol Talwrn. Derbynnir plant i'r ysgol ar ôl eu pen-blwydd yn bedair oed. Fodd bynnag, cynhelir sesiynau o ddarpariaeth gofal dydd (Cylch Meithrin) yn y Neuadd Bentref am 4 bore'r wythnos. Ei gapasiti yw 16 ac roedd 5 o blant yn defnyddio'r cyfleuster ym Medi 2019.

Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth ym Meithrinfa Medra a Chylch Meithrin Stryd y Bont yn parhau os gwiredir y cynnig. Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg hefyd yn parhau ynghyd â'r ddarpariaeth feithrin yn Neuadd Bentref Talwrn.

Fel y nodir eisoes yn adran 1 a 2, y nifer o leoedd meithrin yn yr Ysgol y Graig ehangedig newydd fyddai 68. Y rhagolygon ar gyfer darpariaeth feithrin i blant 3-4 oed yn Ysgol y Graig yw fel a ganlyn:

Meithrin	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ysgol Y Graig	50	47	47	47	47	47	47

Byddai'r ddarpariaeth feithrin (capasiti o 68) yn yr Ysgol y Graig ehangedig yn ddigonol ar gyfer rhagolygon o'r niferoedd o blant a fyddai'n defnyddio'r cyfleuster.

6.16 Crynodeb

Y rhesymau dros y cynnig i ehangu Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn yw:

- Mae gan Ysgol y Graig 339 o ddisgyblion ac Ysgol Talwrn 45 o ddisgyblion, 1.9 milltir oddi wrth ei gilydd (ffynhonnell: google maps). Fel y nodir yn Strategaeth Addysg gyhoeddedig yr Awdurdod (Hydref 2018)
“Wrth adolygu darpariaeth addysgol o fewn ardal neu ddalgylch rhoddir ystyriaeth i gyfuno gydag ysgolion cyfagos drwy symud y disgyblion yno.”
- Mae gan y cynnig y posibilrwydd o wella safonau h.y. mae ymarfer presennol yn Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn yn debygol o gynnal y safonau newydd yn yr ysgol ehangedig newydd ar y fan lleiaf. Yn ogystal â hyn, bydd staff yn yr ysgol ehangedig newydd yn gallu gweithio ynghyd gan rannu arfer dda a datblygu arbenigeddau mewn meysydd cwricwlwm penodol a bydd yr amgylchedd dysgu'n creu amodau i athrawon lwyddo drwy gynnig y posibilrwydd o ddosbarthiadau gydag ystodau oedran sengl neu fwyafswm o ddim mwy na dwy flynedd. Mae hefyd yn cynnig y posibilrwydd o ddatblygu mwy o arbenigeddau a chapasiti i fynd i'r afael ag anghenion disgyblion mwy bregus a mwy abl a thalentog.
- Mae'n cynnig y posibilrwydd o wella'r Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth a mynd i'r afael â chynllunio olyniaeth drwy roi cyfrifoldebau arweinyddiaeth i aelodau unigol o staff. Bydd hyn yn sicrhau'r capasiti arweinyddiaeth i fynd i'r afael â heriau rheoli a strategol sydd ynghlwm â rhedeg ysgolion llwyddiannus.
- Byddai'r ysgol ehangedig yn cwrdd â safonau 21ain ganrif a byddai'n amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion. Gofod dysgu allanol cyfyngedig sydd gan un o'r ysgolion i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion gan gynnwys amgylcheddau dysgu allanol addas, ond byddai'r ysgol ehangedig wedi'i dylunio i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd. Bydd yr ysgol newydd wedi'i ehangu'n cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010. Byddai gan bob disgybl o Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig amgylchedd dysgu addas i blant chwarae tu allan.
- Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti ac mae rhagolygon yn arddangos y bydd yr ysgol yn cyrraedd neu'n agos at ei chapasiti am y 5 mlynedd nesaf. Bydd y cynnig yn darparu digon o leoedd yn yr ysgol newydd ehangedig i gwrdd â galw'r dyfodol a rhagolygon y dyfodol.
- Eir i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl (Ysgol Y Graig £3,429, 14% yn llai na chyfartaledd cynradd Môn; Ysgol Talwrn £4,553 14% yn fwy na chyfartaledd cynradd Môn. Byddai cost y disgybl yn yr ysgol gynradd wedi'i ehangu yn £3,429 y disgybl) Byddai'r costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu gan na fyddai unrhyw gostau ôl-groniad cynnal a chadw yn yr ysgol wedi'i ehangu. Byddai'r cynnig hefyd yn lleihau costau referniw cyffredinol ac yn arwain at arbedion ariannol.

Mae'r cynnig hefyd yn ymdrin â'r effaith ar yr iaith Gymraeg a lles disgyblion h.y. mae'r gwerthusiad uchod yn dangos bod:

- mae safonau ar ddiwedd cyfnod allweddol 2 yn dda yn y ddwy ysgol ac mae'r ddwy ysgol yn rhoi ystyriaeth ddyledus i ddatblygu'r iaith Gymraeg.
- mae'r ddwy ysgol yn sicrhau bod disgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim yn cyflawni safonau da erbyn diwedd cyfnod allweddol 2 a bod disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn gwneud cynnydd priodol.
- mae'r ddwy ysgol yn ymdrin â lles disgyblion yn effeithiol – dealltwriaeth o sut i wella eu gwaith; ymddwyn yn gyfrifol, bod yn ystyriol o eraill, deall pwysigrwydd cadw'n iach ac ymarfer y corff yn rheolaidd.

Mae'r adran uchod yn dangos fod gan y cynnig effaith gadarnhaol iawn ar y gyrrwyr allweddol a nodir yn Adran 4. Fodd bynnag, tanategir hyn gan ymrwymiad yr Awdurdod i:

- weithio â'r gymuned yn Nhalwrn i leihau'r effaith bosib a gaiff cau Ysgol Talwrn ar y gymuned, tra'n nodi y byddai'r cyfleusterau yn yr ysgol ehangedig newydd ar gael os byddai'r nifer o

bobl yn mynychu unrhyw weithgareddau'n debygol o fod yn uwch na capasiti unrhyw gyfleusterau sydd ar gael yn y Pentref.

- darparu cludiant i ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn i'r ysgol ehangedig newydd yn unol â pholisi cludiant y Cyngor i ysgolion.

Caiff y cynnig i ehangu Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn felly ei ystyried fel datrysiad rhesymol i gwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan y ddwy ysgol.

NODER – Ar gyfer Adran 7 ac 8 isod:

- Mae costau wedi'u cyfrifo yn seiliedig ar raniad ariannu Llywodraeth Cymru : CSYM 65:35, h.y. bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi 65% o'r gost a CSYM yn darparu'r 35% arall.
- Er bod y cynnig yn canolbwyntio'n bennaf ar gynyddu capasiti Ysgol y Graig, mae angen ychydig o waith gwella.

7. OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL I'R CYNNIG AR GYFER YSGOL TALWRN

Y cynnig - “Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

7.1 Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn Yn seiliedig ar gost o tua £5.9m		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Gellid cynnal y safonau da cyfredol a welir yn y ddwy ysgol yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Mwy o gyfleoedd i staff ddatblygu arbenigedd pwnc-benodol ar draws y cwricwlwm i fynd i'r afael ag anghenion yr holl ddisgyblion gan gynnwys disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) a'r disgyblion Mwy Galluog a Thalentog - Byddai'n mynd i'r afael â gweledigaeth y Gweinidog Addysg, “Gyda'n gilydd, mae pob un ohonom yn gyfrifol am sicrhau bod pob person ifanc yng Nghymru yn cael cyfle cyfartal i gyrraedd y safonau uchaf” fel y nodir yn ei rhagair gweinidogaethol yn y ddogfen Addysg yng Nghymru Cenhadaeth ein Cenedl 2017-2021.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheol ymhellach fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3.Adeilad Ysgol	- Byddai hyn yn mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad yr ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. - Mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	
4.Lleoedd Ysgol	Yn cyflawni gofynion capasiti'r presennol a'r dyfodol.	
5.Cyllidol	- Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu. - Byddai'n mynd i'r afael â'r annhegwch arian drwy ddileu'r amrywiad yn y gost fesul pen.	Byddai angen cyllido cyfran o'r gost gyfalaf gan y Cyngor drwy fenthycu digefnogaeth a amcangyfrifir y byddai'n costio £94k y flwyddyn.

7.1 Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn
Yn seiliedig ar gost o tua £5.9m

	Arwain at leihad mewn costau reffeniw o £31k drwy fformiwla ddirprwyedig yr ysgolion a £30k pellach mewn costau cludiant. O dan y drefn bresennol, rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion allan o'r dalgylch gan nad oes digon o lefydd ysgol. Fel rhan o'r cynnig hwn, byddai digon o lefydd ysgol yn y dalgylch ond rhagwelir byddai angen 1 cytundeb bws newydd i gludo disgyblion o Talwrn i Ysgol y Graig.	
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r gymuned yn parhau i gael budd o ddefnyddio adeilad yr ysgol ehangedig newydd.	
8. Materion cyffredinol	Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	Mwy o bellter teithio i rai disgyblion

7.2 Adeiladu ysgol gynradd 21^{ain} ganrif newydd i Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chau'r ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o £11.4m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau	- Gellid cynnal y safonau da cyfredol a welir yn y ddwy ysgol yn y tymor canolog i'r tymor hir. - Mwy o gyfleoedd i staff ddatblygu arbenigedd pwnc-benodol ar draws y cwricwlwm i fynd i'r afael ag anghenion yr holl ddisgyblion gan gynnwys disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) a'r disgyblion Mwy Galluog a Thalentog. - Byddai'n mynd i'r afael â gweledigaeth y Gweinidog Addysg, "Gyda'n gilydd, mae pob un ohonom yn gyfrifol am sicrhau bod pob person ifanc yng Nghymru yn cael cyfle cyfartal i gyrraedd y safonau uchaf" fel y nodir yn ei rhagair gweinidogaethol yn Addysg yng Nghymru Cenhadaeth ein Cenedl 2017-2021.	
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheoli ymhellach	

7.2 Adeiladu ysgol gynradd 21^{ain} ganrif newydd i Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chau'r ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o £11.4m

	fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3. Adeilad Ysgol	- Byddai'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu'r adeilad ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. - Byddai'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	
4. Lleodedd Ysgol	Yn cyflawni gofynion capasiti'r presennol a'r dyfodol.	
5. Cyllidol	- Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu. - Byddai'n mynd i'r afael â'r annhegwch cyllid, yn dileu'r amrywiad yn y gost y pen ac yn arwain at leihad mewn costau refeniw. - Arwain at leihad o £88k mewn costau refeniw drwy'r fformiwla cyllido a £30k mewn costau cludiant. - O dan y drefn bresennol, rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion allan o'r dalgylch gan nad oes digon o lefydd ysgol. Fel rhan o'r opsiwn hwn, byddai digon o lefydd ysgol yn y dalgylch ond rhagwelir byddai angen 1 cytundeb bws newydd i gludo disgyblion i'r ysgol newydd. - Buddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.	- Byddai cyfran o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu gan y Cyngor drwy fenthycu digefnogaeth, a disgwylir mai'r gost fyddai £164k y flwyddyn. - Gellir cwestiynu goblygiadau ariannol a gwerth am arian gan mai dim ond 10 oed yw Ysgol y Graig.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r gymuned yn parhau i gael budd o ddefnyddio adeilad yr ysgol newydd.	
8. Materion cyffredinol	Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	Mwy o bellter teithio i rai disgyblion

7.3 Parhau â'r trefniadau presennol – Gadael Ysgol Talwrn fel y mae hi

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	Byddai'r safonau a welir yn Ysgol Talwrn yn cael eu cynnal yn y tymor byr sef Gwyrdd A. (Categori cymorth Gwyrdd, a dyfarniad A am y gallu i wella yn ôl y drefn categoreiddio ysgolion).	- Byddai adeilad Ysgol Talwrn yn ei gwneud hi'n anodd cynnal safonau cyfredol yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Ni fydd unrhyw newid yn yr amrywiad ym maint dosbarthiadau na nifer yr ystodau oedran a addysgir mewn dosbarthiadau yn Ysgol Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Byddai'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth yn Ysgol Talwrn yn cael eu cynnal yn y tymor byr sef Gwyrdd A. (Categori cymorth Gwyrdd, a dyfarniad A am y gallu i wella yn ôl y drefn categoreiddio ysgolion).	- Ni fydd y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddiaeth gol yn cael ei wireddu. - Mae ymrwymiad addysgu Penaeth Ysgol Talwrn yn 70%.
3.Adeilad Ysgol		- Mae adeilad Ysgol Talwrn yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 mewn perthynas â mynediad i ddisgyblion anabl. - Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn cwrdd â safonau Ysgol yr 21ain Ganrif er mwyn creu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig ymhellach i blant yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn darparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly'n sefydlu'r amodau i ddarparu Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn y tymor canolig i'r tymor hir.
4.Lleoedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r llefydd gweigion yn Ysgol Talwrn.
5.Cyllidol	Nid oes angen buddsoddiad cyfalaf gan y Cyngor.	- Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Ni fyddai'n mynd i'r afal gyda'r ôl-groniat cynnal a chadw - Ni fyddai'n hyfyw yn y dyfodol oherwydd y costau cynnal a chadw cyfredol uchel fyddai ar ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau costau referniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau referniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol gan y disgwylir i boblogaeth y disgyblion gynyddu. Byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo i ysgolion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Disgwylir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol ar gost o tua £60k y flwyddyn.

7.3 Parhau â'r trefniadau presennol – Gadael Ysgol Talwrn fel y mae hi

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	- Dim tarfu ar ddisgyblion, rhieni a staff. - Cadw bodolaeth a hunaniaeth yr ysgol yn Nhalwrn.	

7.4 Ffedereiddio Ysgol y Graig gydag Ysgol Talwrn

Mae ffedereiddio'n disgrifio cytundeb cyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau	- Opsïynau i ddewis strwythur uwch arweinyddol i weddu â strwythur y ffederasiwn gan gynnwys rheolwyr safle yn yr ysgolion. - Ehangu'r cyfleon am weithgareddau i ddisgyblion – ehangu'r dewis ac opsiynau cwricwlaid i ddisgyblion wrth i ysgolion ddod ynghyd i ddarparu mynediad at gyrsiau a chyfleusterau ei gilydd, gan arwain at welliannau i ansawdd y dysgu ar gyfer staff a disgyblion.	Ni fyddai unrhyw newid yn amrywiad meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff, adnoddau ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol, a fyddai angen ei gynllunio'n ofalus. - Posibilrwydd uwch o gysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu yn enwedig ar draws cyfnodau gan fod y ddwy ysgol yn dilyn yr un methodoleg dysgu ac addysgu.	Dim newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli ymhellach i rannu'r baich Arweinyddol.
3. Adeilad Ysgol	Byddai Ysgol y Graig yn parhau i gydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau.	- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol yn Ysgol Talwrn i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael â'r ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgol (Ôl-groniad cynnal a chadw £360k yn 2019). - Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion anabl.

7.4 Ffedereiddio Ysgol y Graig gydag Ysgol Talwrn

Mae ffedereiddio'n disgrifio cytundeb cyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

4.Lleoedd Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion. Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti.
5.Cyllidol	▪ Mae bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. ▪ Arbedion o tua £2k y flwyddyn mewn costau addysgu o gael un pennaeth.	▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau'r swm a ddirprwyir i ysgolion drwy'r fformiwla cyllido ysgolion. ▪ Nid yw'n dileu'r ôl-groniat cynnal a chadw. ▪ Mae'n debygol bydd costau refeniw yn cynyddu yn y dyfodol oherwydd disgwylir i nifer y disgyblion gynyddu, fyddai'n arwain at disgyblion yn cael eu cludo i ysgolion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o tua £60k y flwyddyn.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	▪ Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. ▪ Bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. ▪ Y tarfu lleiaf posib ar ddisgyblion, rhieni a staff.	

7.5 Trefniant clwstwr / cydweithrediad – Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i wneud gwell defnydd o adnoddau, arbenigeddau, a galluogi i ysgolion archwilio ffyrdd o wneud pethau'n fwy effeithiol ac effeithlon.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	▪ Byddai angen ffocws yn y clwstwr i wella safonau.	▪ Ni fyddai unrhyw newid yn amrywiad meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Wrth i ysgolion gydweithio ar agweddau arweinyddiaeth a rheolaeth, gellir arwain at welliannau mewn arweinyddiaeth a rheolaeth.	▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwysu ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth

7.5 Trefniant clwstwr / cydweithrediad – Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i wneud gwell defnydd o adnoddau, arbenigeddau, a galluogi i ysgolion archwilio ffyrdd o wneud pethau'n fwy effeithiol ac effeithlon.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

		ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3. Adeilad Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd yr adeiladau ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ar draws y ddwy ysgol ac i greu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i sefydlu'r amodau sydd eu hangen i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn Ysgol Talwrn.
4. Lleodedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleodedd digonol yn Ysgol y Graig.
5. Cyllidol		- Ni fyddai'n mynd i'r afael â diffygion yn ystâd yr adeiladau ysgol a chostau ôl-groniad cynnal a chadw. - Ni fyddai'n hyfyw yn y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian. - Nid yw'n lleihau costau refferiw cyffredinol addysg yn yr ardal – Mae'n debygol bydd costau refferiw yn cynyddu yn y dyfodol oherwydd disgwylir i nifer y disgyblion gynyddu, fyddai'n arwain at disgyblion yn cael eu cludo i ysgolion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o tua £60k y flwyddyn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	Mae pob ysgol yn y clwstwr yn aros yn annibynnol.	Mae cytundebau clwstwr/cydweithrediad yn araf yn datblygu yng Nghymru ac maent dal yn y cyfnod peilot.

7.6 Cynnal y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a Blwyddyn 1-6 yn Ysgol y Graig

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Posibilrwydd o arwain at well safonau ac at fynd i'r afael â'r amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau a'r ystodau oedran mewn dosbarthiadau unigol. - Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol ar safleoedd gwahanol.	Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwysu ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeilad Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr ysgolion. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – nid yw'n hyfyw ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau ond mae Ysgol y Graig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010.
4.Lleoedd Ysgol		Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig sydd dros ei chapasiti. Byddai'n rhaid rhoi estyniad ar Ysgol Talwrn ar gyfer y tua 90 o ddisgyblion Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn; ei chapasiti yw 49. Byddai hyn yn codi materion mynediad safle ac nid yw'n debygol y byddai digon o ofod ar y safle. Byddai hyn yn golygu bod tua 320 o ddisgyblion yn Ysgol y Graig o flwyddyn 1 i 6.
5.Cyllidol		Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.

7.6 Cynnal y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a Blwyddyn 1-6 yn Ysgol y Graig

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol

		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r costau ôl-groniad cynnal a chadw. ▪ Ni fyddai'n lleihau'r gost y disgybl. ▪ Ni fyddai'n hyfyw yn y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n debygol y byddai unrhyw ostyngiad yng nghost gyffredinol addysg yn yr ardal - byddai costau adeiladau yn cynyddu o tua £39k. Rhagwelir byddai costau cludiant o dan y ddarpariaeth bresennol yn debyg i gostau'r opsiwn hwn. O dan y ddarpariaeth bresennol, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i ysgolion tu allan i'w dalgylch, gan nad oes digon o lefydd yn y dalgylch. O dan yr opsiwn yma, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion rhwng dalgylch Ysgol Y Graig a dalgylch Ysgol Talwrn. ▪ Byddai 35% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycia digefnogaeth gyda chost o tua £58k y flwyddyn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	▪ Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. ▪ Bob ysgol yn aros yn annibynnol.	▪ Mae'n debyg na fyddai ysgolion yn cadw eu hunaniaeth wreiddiol a byddent yn cael enw newydd. ▪ Dim ond yn rhannol mae Ysgol Talwrn yn cydymffurfio'n â'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010. ▪ Logisteg – anodd i rieni bigo plant fyny a'u gollwng os yn mynychu gwahanol safleoedd. ▪ Nid yw'r lôn i Ysgol Talwrn yn addas i gerbydau ychwanegol o ganlyniad i'r newid hwn

7.7 Defnyddio Ysgol Talwrn fel hwb cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymunedol

Yn seiliedig ar dim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol. Ni fyddai newid yn y nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau'r ysgol.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i

7.7 Defnyddio Ysgol Talwrn fel hwb cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymunedol

Yn seiliedig ar dim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeilad Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). ▪ Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'r ysgol ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. ▪ Byddai'n rhaid rheoli materion diogelu plant ychwanegol oherwydd y byddai gan drydydd partïon fynediad at safle'r ysgol.
4.Lleoedd Ysgol		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael a'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig.
5.Cyllidol	▪ Nid os angen buddsoddiad cyfalaf gan y Cyngor. ▪ Posiblirwydd o gydbwysu costau'r ysgol gydag incwm o ddefnydd cymunedol.	▪ Ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid yn y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid oes gan y Cyngor yr arian i gynnal y gwaith ôl-groniad cynnal a chadw oherwydd toriadau cyllideb a rhagolygon o doriadau pellach yn y dyfodol. ▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r costau ôl-groniad cynnal a chadw. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau costau refeiwi cyffredinol addysg yn yr ardal – dim arbedion refeiwi. ▪ Disgwylir i gostau refeiwi gynyddu yn y dyfodol gan bydd nifer y disgyblion yn cynyddu fyddai'n arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo tu allan o'r dalgyrch oherwydd bod diffyg capasiti. Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o £60k y flwyddyn. ▪ Ni fyddai o reidrwydd yn lleihau costau refeiwi cyffredinol addysg yn yr ardal.

7.7 Defnyddio Ysgol Talwrn fel hwb cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymunedol

Yn seiliedig ar dim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar y safle. - Cyfle i wrthbwysu costau ysgol.	- Byddai angen rheoli materion diogelu gan y byddai mynediad i drydydd partïon i'r safle. - Anodd denu gwasanaethau cymuned addas oherwydd yr agosrwydd at dref Llangefni lle lleolir y mwyafrif o wasanaethau'r Cyngor.

7.8 Cyd-leoli gwasanaethau lleol yn Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau		Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol. Ni fydd unrhyw newid yn y nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau'r ysgol.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth		Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwysu ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3. Adeilad Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddarparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'r ysgol ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. - Byddai'n rhaid rheoli materion diogelu plant ychwanegol oherwydd y byddai gan drydydd partïon fynediad at safle'r ysgol.
4. Lleodedd Ysgol		Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig sydd dros ei chapasiti.

7.8 Cyd-leoli gwasanaethau lleol yn Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

5. Cyllidol	Ni fyddai angen buddsoddiad cyfalaf gan y Cyngor.	- Ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid oes gan y Cyngor arian i wneud y gwaith ôl-groniad cynnal a chadw oherwydd toriadau cyllideb a rhagolygon o doriadau pellach yn y dyfodol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost y pen a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Ni fyddai'n ganiataol yn lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. - Disgwylir i gostau refeniw gynyddu yn y dyfodol gan bydd nifer y disgyblion yn cynyddu fyddai'n arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo tu allan o'r dalgylch oherwydd bod diffyg capasiti. Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o £60k y flwyddyn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau, megis Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiadurol Pensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar y safle. - Cyfle i gydbwyso costau'r ysgol.	- Bydd denu gwasanaethau i gyd-leoli yn her. - Byddai angen rheoli materion diogelu plant gan y byddai mynediad i drydydd partion i'r safle. - Anodd denu gwasanaethau cymuned addas oherwydd yr agosrwydd at dref Llangefni lle lleolir y mwyafrif o wasanaethau'r Cyngor oherwydd maint a natur yr ysgol bresennol.

7.9 Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Ysgol aml-safle yw ysgol sy'n gweithredu ar fwy nag un campws.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	▪ Posiblirwydd o arwain at wella safonau a mynd i'r afael â'r amrywiad ym meintiau dosbarthiadau ac ystodau oedran mewn dosbarthiadau unigol. ▪ Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol ar safleoedd gwahanol.	▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Gall arwain at welliant mewn Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheoli a fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth	
3.Adeilad Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael a cyflwr ystâd yr ysgolion. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). ▪ Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw adeiladau'r ysgolion unigol – ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol.
4.Lleoedd Ysgol		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol ac mae gormod o ddisgyblion yn Ysgol y Graig.
5.Cyllidol		▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Ni fyddai'n lleihau'r gost fesul disgybl. ▪ Yn anhyfyw yn ariannol yn y dyfodol oherwydd costau uchel cynnal a chadw ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n debygol y byddai unrhyw leihad yng nghost gyffredinol addysg yn yr ardal - byddai costau adeiladau'n cynyddu o tua £39k. ▪ Bydd 35% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycu digefnogaeth gyda chost o tua £58k y flwyddyn. ▪ Rhagwelir byddai costau cludiant o dan y ddarpariaeth bresennol yn debyg i gostau'r opsiwn hwn. O dan y

7.9 Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn

Ysgol aml-safle yw ysgol sy'n gweithredu ar fwy nag un campws.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig

		ddarpariaeth bresennol, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i ysgolion tu allan i'w dalgylch, gan nad oes digon o lefydd yn y dalgylch. O dan yr opsiwn yma, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion rhwng dalgylch Ysgol Y Graig a dalgylch Ysgol Talwrn.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol		▪ Logisteg – hyn yn creu problemau i rieni godi eu plant oddi ar safleoedd gwahanol. ▪ Ni fyddai'r ysgolion yn cadw eu hunaniaeth wreiddiol a byddent yn cael enw newydd.

7.10 Ymgymryd â gwaith ôl-groniad cynnal a chadw yn Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar fenthycia £361k dros 20 mlynedd

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol. Ni fydd unrhyw newid yn y nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau'r ysgol.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeilad Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4.Lleoedd Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgol. ▪ Ni fyddai'n cynorthwyo'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol Y Graig am y blynyddoedd nesaf (3% yn ormod yn erbyn y capasiti presennol yn Ionawr 2019 ac yn cynyddu).

7.10 Ymgymryd â gwaith ôl-groniad cynnal a chadw yn Ysgol Talwrn

Yn seiliedig ar fenthycu £361k dros 20 mlynedd

5. Cyllidol	Byddai gwaith ôl-groniad cynnal a chadw'n cael ei ddileu.	- Os ariennir yr ôl-groniad cynnal a chadw drwy fenthycu digefnogaeth, y gost addalu flynyddol fyddai tua £28k. - Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf arwyddocaol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau costau reffeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. - Mae costau reffeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol wrth i nifer y disgyblion gynyddu, byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael cludo tu allan i'w dalgylch, oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost cludiant ychwanegol o £60k y flwyddyn. - Dim arbedion reffeniw.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd cymunedol o'r ysgol yn parhau fel Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a Hyfforddiant Cyfrifiaduron i Bensiynwyr.	
8. Materion cyffredinol	Ychydig o darfu ar ddisgyblion, rhieni a staff.	

Felly nid yw'r opsiynau amgen a ystyrir uchod ac eithrio 7.1 yn mynd i'r afael yn ddigonol â'r gyrwyr allweddol (a drafodir yn Adran 4) ar gyfer Ysgol Talwrn (Adran 6) ac o ganlyniad y cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn” yw'r cynnig a gyflwynir gan y Cyngor.

I wireddu'r uchod ac ystyried yr asesiadau effaith a gwblhawyd – byddai'r Awdurdod yn:

- Darparu cludiant (bws ac/neu dacsï(s)) o Ysgol Talwrn i'r Ysgol y Graig ehangedig newydd ar gyfer disgyblion cymwys yn unol â pholisi cludiant ysgolion y Cyngor.

NODER – Mae'r cynnig yn cynnwys y posibilrwydd o gau Ysgol Talwrn. **Nid** yw Ysgol Talwrn ar y rhestr o ysgolion gwledig yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru.

NODER – Er bod y cynnig yn canolbwyntio'n bennaf ar gynyddu capasiti Ysgol y Graig, mae angen ychydig o waith gwella ar yr ysgol honno.

8. OPSIYNAU AMGEN RHESYMBOL I'R CYNNIG AR GYFER YSGOL Y GRAIG

Mae'r adran hon yn adnabod yr opsiynau rhesymol i'r cynnig ar gyfer Ysgol y Graig.

8.1 Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd y ddwy ysgol Yn seiliedig ar gost o tua £5.9m		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Gellid cynnal y safonau da cyfredol a welir yn y ddwy ysgol yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Mwy o gyfleoedd i staff ddatblygu arbenigedd pwnc-benodol ar draws y cwricwlwm i fynd i'r afael ag anghenion yr holl ddisgyblion gan gynnwys disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) a'r disgyblion Mwy Galluog a Thalentog. - Byddai'n mynd i'r afael â gweledigaeth y Gweinidog Addysg, "Gyda'n gilydd, mae pob un ohonom yn gyfrifol am sicrhau bod pob person ifanc yng Nghymru yn cael cyfle cyfartal i gyrraedd y safonau uchaf" fel nodir yn ei rhagair gweinidogaethol yn Addysg yng Nghymru Cenhadaeth ein Cenedl 2017-2021.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheoli ymhellach fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3.Adeilad Ysgol	- Mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol ychwanegol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddarparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	
4.Lleoedd Ysgol	Yn cyflawni gofynion capasiti'r presennol a'r dyfodol.	
5.Cyllidol	- Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu. - Byddai'n mynd i'r afael â'r anghyfartalwch cyllid, ac yn dileu'r amrywiad yn y gost y pen. - Arwain at leihad o £31k mewn costau referniw drwy fformiwlâ ddirprwyedig yr ysgolion a £30k pellach mewn cost cludiant. O dan y ddarpariaeth bresennol, rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i ysgolion tu allan i'w	Byddai cyfran o'r gost gyfalaf angen ei hariannu gan y Cyngor drwy fenthyca digefnogaeth, a fyddai'n costio tua £94k y flwyddyn.

8.1 Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd y ddwy ysgol

Yn seiliedig ar gost o tua £5.9m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	dalgylch, gan nad oes digon o lefydd yn y dalgylch. Er hynny, rhagwelir byddai angen 1 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion Talwrn i Ysgol Y Graig.	
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r gymuned yn parhau i gael budd o ddefnyddio adeilad yr ysgol ehangedig .	
8. Materion cyffredinol	▪ Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion, o'i gymharu â'r sefyllfa gyfredol.	▪ Mwy o bellter teithio i rai disgyblion o du allan i ddalgylchoedd y ddwy ysgol

8.2 Adeiladu ysgol 21ain ganrif newydd ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, a chau'r ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o £11.4m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	▪ Gellid cynnal y safonau da cyfredol a welir yn y ddwy ysgol yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Mwy o gyfleoedd i staff ddatblygu arbenigedd pwnc-benodol ar draws y cwricwlwm i fynd i'r afael ag anghenion yr holl ddisgyblion gan gynnwys disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) a'r disgyblion Mwy Galluog a Thalentog. ▪ Byddai'n mynd i'r afael â gweledigaeth y Gweinidog Addysg, "Gyda'n gilydd, mae pob un ohonom yn gyfrifol am sicrhau bod pob person ifanc yng Nghymru yn cael cyfle cyfartal i gyrraedd y safonau uchaf" fel y nodir yn ei rhagair gweinidogaethol yn Addysg yng Nghymru Cenhadaeth ein Cenedl 2017-2021.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheoli ymhellach a fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3.Adeilad Ysgol	▪ Byddai hyn yn mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad yr ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. ▪ Mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG).	

8.2 Adeiladu ysgol 21ain ganrif newydd ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, a chau'r ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o £11.4m

	Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion o'i chymharu â'r sefyllfa gyfredol.	
4.Lleoedd Ysgol	Yn cyflawni gofynion capasiti'r presennol a'r dyfodol.	
5.Cyllidol	- Byddai costau ôl-groniad cynnal a chadw'n cael eu dileu. - Byddai'n mynd i'r afael â'r anghyftaledd cyllid, yn dileu'r amrywiad yn y gost y pen ac yn arwain at leihad mewn costau refeniw. - Arwain at leihad o £88k mewn costau refeniw drwy fformiwla ddirprwyedig yr ysgolion a £30k pellach mewn cost cludiant. O dan y ddarpariaeth bresennol, rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i ysgolion tu allan i'w dalgylch, gan nad oes digon o lefydd yn y dalgylch. O dan yr opsiwn yma, byddai digon o lefydd ysgol o fewn y dalgylch ond rhagwelir byddai angen 1 cytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i'r ysgol newydd. - Buddsoddiad cyfalaf arwyddocaol mewn amser o gyfyngiad cyllidol.	- Byddai cyfran o'r gost gyfalaf angen ei hariannu gan y Cyngor drwy fenthycu digefnogaeth, a fyddai'n costio tua £164k y flwyddyn. - Byddai goblygiadau ariannol a efallai gellir cwestiynau gwerth am arian gan mai dim ond 10 oed yw Ysgol Y Graig.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r gymuned yn parhau i gael budd o ddefnyddio adeilad yr ysgol newydd.	
8. Materion cyffredinol	Gwell parcio a diogelwch yn ystod amseroedd gollwng a chodi disgyblion, o'i gymharu â'r sefyllfa gyfredol.	Mwy o bellter teithio i rai disgyblion o du allan i ddalgylchoedd y ddwy ysgol

8.3 Parhau â'r trefniadau presennol – Gadael Ysgol y Graig fel y mae hi

Yn seiliedig ar dim cost cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	Byddai'r safonau a welir yn Ysgol Y Graig yn cael eu cynnal yn y tymor byr sef Gwyrdd A. (Categori cymorth Gwyrdd, a dyfarniad A am y gallu i wella yn ôl y drefn categoreiddio ysgolion).	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Byddai'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth yn Ysgol Y Graig yn cael eu cynnal yn y tymor byr sef Gwyrdd A. (Categori cymorth Gwyrdd, a dyfarniad A am y gallu i wella yn ôl y drefn categoreiddio ysgolion).	
3.Adeilad Ysgol	Byddai'r ysgol yn parhau i gydymffurfio'n llawn â Deddf	

8.3 Parhau â'r trefniadau presennol – Gadael Ysgol y Graig fel y mae hi

Yn seiliedig ar dim cost cyfalaf

	Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau.	
4.Lleoedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ardal.
5.Cyllidol	Ni fyddai angen buddsoddiad cyfalaf gan y Cyngor.	- Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Nid eir i'r afael a'r ôl-gronid cynnal a chadw. - Nid yw'n hyfyw o ran cyllid oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai'n derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. - Nid yw'n lleihau cost referniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau referniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol gan y disgwylir i boblogaeth y disgyblion gynyddu - byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo i ysgolion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Disgwylir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol ar gost o £60k y flwyddyn.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol		Materion Iechyd a Diogelwch – traffig a pharcio (cyn ac ar ôl ysgol), byddai problemau'n parhau.

8.4 Ffedereiddio Ysgol y Graig ag Ysgol Talwrn

Mae ffedereiddio'n disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Opsiynau i ddewis uwch strwythur arweinyddol i weddu â strwythur y ffederasiwn, gan gynnwys rheolwyr safle ysgolion. - Gwellu cyfleoedd am weithgareddau disgyblion – ehangu dewis ac opsiynau cwricwlaid i ddisgyblion gan fod ysgolion yn dod ynghyd i ddarparu mynediad i gyrsiau a chyfleusterau eu gilydd, gan arwain at welliannau i ansawdd y dysgu i staff a disgyblion.	Ni fydd unrhyw newid yn amrywiad meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff, adnoddau ac arfer dda ar draws	Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr

8.4 Ffedereiddio Ysgol y Graig ag Ysgol Talwrn

Mae ffedereiddio'n disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Cyfnodau Allweddol, a fyddai angen ei gynllunio'n ofalus. Posibilrwydd uwch o gysondeb ym methodoleg dysgu ac addysgu yn enwedig ar draws cyfnodau gan fod y ddwy ysgol yn dilyn yr un fethodoleg dysgu ac addysgu.	ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwysu ymrwymiad addysgu gyda'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli ymhellach i rannu'r baich Arweinyddol.
3. Adeilad Ysgol	Byddai Ysgol y Graig yn parhau i gydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau.	- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd dysgu allanol yn Ysgol Talwrn i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad chynnal a chadw'r ysgolion (£408.5k o ôl-groniad cynnal a chadw yn 2019). - Dim ond yn rhannol mae Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. Nid yw'n mynd i'r afael â hyn.
4. Lleoedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgolion. Mae Ysgol y Graig dros ei chapasiti.
5. Cyllidol	- Bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Arbedion mewn costau teithio o tua £2k y flwyddyn	- Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol ar amser o gyfyngiad cyllidol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost y disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian y disgybl. - Nid yw'n lleihau'r swm a ddirprwyir i ysgolion drwy'r fformiwla cyllido ysgolion. - Nid yw'n dileu'r ôl-groniad cynnal a chadw. - Mae costau refeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol wrth i nifer y disgyblion gynyddu a gall hyn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o £60k y flwyddyn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun.	

8.4 Ffedereiddio Ysgol y Graig ag Ysgol Talwrn

Mae ffedereiddio'n disgrifio cytundeb ffurfiol a chyfreithiol lle mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth ffurfiol dan un corff llywodraethu.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Y tarfu lleiaf posib ar ddisgyblion, rhieni a staff.	

8.5 Trefniant clwstwr / cydweithrediad – Ysgol y Graig ag Ysgol Talwrn

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i wneud gwell defnydd o adnoddau, arbenigeddau, a caniatáu i ysgolion archwilio i ffyrdd i wneud pethau'n fwy effeithlon ac effeithiol.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	Byddai angen ffocws yn y clwstwr i yrru safonau.	Ni fyddai fydd unrhyw newid yn yr amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran yr addysgir yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Wrth i ysgolion cydweithio ar agweddau arweinyddiaeth a rheolaeth, gellir arwain at welliannau mewn arweinyddiaeth a rheolaeth.	Ni fyddai newid yng nghapasi't'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu gyda'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3.Adeilad Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ar draws y ddwy ysgol a chreu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn Ysgol Talwrn yn y tymor canolig i'r tymor hir.
4.Lleoedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig.
5.Cyllidol		- Ni fyddai'n mynd i'r afael â diffygion yn ystâd yr adeiladau ysgol a chostau ôl-groniad cynnal a chadw. - Ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid i'r dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian y disgybl. - Nid yw'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau refeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol wrth i nifer y disgyblion

8.5 Trefniant clwstwr / cydweithrediad – Ysgol y Graig ag Ysgol Talwrn

h.y. Dod ag ysgolion ynghyd i wneud gwell defnydd o adnoddau, arbenigeddau, a caniatáu i ysgolion archwilio i ffyrdd i wneud pethau'n fwy effeithlon ac effeithiol.

Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		gynyddu a gall hyn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o £60k y flwyddyn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	▪ Bob ysgol yn y clwstwr yn parhau i fod yn annibynnol.	▪ Mae cytundebau clwstwr/cydweithrediad yn araf i ddatblygu yng Nghymru ac maent dal yn y cyfnod peilot.

8.6 Cynnal y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a blynyddoedd 1-6 yn Ysgol y Graig i ddisgyblion y ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau	▪ Posiblirwydd o arwain at well safonau a mynd i'r afael â'r amrywiad ym meintiau'r dosbarthiadau ac ystodau oedran mewn dosbarthiadau unigol. ▪ Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol ar safleoedd gwahanol.	▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Yn yr ysgolion cynradd, byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu gyda'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich Arweinyddol.
3. Adeilad Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ar draws y ddwy ysgol a chreu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn Ysgol Talwrn yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw'r ysgolion unigol – ni

8.6 Cynnal y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a blynyddoedd 1-6 yn Ysgol y Graig i ddisgyblion y ddwy ysgol.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		fyddai'n hyfyw o ran cyllid yn y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol.
4.Lleoedd Ysgol		Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig sydd dros ei chapasiti. Byddai angen ehangu Ysgol Talwrn ar gyfer y tua 90 o ddisgyblion dosbarth Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn; ei chapasiti yw 49. Byddai'n codi materion mynediad safle ac nid yw'n debygol byddai digon o le ar y safle. Byddai'n golygu bod tua 320 o ddisgyblion blwyddyn 1-6 yn Ysgol y Graig.
5.Cyllidol		- Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Ni fyddai'n mynd i'r afael â chostau ôl-gronid cynnal a chadw. - Ni fyddai'n lleihau'r gost fesul disgybl. - Ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n debygol y byddai unrhyw leihad yng nghost gyffredinol addysg yn yr ardal - byddai costau adeiladau'n cynyddu o tua £39k. - Rhagwelir bydd y costau cludiant yn debyg o dan y ddarpariaeth bresennol ac o dan yr opsiwn hwn. O dan y drefn bresennol, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion rhwng dalgylchoedd Ysgol Y Graig ag Ysgol Talwrn. - Byddai 35% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycu digefnogaeth, a fyddai'n costio tua £58k y flwyddyn.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Byddai bob ysgol yn aros yn annibynnol.	- Logisteg – creu problemau i rieni godi eu plant os ydynt yn mynychu ysgolion gwahanol. - Mae'n debyg na fyddai ysgolion yn cadw eu hunaniaeth wreiddiol ac y byddent yn cael enw newydd.

8.7 Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

Ysgol aml-safle yw ysgol sy'n gweithredu ar draws mwy nag un campws.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	- Posibilrwydd o arwain at well safonau a mynd i'r afael â'r amrywiad ym maint dosbarthiadau ac ystodau oedran mewn dosbarthiadau unigol. - Cyfleoedd i rannu arbenigeddau staff ac arfer dda ar draws Cyfnodau Allweddol ar safleoedd gwahanol.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	Gall arwain at welliant mewn Arweinyddiaeth a Rheolaeth. Ni fyddai gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu uniongyrchol. Yn ogystal â hyn, mae'n bosib datblygu uwch dîm rheoli a fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth.	
3.Adeilad Ysgol		- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif ar draws y ddwy ysgol a chreu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn Ysgol Talwrn yn y tymor canolig i'r tymor hir. - Dim ond yn rhannol cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 mae Ysgol Talwrn o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. - Nid yw'n mynd i'r afael ag ôl-groniad cynnal a chadw'r ysgolion unigol – ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid yn y dyfodol.
4.Lleoedd Ysgol		Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu digon o leoedd yn yr ysgol, ac mae Ysgol y Graig dros ei gapasiti.
5.Cyllidol	Byddai'n lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl.	- Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. - Ni fyddai'n hyfyw o ran cyllid ar gyfer y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. - Nid yw'n debyg y byddai unrhyw leihad yng nghost gyffredinol addysg yn yr ardal – byddai costau rhedeg yn cynyddu o tua £39k. - Byddai 35% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycia digefnogaeth, a fyddai'n costio tua £58k y flwyddyn. - Rhagwelir bydd y costau cludiant yn debyg o dan y ddarpariaeth bresennol ac o dan yr opsiwn hwn. O dan y drefn bresennol, byddai angen 2 gytundeb

8.7 Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

Ysgol aml-safle yw ysgol sy'n gweithredu ar draws mwy nag un campws.

Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		bws ychwanegol yn y dyfodol i gludo disgyblion tu allan i'r dalgylch gan nad oes digon o le yn y dalgylch. O dan yr opsiwn yma, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo plant rhwng dalgylchoedd Ysgol Y Graig ag Ysgol Talwrn.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	▪ Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. ▪ Mae bob ysgol yn aros yn annibynnol.	▪ Logisteg – creu problemau i rieni godi eu plant os ydynt yn mynychu safleoedd gwahanol.

8.8 Cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw yn Ysgol y Graig

Yn seiliedig ar fenthyciad o £48,500 dros 20 mlynedd

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai newid yng nghapasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth a byddai'r Pennaeth yn parhau heb ymrwymiad addysgu.
3. Adeilad Ysgol		▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol ychwanegol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i sefydlu'r amodau i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG).
4. Lleuedd Ysgol		▪ Ni fyddai'n cynorthwyo'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol y Graig am y blynyddoedd i ddod (yn Ionawr 2019, roedd 3% dros ei capasiti ac yn cynyddu).
5. Cyllidol	▪ Byddai gwaith ôl-groniad cynnal a chadw'n cael ei ddileu.	▪ Os ariennir yr ôl-groniad cynnal a chadw drwy fenthycia digefnogaeth, y gost ad-dalu flynyddol fyddai tua £4k. ▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau costau referniw cyffredinol addysg yn yr ardal. ▪ Mae costau referniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol wrth i nifer y disgyblion gynyddu a gall hyn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti.

8.8 Cynnal gwaith ôl-groniad cynnal a chadw yn Ysgol y Graig		
Yn seiliedig ar fenthyciad o £48,500 dros 20 mlynedd		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		Rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol ar gost o £60k y flwyddyn. Cost cludiant ychwanegol o £60k y flwyddyn. ▪ Dim arbedion refeniw.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r ddarpariaeth bresennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	▪ Ychydig o aflonyddwch i'r disgyblion, rhieni a'r staff.	

8.9 Ymestyn Ysgol y Graig drwy adeiladu dosbarth ar bob pen o'r ysgol		
Yn seiliedig ar gost o £2.5m		
Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau		▪ Ni fyddai o reidrwydd yn gwella perfformiad addysgol.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth		▪ Ni fyddai unrhyw newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth.
3.Adeilad Ysgol	▪ Byddai'n mynd i'r afael yn rhannol â'r angen i wella'r adeilad ysgol i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif.	▪ Gofod cyfyngedig sydd ar gael i ehangu adeiladau Ysgol y Graig. ▪ Ystyriaethau diogelwch – mwy o draffig i'r safle presennol.
4.Lleoedd Ysgol	▪ Byddai'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgol. ▪ Byddai'n mynd i'r afael â'r gormodedd o ddisgyblion sydd yn Ysgol y Graig i'r dyfodol.	
5.Cyllidol	• Osgoi costau cludiant i'r dyfodol o tua £60k. O dan y drefn bresennol, rhagwelir byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti yn y dalgylch. Os byddai Ysgol y Graig yn cael ei hymestyn, ni fyddai angen cytundebau bws ychwanegol.	▪ Ni fyddai'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal – byddai costau rhedeg yn cynyddu o £31k. ▪ Byddai angen buddsoddiad cyfalaf arwyddocaol gan y Cyngor. Nid oes gan y Cyngor yr arian i fynd i'r afael â'r gwaith ôl-groniad cynnal a chadw oherwydd toriadau cyllideb a rhagolygon o doriadau pellach yn y dyfodol. Byddai unrhyw Achos Busnes ar gyfer y cynnig hwn yn cael ei graffu'n fanwl gan LIC. ▪ Ansicrwydd a fyddai arian ar gael gan raglen Ysgolion 21ain Ganrif gan mai dim ond yn rhannol fyddai ehangu'r ysgol yn cwrdd â safonau ysgolion 21ain ganrif oherwydd gofod cyfyngedig. ▪ Os byddai'r Cyngor yn ariannu'r gost gyfalaf drwy fenthycia digefnogaeth, byddai'n costio tua £125k y flwyddyn. ▪ Mae'n cynyddu'r gwahaniaeth yn yr arian fesul disgybl ymhellach.
6.Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	▪ Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	

8.9 Ymestyn Ysgol y Graig drwy adeiladu dosbarth ar bob pen o'r ysgol

Yn seiliedig ar gost o £2.5m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
7. Defnydd cymunedol	▪ Byddai'r defnydd presennol y gwna'r gymuned o'r ysgol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	▪ Rhywfaint o darfu ar ddisgyblion, rhieni a staff.	

Crynodeb

Mae'r dewis amgen rhesymol yn 8.1 uchod yn ymdrin yn llawn â'r gyrrwyr allweddol a wynebwr gan Ysgol y Graig ac o ganlyniad y cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn” yw'r cynnig a gyflwynir gan y Cyngor.

9. GWYBODAETH GYLLIDOL

9.1 Costau Cludiant

O dan y cynnig newydd, amcangyfrifir y bydd costau cludiant sy'n gysylltiedig â'r cynnig yn cynyddu oddeutu £30k y flwyddyn o'i gymharu â chostau cludo cyfredol. Rhagwelir y byddai angen 1 contract bws ychwanegol i gludo disgyblion o Talwrn i Ysgol Y Graig sydd newydd ei hehangu, gan fod y ffordd rhwng Talwrn ac Ysgol Y Graig yn cael ei dosbarthu fel llwybr peryglus.

O dan y trefniant presennol, rhagwelir y bydd costau cludo yn cynyddu £60k yn y dyfodol, o'i gymharu â chostau cludiant cyfredol, oherwydd cynnydd a ragwelir yn nifer y disgyblion yn yr ardal. Mae hyn oherwydd bod ysgolion yr ardal eisoes dros eu capasiti, felly byddai'n rhaid cludo unrhyw ddisgyblion ychwanegol i ysgolion sydd â lleoedd dros ben (Talwrn, Llanbedrgoch, Pentraeth, Henblas a Llanfairpwll). Rhagwelir y byddai angen 2 contract bws ychwanegol ar gyfer y blynyddoedd i ddod ar gost o oddeutu £60k y flwyddyn.

Felly, bydd osgoi costau o £30k yn y dyfodol o dan y pennawd trafndiaeth os gwiredir y cynnig.

9.2 Brasamcan o Gost Cyfalaf y Prosiect (Bloc newydd yn Ysgol y Graig)

Mae'r Cyngor wedi pasio penderfyniad bod holl dderbynion cyfalaf sy'n codi pan gaeir ysgolion yn cael ei glustnodi ar gyfer aildrefnu ysgolion. Drwy ddarparu Ysgol y Graig wedi ei hehangu, ni fydd angen adeilad Ysgol Talwrn.

Bydd gwerthu Ysgol Talwrn yn rhyddhau derbynion cyfalaf tuag at y gost o adeiladu bloc newydd ar gyfer yr ysgol. Bydd unrhyw benderfyniad ar ddyfodol Ysgol Talwrn yn cael ei wneud yn dilyn trafodaethau â'r gymuned.

Ar hyn o bryd, y gost gyfalaf a ragwelir ar gyfer y cynnig yw £5.923m; fe ariennir hyn yn rhannol (65%) gan raglen Ysgolion 21^{ain} Ganrif. Efallai y bydd y gost gyfalaf yn cynyddu gyda chwyddiant.

Bydd unrhyw arbedion refeniw yn cael eu cadw yng nghyllideb ysgolion yr Awdurdod. Cost cyfalaf arfaethedig y cynnig ydi £5,923,323.

Disgwyli'r i ariannu'r £2.073m o ofyniad arian y Cyngor drwy:

- £150k mewn derbynion cyfalaf o werthiant safleoedd sydd dros ben;
- £1.923m o fenthyciad digefnogaeth nad yw'n denu grantiau gan y Llywodraeth.

Dengys y gost gyffredinol a ffynonellau cyllid isod;

Cyfanswm y Gost	£5,923,323
Grant Ysgolion 21 ^{ain} Ganrif	£3,850,160
Cyfraniad yr Awdurdod i'r prosiect	£2,073,163

Amcangyfrifir mai'r arbediad refeniw (ac eithrio costau ariannu sy'n gysylltiedig â'r adeilad) o'r prosiect hwn fydd:

- tua £31k y flwyddyn yn seiliedig ar y fformiwla cyllido ysgolion; ac
- £30k o arbediad pellach ar gostau cludiant (fel arall byddai'n rhaid cludo disgyblion i ysgolion tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti) a fydd yn arwain at arbediad refeniw net parhaus o £61k y flwyddyn.

Y gost fenthycia i ariannu'r £1.923m o fenthyciad digefnogaeth fydd tua £94k y flwyddyn. Bydd y £61k o arbediad referniw a geir o ganlyniad yn cael ei glustnodi tuag at ad-dalu'r benthyciad digefnogaeth. Yn ogystal, disgwylir cyfraniad gan ddatblygwr tai rhwng 2019/20 a 2026/27. Bydd yr Awdurdod yn ystyried beth yw'r ffordd orau o ariannu unrhyw ddiffyg fyddai'n weddill.

Bydd angen ariannu rhai costau trosiannol tymor byr gan gynnwys:

- costau diswyddo posib;
- amddiffyniad tâl i staff o bosib;
- costau ar gyfer yr adeilad sydd wedi cau tan y gwaredir ohono.

Mae'n anodd amcangyfrif y costau trosiannol gan eu bod yn dibynnu'n fawr ar y staff sy'n ymwneud. Ar sail y sefyllfa ddrytaf, amcangyfrifir mai £20k fyddai'r gost bob blwyddyn dros gyfnod o 3 a 5 mlynedd.

10. CASGLIAD

Yn dilyn ystyriaeth ofalus o'r opsiynau amgen rhesymol ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig (Adran 7 ac 8), y cynnig mae'r Awdurdod wedi'i ddewis i ymgynghori arno yw:

Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

Mae'r Cyngor o'r farn mai'r cynnig hwn yw'r datrysiad gorau posib sy'n mynd i'r afael â'r gyrrwyr allweddol ar gyfer ardal Llangefni (Adran 4) a'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig (Adran 6).

Mae'r cynnig hwn yn cadw at amcanion y rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif a Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018 sef:

- Gwella safonau addysgu a chyrhaeddiad.
- Lleihau nifer y lleoedd dros ben er mwyn gwneud defnydd effeithlon o adnoddau.
- Anelu i leihau'r amrediad gwariant fesul disgybl gan sicrhau mwy o gyfle cyfartal ar draws ysgolion.
- Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth.
- Cynllunio olyniaeth
- Ehangu'r defnydd o adeiladau ysgolion gan y gymuned
- Cyfleusterau gofal plant a chymunedol i rieni a thrigolion hŷn
- Darpariaeth gyfrwng Cymraeg a dwyieithog
- Darpariaeth feithrin
- Darpariaeth ôl-16
- Sicrhau bod adeiladau ysgolion addas i bwrpas.

Ariennir y cynnig gan y Cyngor (35%) a Llywodraeth Cymru (65%) drwy raglen Band 'B' ysgolion 21^{ain} ganrif. Drwy fenthyciad 50 mlynedd y daw cyfraniad y Cyngor, wedi'i ariannu'r rhannol drwy dderbynion cyfalaf drwy werthu safle presennol Ysgol Talwrn.

Yn ogystal â hyn, ac i wireddu'r cynnig, bydd y Cyngor yn ymateb i faterion penodol sydd wedi codi drwy'r asesiadau effaith yr ymgwymerir â hwynt drwy:

- darparu cludiant o Talwrn i safle Ysgol y Graig ehangedig ar gyfer disgyblion cymwys yn unol â pholisi cludiant ysgolion Môn.

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
GWASANAETH DYSGU / LEARNING SERVICE

Cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

ASESIAD EFFAITH

Dyddiad cychwyn yr asesiad	12 Gorffennaf 2019
Y swyddog sy'n gyfrifol am yr asesiad	Emrys Bebb – Rheolwr Rhaglen
Dyddiad adolygu	Mae hon yn ddogfen weithio ac fe'i hadolygir yn rheolaidd. Bydd unrhyw effeithiau ychwanegol sy'n codi o ganlyniad i ymgynghoriad yn cael ei adlewyrchu mewn fersiwn diwygiedig, a gyhoeddir fel rhan o'r Adroddiad Ymgynghori maes o law.

CYNNWYS

1. CYFLWYNIAD.....	3
2. ASESAD EFFAITH CYDRADDOLDEB	4
3. ASESAD EFFAITH IAITH GYMRAEG	14
4. ASESAD EFFAITH CYMUNEDOL	25
5. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015	35
6. CASGLIAD	38
Atodiad 2 – Hawliau Dynol.....	39
Atodiad 3 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	39

1. CYFLWYNIAD

Wrth gynnig unrhyw newidiadau i drefniadaeth eu hysgolion, mae gofyn i Awdurdodau Lleol, yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) Llywodraeth Cymru, ymgymryd ag asesiadau o'r effaith y cânt ar gydraddoldeb, yr iaith Gymraeg ac ar y gymuned.

Y cynnig dan sylw yw i:

Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

Gwahoddwyd y Penaethiaid a'r Cyngorau Cymuned i gwblhau holiadur er mwyn asesu defnydd cymunedol yn yr ysgolion ac i gael manylion am unrhyw gyfleusterau sydd ar gael yn y gymuned leol neu yn y gymuned ehangach.

Seiliwyd y dystiolaeth a gasglwyd er pwrpas yr asesiadau ar Gyfrifiad Ysgolion Blynnyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2019.

Mae'r ddogfen yn cynnwys:

Adran 2 – Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Adran 3 – Asesiad Effaith Iaith Gymraeg

Adran 4 – Asesiad Effaith Cymunedol

Adran 5 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Adran 6 – Casgliad

Mae hon yn ddogfen waith ac fe'i hadolygir yn rheolaidd. Bydd cyfle i randdeiliaid gyfrannu at yr asesiad effaith.

Hanes adolygu:	
Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
12 Gorffennaf 2019	Drafft cyntaf
19 Awst 2019	Ail ddrafft
29 Awst 2019	Trydydd ddrafft
13 Tachwedd 2019	Diweddaru data
18 Rhagfyr 2019	Wedi'i adolygu a'i ddiweddaru

2. ASESIAID EFFAITH CYDRADDOLDEB

Ymgwymerwyd â'r asesiad effaith cydraddoldeb hwn i gwrdd â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) Llywodraeth Cymru.

2.1 Deddf Cydraddoldeb 2010

Rho Ddeddf Cydraddoldeb 2010 Ddyletswydd Gyffredinol ar gyrff cyhoeddus wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau i ystyried:

- Dileu anffafriaeth, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac unrhyw ymddygiad arall a waherddir gan y Ddeddf.
- Gwella cyfleoedd cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd yr amddiffynnir a'r rhai nad ydynt.
- Meithrin perthnasoedd da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd yr amddiffynnir a'r rhai nad ydynt.

Mae'r Ddeddf yn ymwneud â sicrhau tegwch ac mae'n amddiffyn y naw nodwedd ganlynol (yr adnabyddir fel 'grwpiau yr amddiffynnir'):

- Oed
- Anabledd
- Rhyw
- Newid rhyw
- Priodas neu bartneriaeth sifil
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil
- Crefydd neu gred, gan gynnwys diffyg cred
- Cyfeiriadedd rhywiol

2.2 Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011

Cyflwynodd Llywodraeth Cymru'r Rheoliadau uchod i gynorthwyo gyrff cyhoeddus yng Nghymru i gwrdd â'r ddyletswydd gyffredinol. Mae dyletswyddau cyffredinol yn cynnwys gofyniad i asesu effaith polisïau ac arferion ar grwpiau yr amddiffynnir gan y Ddeddf. Golyga hyn bod rhaid i'r awdurdod ystyried tystiolaeth berthnasol er mwyn deall effaith debygol ei bolisïau a'i ymarferion ar grwpiau yr amddiffynnir a rhoi 'ystyriaeth ddyledus' (*h.y. rhoi pwysau priodol*) i ganlyniadau'r fath asesiadau.

Bydd cydraddoldeb yn cael ei ystyried wrth ffurfio'r achosion busnes moderneiddio ysgolion yn ystod proses datblygu'r prosiect ac os caiff ei wireddu, bydd y gwir effaith yn cael ei fonitro. Bydd yr asesiad effaith cydraddoldeb yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth deg i bawb.

2.3 Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

2.3.1 Cefndir	
Beth sy'n cael ei asesu?	Y cynnig a asesir yw i “Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.”
Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sy'n bodoli eisoes?	Mae'r Awdurdod eisoes wedi ymgynghori ar y cynnig ar ffurf wahanol.
Beth yw nodau a phwrrpas y cynnig yma?	Newid a gwella darpariaeth addysg gynradd yn y rhan hon o Ynys Môn. Nodir y gyrrwyr allweddol perthnasol ar gyfer ardal Llangefni isod: ▪ Sicrhau fod safonau addysg yn cael eu cynnal a'u gwella ar draws bob ysgol i sicrhau bod bob plentyn yn cyrraedd eu potensial. ▪ Sicrhau fod gan ysgolion leoedd digonol ar gyfer y nifer presennol o ddisgyblion ac ar gyfer rhagolygon niferoedd y dyfodol. ▪ Sicrhau fod yr amrywiadau yn y gwariant fesul disgybl yn cael eu gwneud yn unol ac yn fwy cyson ar draws yr ysgolion. ▪ Sicrhau bod ansawdd ystâd yr ysgolion ar sylfaen cadarn ar gyfer y nifer presennol o ddisgyblion ac ar gyfer y cynnydd yn nifer y disgyblion a ragwelir ar gyfer y dyfodol. ▪ Sicrhau bod strwythur arweinyddiaeth a rheolaeth ein hysgolion yn darparu sail gadarn ar gyfer arweinyddiaeth a chynllunio olyniaeth strategol ein hysgolion i'r dyfodol.
Pwy sydd yn gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Rhys H. Hughes, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?	Carol Sorahan, Rheolwr Rhaglen
Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?	Emrys Bebb, Rheolwr Rhaglen Arwyn Hughes, Rheolwr Rhaglen

2.3.1 Cefndir	
Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill?	Oes – mae'r cynnig yn rhan o strategaeth moderneiddio ysgolion Cyngor Sir Ynys Môn. Fodd bynnag, asesir bob cynnig ar ei rinweddau ei hun.
Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig/ion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)?	Ar gyfer y ddwy ysgol sy'n rhan o'r cynnig, h.y. Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, byddai'r canlynol yn cael eu heffeithio: Staff, disgyblion, llywodraethwyr, rhieni disgyblion yr ysgol, aelodau o'r gymuned sy'n defnyddio'r ddwy ysgol.

2.3.2 Casglu gwybodaeth		
A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Ydyw - fe'i hasesir ar wahân yn yr adran Asesiad Effaith Iaith Gymraeg o'r ddogfen hon (Adran 3).	
Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Os gwireddir y cynnig, bydd darn o'r ysgol gynradd ehangedig ar gael i'w ddefnyddio gan y gymuned ar gyfer gwersi Cymraeg. Bydd yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn penderfynu a fydd mwy o gyfleoedd i ddefnyddio Cymraeg o ddydd i ddydd.	
A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?	Bydd – asesir hwn ar wahân yn adran Asesiad Effaith Iaith y ddogfen hon (Adran 3).	
A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Bydd gwireddu'r cynnig yn gwarchod ac yn hybu'r iaith Gymraeg yn yr ysgol arfaethedig ehangedig ac yn yr ardal dan sylw h.y. Llangefni a Thalwrn.	
Oes yna unrhyw faterion Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? (Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn Atodiad 2).	Nid oes materion Hawliau Dynol wedi eu hadnabod.	
Ydi'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?	Cymru lewyrchus	Ydyw
	Cymru gydnerth	Ydyw
	Cymru iachach	Ydyw
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Ydyw
	Cymru o gymunedau cydlynus	Ydyw

(Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn Atodiad 3)	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Ydyw	
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Ydyw	
	Asesir hwn hefyd ar wahân yn adran Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) y ddogfen hon (Adran 5).		
Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran cyfranogiad ac ymgynghoriad mewn perthynas â'r cynnig yma?	Mae'r Awdurdod wedi cynnal ymgynghoriadau statudol ac anstatudol gyda rhanddeiliaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ar dri achlysur gwahanol sef Hydref – Tachwedd 2016; Ionawr – Mawrth 2017 a Mai – Mehefin 2018. Cynhwyswyd adborth o'r ymgynghoriadau hyn mewn adroddiadau i'r Pwyllgor Gwaith ar 19 Rhagfyr 2016, 17 Gorffennaf 2017 a 16 Gorffennaf 2018. Paratôdd yr Awdurdod asesiadau effaith cydraddoldeb, cymunedol ac iaith ar gyfer yr ymgynghoriadau statudol.		
Ydych chi wedi defnyddio unrhyw wybodaeth arall sy'n berthnasol i'r cynnig fel rhan o'ch asesiad? Os hynny, rhowch y manylion yma ogydda.	Do – mae'r wybodaeth ganlynol ynglŷn â'r ysgolion wedi'i chynnwys: Cydbwysedd rhywedd, data Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), ethnigrwydd, iaith a phrydau ysgol am ddim. Gyrrwyd holiaduron i Benaethiaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chynhwyswyd yr hyn a gyflenwyd ganddynt yn yr asesiad hwn.		
Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?	Nid oes unrhyw fylchau wedi eu hadnabod hyd yma.		
A yw'r cynnig yn berthnasol i sut y cydymffurfia'r Awdurdod â dyletswydd gyffredinol y sector cyhoeddus ynglŷn â phwy sydd wedi eu hamddiffyn dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010?		Ydyw	Nac ydyw
Dileu anffafriaeth ac aflonyddu		√	
Gwella cyfleoedd cyfartal		√	
Meithrin perthnasau da		√	
Amddiffyn a hyrwyddo hawliau dynol		√	

2.3.3 Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

Wrth ymgymryd â'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb hwn, mae'r Awdurdod wedi ystyried effeithiau negyddol, niwtral a chadarnhaol y cynnig ac wedi adnabod beth y gellir ei wneud i leihau neu i wella'r effaith.

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol												
Oed	Cadarnhaol	Mae gan yr Awdurdod Lleol ddyletswydd statudol i ddarparu addysg lawn amser i blant a phobl ifanc 5-16 oed. Bydd yr ysgol ehangedig yn derbyn disgyblion yn 3 oed yn rhan amser.	Bydd disgyblion sy'n trosglwyddo i'r ysgol gynradd ehangedig yn cymryd rhan mewn gweithgareddau uno a fydd yn cael eu trefnu ar y cyd. Bydd yn darparu cyfleoedd i'r plant ddod yn gyfarwydd â'i gilydd cyn y newid.												
Anabledd	Cadarnhaol	Os gwireddir y cynnig: - Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â gofynion y Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac yn gwbl hygyrch i bob disgybl. - Bydd disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn parhau i dderbyn cefnogaeth ychwanegol i gwrdd â'u hanghenion addysgol unigol. Fodd bynnag, mewn ysgol fwy, bydd mwy o staff yn arbenigo mewn Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY). Mae'n bosib y bydd cynnydd yn nifer y staff yn arwain at ystod fwy o arbenigeddau i allu ymdrin â sbectwm fwy eang o ADY.	Bydd yr Awdurdod yn darparu cymorth a chefnogaeth priodol i anghenion dysgu ychwanegol disgyblion. Asesir anghenion unigol wrth drosglwyddo i unrhyw ysgol. Bydd yr Awdurdod hefyd yn darparu cymorth a chefnogaeth priodol i anghenion aelodau o staff.												
Rhyw	Dim effaith	Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad rhyw cyfredol a'r rhaniad os gwireddir y cynnig. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Rhyw</th><th>Y Graig</th><th>Talwrn</th><th>Ysgol gynradd ehangedig</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bechgyn</td><td>51%</td><td>47%</td><td>51%</td></tr> <tr> <td>Merched</td><td>49%</td><td>53%</td><td>49%</td></tr> </tbody> </table> Data CYBLD Ionawr 2019	Rhyw	Y Graig	Talwrn	Ysgol gynradd ehangedig	Bechgyn	51%	47%	51%	Merched	49%	53%	49%	Caiff perfformiad bob disgybl ei asesu a'i fonitro gan gynnwys grwpiau penodol megis bechgyn a merched, prydau ysgol am ddim, disgyblion ADY, lleiafrifoedd ethnig, Saesneg fel iaith ychwanegol (SIY), plant mewn gofal a'r mwy galluog a thalentog. Caiff perfformiad addysgol bechgyn a merched ei fonitro'n gyson i sicrhau nad oes gwahaniaethau mawr rhwng bechgyn a merched a'r grwpiau amrywiol cysylltiedig.
Rhyw	Y Graig	Talwrn	Ysgol gynradd ehangedig												
Bechgyn	51%	47%	51%												
Merched	49%	53%	49%												

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol				
Newid Rhyw	Dim effaith	Nid yw Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2019 yn cadw data ar yr agwedd hon. Nid oes tystiolaeth weladwy bod gwahaniaethu ar sail newid rhyw yn digwydd.	Os oes problemau yn codi, ymdrinnir â hwynt yn sensitif.				
Priodas neu Bartneriaeth Sifil	Dim effaith	Nid yw’n berthnasol i ddisgyblion yr ysgol.	Nid oes unrhyw dystiolaeth o unrhyw wahaniaethu ar sail priodas/partneriaeth sifil ymysg staff yr ysgol. Os oes problemau’n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.				
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Dim effaith	Nid yw’n berthnasol i ddisgyblion yr ysgol.	Mae gan staff benywaidd sy’n dod yn feichiog hawl i gyfnod mamolaeth yn unol â Chynllun Cyfnod Mamolaeth Cyngor Sir Ynys Môn. Mae gan staff gwrywaidd hawl i gyfnod tadolaeth yn unol â’r Polisi Cyfnod Tadolaeth. Nid oes tystiolaeth bod unrhyw wahaniaethu ar sail beichiogrwydd neu gymryd cyfnod tadolaeth yn digwydd ymysg staff yr ysgolion.				
Hil	Dim effaith	Data CYBLD Ionawr 2019 <table><tr><th>Ysgol Y Graig</th><th>Ysgol Talwrn</th></tr><tr><td>Gwyn Prydeinig 93%</td><td>Gwyn Prydeinig 70%</td></tr></table>	Ysgol Y Graig	Ysgol Talwrn	Gwyn Prydeinig 93%	Gwyn Prydeinig 70%	Os byddai disgyblion o gefndiroedd ethnig eraill yn mynychu’r ysgolion, ni fyddent yn cael eu trin yn wahanol ar sail eu tarddiad ethnig. Os byddai aelodau o staff o gefndiroedd ethnig gwahanol yn yr ysgol arfaethedig ehangedig, ni fyddent yn cael eu trin yn wahanol ar sail eu tarddiad ethnig.
Ysgol Y Graig	Ysgol Talwrn						
Gwyn Prydeinig 93%	Gwyn Prydeinig 70%						
Crefydd neu Gred	Dim effaith	Nid yw Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2019 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Gall y cynnig ddarparu’r cyfle i wella dealltwriaeth disgyblion o grefydd neu gred o ganlyniad i gynnydd yn niferoedd disgyblion wrth i ddisgyblion gymysgu â disgyblion eraill o gefndiroedd mwy amrywiol. Dewis rhieni yw rhannu gwybodaeth ynglŷn â chrefydd neu gred eu plentyn â’r ysgol. Os oes problemau’n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.				

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Cyfeiriadedd Rhywiol	Dim effaith	Nid yw Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2019 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Nid oes tystiolaeth bod gwahaniaethu ar sail cyfeiriadedd rhywiol. Dewis rhieni i'w rhannu gwybodaeth ynglŷn â chyfeiriadedd rhywiol eu plentyn â'r ysgol. Os oes problemau'n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.
Hawliau Dynol	Dim effaith	Nid yw Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2019 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Nid oes tystiolaeth o unrhyw wahaniaethu ar sail hawliau dynol yn digwydd ymysg staff na disgyblion yr ysgol. Os oes problemau'n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.
Cymdeithasol-economaidd arall Ysgolion Bach a Gwledig Ystyrir ffactorau cymdeithasol-economaidd a gwledig yn yr 'Asesiad Effaith Cymunedol' isod.	Negyddol	Ysgol fach yw Ysgol Talwrn. Mae'r adroddiad thematig "Ysgolion Bach yng Nghymru (2006)" yn nodi nad oes gwir wahaniaeth rhwng safonau addysg mewn ysgolion bach a mawr, ond "gall fod yn anoddach i athrawon mewn ysgolion llai i gydweithu'r gwaith gydag anghenion y disgyblion gan y gall disgyblion mewn dosbarth amrywio'n fawr o ran oedran a chymau datblygiad." Mae hyn yn berthnasol i ysgolion bychain. Mae ystyried o ran staffio wedi gwella yn yr ysgolion mwy ym Môn. Os gwireddir y cynnig, ac os caeir Ysgol Talwrn, efallai y collir ei chyfraniad tuag at y gymuned, yr iaith Gymraeg a'r ffordd o fyw.	Mae'r Awdurdod yn cydnabod fod gan ysgolion gwledig ran allweddol i'w chwarae mewn cyfrannu at y gymuned, defnydd o'r iaith Gymraeg a ffordd o fyw. Mewn ysgol gynradd fwy fel yr un a gynhigir, mae mwy o staff yn debygol o arbenigo mewn meysydd ar draws y cwricwlwm. Wrth ystyried ei opsiynau moderneiddio ysgolion, bydd yr Awdurdod yn ystyried y cydbwysedd rhwng anghenion addysgol ac anghenion hirdymor ein cymunedau drwy gydweithrediad. Mae'r Awdurdod wedi'i ymrwymo i weithio â chymunedau i fynd i'r afael ag unrhyw faterion a all godi pe byddai'r ysgol yn cau.
Cymdeithasol-economaidd arall Y nifer o ddisgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim	Cadarnhaol	Byddai'n darparu cyfleoedd cynyddol i ddisgyblion y ddwy ysgol i fanteisio ar yr adnoddau a'r ddarpariaeth yn yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig.	Yn yr ysgol arfaethedig ehangedig, byddai'r Awdurdod yn darparu system ddi-arian parod ar gyfer prydau ysgol am ddim, a fyddai'n atal unrhyw stigma sy'n gysylltiedig â disgyblion yn derbyn prydau ysgol am ddim.

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith		Camau i liniaru effaith negyddol
		Ffigyrau Prydau Ysgol am Ddim CYBLD 2019		Yn ôl niferoedd presennol, tua 26% fyddai'r nifer o blant â hawl i brydau ysgol am ddim os byddai'r cynnig yn cael ei wireddu. Mae perfformiad y disgyblion sy'n gymwys am brydau ysgol am ddim (PYD) yn y ddwy ysgol yn rhagorol, a disgwylir i hyn barhau yn yr ysgol ehangedig.
		Y Graig	Talwrn	
		91 disgybl neu 27%	8 disgybl neu 18%	
		Ar hyn o bryd, mae 16.4% o ddisgyblion yn ysgolion cynradd Môn â hawl i brydau ysgol am ddim.		

Effaith gyfunol ar gydraddoldeb	+2 Cadarnhaol
---------------------------------	----------------------

Casgliad – Byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol ar gydraddoldeb.

Asesir yr effaith bosib a gaiff y cynnig ar yr iaith Gymraeg ar wahân yn yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg (Adran 3).

2.3.4 Canlyniad yr asesiad	
Nodwch sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol yr amlygir yn 2.3.3	Y cynnig yw " Ehangu Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn ". Gellid lliniaru'r effaith negyddol posib o gau Ysgol Talwrn drwy ymgymryd â gweithgareddau sy'n cael eu cynnal yn Ysgol Talwrn ar hyn o bryd mewn adeilad arall yn y gymuned, megis Neuadd y Dref neu Gapel Talwrn.
Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau negyddol sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nac eu lliniaru?	Nid oes effeithiau negyddol o'r asesiad hwn na ellir eu lliniaru.
Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed neu a fwriedir i wneud y mwyaf o'r cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a/neu nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynaliadwyedd). (Rhestrir y saith nod llesiant yn Atodiad 3) Asesir sut y bydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 Nod Llesiant ymhellach ymlaen yn y ddogfen (Adran 5).	Cymru lewyrchus - pe gwreiddid y cynnig, byddai'n arwain at leihad mewn defnydd o ynni a lleihad mewn allyriadau carbon deuocsid o'r adeilad, fyddai'n fwy effeithlon o ran defnydd ynni. Bydd yr addysg a dderbynnir gan y disgyblion yn cynorthwyo i ddatblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig ar gyfer y dyfodol. Cymru sy'n fwy cyfartal – bydd y prosiect yn sicrhau bod yr ysgol arfaethedig ehangedig yn ffit i bwrpas a bydd yn sicrhau bod capasiti a photensial bob disgybl i lwyddo'n cael ei wireddu. Cymru o gymunedau cydlynus – Mae gan y cynnig y potensial i ffurfio cymuned newydd wedi'i lleoli o amgylch Talwrn a dalgylch Ysgol y Graig. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang – Bydd yr ysgol ehangedig yn cael ei hadeiladu i safonau BREAAAM ac yn cynnwys nifer o fentrau arbed ynni. Defnyddir hwn a rhannau penodol o'r cwricwlwm i ddatblygu dealltwriaeth disgyblion o fyw a thyfu mewn Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – Gweler yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn Adran 3. Bydd yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig yn ysgol gyfrwng Gymraeg a bydd y cynnig yn o leiaf cynnal darpariaeth cyfrwng Gymraeg yn yr ardal. Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithredu â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned ac i gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r Adran Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod a caiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Bydd gan yr ysgol ehangedig Ardal Gemau Amlbwrpas (MUGA) a fydd yn annog cymryd rhan mewn chwaraeon a hamdden.

A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad yma?	Na
A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Bydd papur cynnig yn cael ei drafod gan y Pwyllgor Gwaith i roi awdurdod i swyddogion i symud ymlaen ag ymgynghoriad statudol. Bydd adroddiad ar yr ymgynghoriad statudol yna'n cael ei baratoi a bydd y Pwyllgor Gwaith yn trafod a ddylid mynd ymlaen â'r cynnig neu beidio.
Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Oes – bydd y paramedrau canlynol yn parhau i gael eu monitro: Oedran disgyblion; cydbwysedd rhyw'r disgyblion; data hil/ethnigrwydd/ cenedligrwydd; yr iaith a siaredir gan ddisgyblion; canran o ddisgyblion sy'n cael prydau ysgol am ddim. Rhoddir ystyriaeth hefyd i fonitro'r data canlynol: canran o ddisgyblion sydd ar Ddatganiad Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) canran o ddisgyblion sydd wedi nodi anawsterau corfforol canran o staff sydd wedi datgan anabledd

3. ASESAD EFFAITH IAITH GYMRAEG

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi mabwysiadu'r egwyddor na ddylai'r iaith Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y dylai trigolion yr ynys allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os dymunant wneud hynny. Mae'r un disgwyliad yn wir o ran y Gymraeg ym mhob ysgol, sy'n darparu cyfle i bob disgybl yn y Sir i ennill sgiliau priodol i fod yn hyderus yn ddwyieithog. Yng ngoleuni hyn, bydd unrhyw raglen newydd a gyflwynir - megis prosiectau'n deillio o'r rhaglen Ysgolion 21ain ganrif - yn amodol ar ofynion y polisi iaith.

Mae Ynys Môn yn parhau i fod yn un o ganolfannau'r iaith Gymraeg yng Nghymru. Mae Cyfrifiad 2011 yn dangos bod 57% o'r boblogaeth yn gallu siarad Cymraeg.

Mae Polisi Iaith Gwasanaeth Dysgu Cyngor Sir Ynys Môn yn destun i'r nod a'r amcanion canlynol:

3.1 Nod:

I bob disgybl sy'n mynd drwy system addysg Môn fod yn ddwyieithog erbyn diwedd eu gyrfa addysgol ac yn hyderus i gyfathrebu'n gyfartal yn y ddwy iaith ym myd gwaith, yn ddiwylliannol ac yn gymdeithasol.

3.2 Amcan Cyffredinol:

1. Datblygu capasiti bob disgybl a myfyriwr yn y Sir i fod yn hyderus yn ddwyieithog er mwyn eu galluogi i fod yn aelodau llawn o'r gymuned ddwyieithog y maent yn rhan ohoni.
2. Cynyddu defnydd cymdeithasol o'r iaith ymysg y gweithlu addysg a phlant ifanc sy'n mynychu sefydliadau addysg yn yr awdurdod ac fel cyfrwng dysgu.
3. Bod holl sefydliadau addysgol y Sir yn adlewyrchu ac yn atgyfnerthu'r polisi iaith yn eu gweinyddiaeth, yn eu bywydau cymdeithasol ac yn eu trefn fugeiliol yn ogystal ag yn eu darpariaeth gwricwlaidd.

3.3 Amcanion Penodol:

- **Blynyddoedd cynnar** - Sicrhau darpariaeth a threfniadaeth bwrpasol ac effeithlon gan gynnwys trochi i bob disgybl beth bynnag eu cefndir ieithyddol i sicrhau sylfaen cadarn yn yr iaith i'w galluogi i gyflawni'r nod o ddwyieithrwydd llawn cyn gynted a bo modd.
- **Cyfnod sylfaen** - Adeiladu ar y sylfaeni a osodir yn y blynyddoedd cynnar drwy ddatblygu'r gafael sydd gan y disgyblion ar yr iaith, a dechrau ar y broses o ddatblygu eu sgiliau Saesneg cyn diwedd y cyfnod.
- **Cyfnod Allweddol 2** - Parhau i ddatblygu medrau Cymraeg a Saesneg y plant gan roi sylw i ddatblygu eu medrau iaith yn y ddwy iaith drwy sicrhau lefel gyfartal o ddwyieithrwydd erbyn diwedd y cyfnod gyda chynllunio pwrpasol.

I ddisgyblion sy'n ddysgwyr Cymraeg yn CA2, sicrhau eu bod yn dysgu'r iaith cyn gynted â phosib drwy ganolfannau iaith cynradd.

Addysg arbennig: O ran disgyblion sydd ag anawsterau dysgu dwys, mae gan Bennaeth yr hawl i ystyried bob achos yn unigol drwy ymgynghori â'r gwasanaeth addysg, gan sicrhau fod gan ddisgyblion y medrau ieithyddol angenrheidiol i ymdopi fel oedolion yn eu cymunedau.

3.4 Defnydd o'r iaith Gymraeg mewn ysgolion

Cymraeg yw categori iaith Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Categori iaith yr ysgol arfaethedig ehangedig fydd Cymraeg.

Asesir effaith bosib y cynnig ar yr iaith Gymraeg isod (3.5).

3.5 Asesiad Effaith Iaith Gymraeg

Beth sy'n cael ei asesu?	Y cynnig sy'n cael ei asesu yw "Ehangu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn"
Pwy sy'n cynnal yr asesiad yma?	Emrys Bebb, Rheolwr Rhaglen
Dyddiad cwblhau'r asesiad	Mae hon yn ddogfen waith a fe'i hadolygir yn rheolaidd.

3.5.1 – Cydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg	
A yw'r cynnig arfaethedig yn ddylanwadol o ran delio â'r cyhoedd sy'n siarad Cymraeg? - A fydd gweithgareddau megis gohebu drwy lythyr, cyfathrebu dros y ffôn, cyfarfodydd cyhoeddus a chyfarfodydd eraill yn cydymffurfio â'r polisi iaith? - A fydd unrhyw ddatblygiad TG newydd yn cydymffurfio â'r polisi?	Ydyw, effaith gadarnhaol- gweler isod. Bydd – bydd yr holl ohebiaeth a chyfathrebiadau yn parhau i gydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg. Bydd – bydd unrhyw ddatblygiadau TG newydd yn parhau i gydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg.
A yw'r cynnig yn debygol o effeithio ar wyneb cyhoeddus y sefydliad? - A fydd pob arwydd yn cydymffurfio â'r polisi iaith? - A fydd gyhoeddiadau a ffurflenni yn cydymffurfio? - A fydd unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ymgyrchoedd marchnata yn cydymffurfio? - A fydd hysbysebion recriwtio staff yn cydymffurfio?	Gweler isod. Bydd – bydd pob arwydd yn parhau i gydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd – bydd cyhoeddiadau a ffurflenni'n cydymffurfio. Bydd – bydd unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd ac ymgyrchoedd marchnata yn cydymffurfio. Bydd – bydd hysbysebion recriwtio staff yn cydymffurfio.
A yw'r cynnig yn debygol o gael effaith ar weithrediad y polisi iaith? - A fydd y cynnig yn creu swyddi newydd? - A fydd y trefniadau staffio yn hwyluso gweithrediad y polisi iaith?	Gweler isod. Bydd – bydd unrhyw swyddi dysgu newydd yn cael eu creu yn ôl y strwythur staffio a ddatblygir gan y corff llywodraethu cysgodol. Bydd – bydd unrhyw staff newydd a benodir yn siaradwyr Cymraeg yn unol â'r polisi iaith a byddent yn parhau i roi'r polisi ar waith.

3.5.1 – Cydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg	
• A fydd unrhyw hyfforddiant yn cael ei gynnig drwy gyfrwng y Gymraeg? • A fydd unrhyw drefniadau gyda thrydydd parti yn cydymffurfio â'r polisi iaith? • A fydd y cynnig yn cynnwys unrhyw dargedau neu ddangosyddion ynglŷn â'r Gymraeg? • Sut caiff perfformiad ei fonitro a'i fesur?	Bydd – bydd staff newydd yn cael eu hyfforddi drwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd – bydd trefniadau â thrydydd partion yn cydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd – y canran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r lefel ddisgwyliedig mewn Cymraeg ar ddiwedd cyfnodau allweddol a'r canran o ddisgyblion sy'n siarad Cymraeg adref. Gyda data a gesglir gan y Gwasanaeth Addysg megis y canran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r lefel ddisgwyliedig mewn Cymraeg ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2. Cesglir data arall megis y canran o ddisgyblion sy'n siarad Cymraeg yn y cartref fel rhan o'r Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) a gynhelir bob mis Ionawr.
3.5.2 - Effaith ar ddefnyddwyr iaith Gymraeg	
A fydd y maes gwaith yma'n cynnig dewis iaith i ddefnyddwyr? • A fydd modd i ddefnyddwyr ddewis unrhyw elfen o'r gwasanaeth yn Gymraeg?	Bydd Ysgol Y Graig estynedig yn ysgol cyfrwng Cymraeg. Bydd y gwasanaeth cyfan ar gael yn Gymraeg - fodd bynnag, bydd disgyblion yn cael dysgu rhai pynciau trwy gyfrwng y Saesneg.
Oes perygl i'r cynnig gam wahaniaethu defnyddwyr Cymraeg? • A yw anghenion siaradwyr Cymraeg wedi'u ystyried mewn i'r cynnig? • A yw siaradwyr Cymraeg yn debygol o dderbyn yr un safon o wasanaeth a'r hyn a dderbynnir yn Saesneg? • A yw trefniadau iaith Gymraeg yn debygol o arwain at oedi yn y gwasanaeth?	Na- bydd Ysgol Y Graig estynedig yn cydymffurfio â Pholisi Iaith Gymraeg yr Awdurdod. Ydyw – anghenion disgyblion sy'n siarad Cymraeg yw un o'r gyrwyr allweddol ar gyfer y cynnig hwn. Ydyw – darperir yr un safon o wasanaeth i bob disgybl. Na – ni fydd trefniadau iaith Gymraeg yn arwain at oediad yn y gwasanaeth.
A fydd y cynnig yn debygol o wneud y Gymraeg yn fwy gweledol? • A yw'n debygol o gynyddu defnydd drwy gynhyrchu deunyddiau ac arwyddion Cymraeg?	Bydd –gweler isod. Ydyw – bydd arwyddion yn yr adeilad ysgol arfaethedig ac ar dir yr ysgol yn cydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r iaith Gymraeg ac yn defnyddio deunydd iaith Gymraeg.

3.5.2 - Effaith ar ddefnyddwyr iaith Gymraeg	
A yw'n debygol o ddylanwadu ar eraill i wneud mwy o ddefnydd gweledol o'r Gymraeg, er enghraifft busnesau?	Ydyw – bydd gwireddu'r polisi yn sicrhau y gwelir arwyddion dwyieithog gan lawer yn yr ardal.
A fydd y gwasanaeth Cymraeg ynghlwm â'r cynnig yn hygyrch? - A fydd gwasanaeth yr un mor hawdd i'w gael yn Gymraeg nag ydyw yn Saesneg? - A fydd gwasanaethau ar gael yr un pryd?	Bydd- gweler isod. Bydd – bydd disgyblion yn derbyn addysg mewn Cymraeg a Saesneg. Bydd gwasanaethau eraill sy'n ymwneud â'r cynnig ar gael yn ddwyieithog e.e. darpariaeth cludiant a gofal plant. Byddant – bydd plant yn derbyn addysg gan staff dwyieithog.
3.5.3 – Effaith ar Gymunedau Cymraeg	
A yw'r maes gwaith yma'n cynnig camau fydd yn debygol o ddiogelu'r Gymraeg mewn cymunedau? - A yw'n debygol o gyfrannu tuag at ymdrechion i ddelio gyda heriau newid demograffeg a mudo - fel cynnig cyfleoedd i bobl ifanc aros yn eu cymunedau? - A yw'n debygol o gyfrannu tuag at yr economi leol mewn cymunedau Cymraeg? - A fydd yn darparu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg – megis gwarchod plant?	Gweler isod. Ydyw - bydd y cynnig yn darparu lleoedd digonol i ddisgyblion presennol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a hefyd yn darparu lleoedd digonol i ddisgyblion sy'n dod o ddatblygiadau tai newydd yn y dalgylch. Ydyw – gall ddarparu mwy o swyddi yn yr ardal ysgol ehangedig arfaethedig o Langefni. Bydd – mae'r cynnig hefyd yn cynnwys uned Feithrin ar gyfer plant cyn-ysgol.
A yw'r cynnig yn cymryd camau i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg? - A yw'r cynnig yn cyfrannu at fywyd cymdeithasol cyfrwng Cymraeg? - A yw'n cynnig cyfleoedd i bobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg tu allan i oriau'r ysgol? - A yw'n darparu gwasanaeth newydd fydd hefyd ar gael yn Gymraeg? er enghraifft darpariaeth neu weithgaredd hamdden neu chwaraeon? - A yw'n cyfrannu neu'n ychwanegu gwerth at weithgareddau eraill yn y maes iaith – fel gwaith y Fenter Iaith Leol, yr Urdd ayyb?	Ydyw- Gweler isod. Ydyw – os gwiredidir y cynnig, bydd gweithgareddau cymunedol cyfrwng Cymraeg yn parhau yn yr ysgol ehangedig. Ydyw – bydd yn darparu cyfleoedd i ddisgyblion ddefnyddio Cymraeg mewn clybiau ar ôl ysgol. Ydyw – bydd gwireddu'r cynnig hwn yn darparu Ardal Gemau Aml-ddefnydd (MUGA) i'w defnyddio gan ddisgyblion a'r gymuned. Ydyw – os gwiredidir y cynnig, bydd gweithgareddau Urdd yn parhau yn yr ysgol ehangedig.

3.5.3 – Effaith ar Gymunedau Cymraeg	
3.5.4 - Cyfraniad tuag at safonau'r Gymraeg, polisïau iaith, strategaethau a chanllawiau eraill perthnasol ynglŷn â'r iaith Gymraeg	
Polisïau iaith mudiadau partner neu gyrff cyhoeddus cyfagos: • A yw'r awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth ar y cynnig? • Pa sefydliadau eraill sy'n debygol o gael eu heffeithio gan y datblygiad? • Oes gan y sefydliadau hynny safonau iaith neu bolisïau iaith? • A yw'r cynnig yn cyfrannu at y cynlluniau hyn?	Ydyw – Llywodraeth Cymru a fydd yn cyllido'r prosiect yn rhannol. Oes – mae gan Lywodraeth Cymru ei safonau neu bolisïau iaith Gymraeg ei hun. Ydyw – bydd y cynnig hefyd yn cydymffurfio â gofynion Llywodraeth Cymru.
Strategaethau iaith Gymraeg perthnasol: • A fydd y cynnig yn cyfrannu tuag at Strategaeth Iaith Gymraeg 2016 – 2021 Fforwm Strategol Iaith Ynys Môn a fabwysiadwyd gan y Cyngor hwn ym mis Medi 2016? • Sut mae'r cynnig yn cyfrannu tuag at weledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050?	Mae'r cynnig yn cyfrannu at yr adrannau canlynol o Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Cyngor Sir Ynys Môn 2017-2020 yn y ffyrdd canlynol: Deilliant 1 – Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Deilliant 2 – Sicrhau bod cynhigion Ysgolion 21ain Ganrif yn cryfhau darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Drwy gael Uned Gofal Plant a fydd yn darparu gofal cofleidol i blant cyn-ysgol, byddai'n darparu sylfaen cadarn i'r plant yno cyn iddynt drosglwyddo i'r ysgol gynradd ehangedig. Felly byddai'n cyfrannu at gynyddu'r nifer o blant saith oed yr addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg. Byddai'n cyfrannu at gyflawni Deilliant 1 uchod. Drwy weithredu'r strategaeth Blynyddoedd Cynnar a thrwy ddosbarthu cynllun moderneiddio ysgolion y Sir, bydd yn helpu i sicrhau bod cynhigion Ysgolion 21ain Ganrif yn rhoi ystyriaeth lawn i ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg i blant hyd at 11 oed. Mae polisi iaith newydd yr Awdurdod yn cyfeirio at yr amcan i gynyddu'r gyfran o ddisgyblion sy'n cwrdd â thargedau Cymraeg fel iaith Gyntaf o Cyfnod Sylfaen hyd at ddiwedd eu hamser yn yr

3.5.4 - Cyfraniad tuag at safonau'r Gymraeg, polisiâu iaith, strategaethau a chanllawiau eraill perthnasol ynglŷn â'r iaith Gymraeg	
	ysgol. Bwriedir defnyddio model gofal plant fel yr un dan ystyriaeth yn y prosiect hwn i gynyddu capasiti gofal plant cyfrwng Gymraeg ym Môn. Mae gan y model partneriaeth gofal plant y potensial i fod yn gyfranogwr allweddol i uchelgais Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050.

Mae'r ddwy ysgol ar hyn o bryd yn darparu gweithgareddau drwy'r Urdd (gweler Asesiad Effaith Cymunedol – Adran 4) a byddai hyn yn parhau yn yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig.

NODER – Nid yw unrhyw un o'r ysgolion yn cynnig gwersi Gymraeg i'r gymuned – mae'n debyg iawn bod hyn oherwydd nad oes llawer o alw am wersi Gymraeg yn yr ardal gan fod dros 75% o'r boblogaeth yn siarad Gymraeg. Fodd bynnag, mae gan y ddwy ysgol gyfleuster i gynnig gwersi Gymraeg a byddai gan yr ysgol gynradd ehangedig ystafell gymunedol y gellir ei defnyddio ar gyfer gwersi Gymraeg neu ar gyfer unrhyw weithgaredd arall a gynhelir drwy gyfrwng y Gymraeg.

3.5.5 Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg

Ysgolion cyfrwng Gymraeg yw Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ac ysgol cyfrwng Gymraeg fyddai'r Ysgol y Graig wedi ei hehangu hefyd. Felly ni fydd newid yn y categori iaith os bydd y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo'r cynnig.

Byddai gwirediad y cynnig yn cefnogi Deilliannau 1, 2 a 5 Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2017-2020 yr Awdurdod (a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru ym Mawrth 2018):

Deilliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Deilliant 2: Mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau Gymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd.

Deilliant 5: Mwy o ddisgyblion a myfyrwyr gyda sgiliau uwch yn y Gymraeg.

Mae'r Gwasanaeth Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r iaith Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod. Mae Fforwm Iaith y Cyngor Sir yn monitro Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) yr Awdurdod yn chwarterol.

3.5.6 Effaith bosib y cynnig ar yr iaith Gymraeg

Meini Prawf iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
Yr iaith a siaredir yn y cartref	Siaradwyr Cymraeg rhugl yn y cartref (pob oedran): - Ysgol Talwrn – 18 disgybl neu 40% - Ysgol y Graig – 224 disgybl neu 59% Data (CYBLD Ion 2019)	Niwtral	Pe gwiredid y cynnig, ar sail ffigyrau cyfredol, byddai 57% neu 242 o'r disgyblion yn yr ysgol gynradd ehangedig yn siaradwyr Cymraeg rhugl. Byddai gwireddu'r cynnig yn rhoi cyfle i ddisgyblion wella eu sgiliau dwyieithog drwy gyfathrebu â chanran uwch o ddisgyblion (mewn cymhariaeth â'r nifer presennol o ddisgyblion yn y ddwy ysgol).
Categori iaith yr ysgolion presennol	Talwrn – Cymraeg Y Graig – Cymraeg Statws Siarter Iaith Gymraeg Talwrn - Efydd (2016) Y Graig – Aur (2018)	Cadarnhaol	Addysgir disgyblion y ddwy ysgol yn Gymraeg. Fodd bynnag, bydd datblygu disgyblion dwyieithog yn ffocws parhaol ac arwyddocaol yn y Cynllun Datblygu Ysgol. - Gellir targedu datblygiad anghenion iaith penodol y garfan gyda threfniadau dosbarth. - Wrth dracio disgyblion, bydd eu cynnydd mewn datblygu dwyieithrwydd yn cael ei ystyried. - Bydd adroddiad y Pennaeth i'r llywodraethwyr yn cynnwys canrannau'r disgyblion ym mhob carfan iaith. - Cynnydd ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol - Cynnydd o ran y Siarter Iaith Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn ysgol gymunedol, cyfrwng Cymraeg. Bydd yn flaenoriaeth i'r Awdurdod gryfhau a diogelu'r iaith Gymraeg ac addysg ddwyieithog.
Defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned	Yn ôl Cyfrifiad 2011, mae 57% o bobl Môn yn siarad Cymraeg. Mae'r canran wedi lleihau dros y degawdau diwethaf – roedd 62% o bobl Môn yn gallu siarad Cymraeg yn 1981.	Cadarnhaol	Angen hybu defnydd o'r Gymraeg (Asesiad Lles Ynys Môn 2017). Bydd addysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn cynorthwyo i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned.

Meini Prawf Iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru																																
			Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithio â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gymuned, ac i gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r Adran Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod a chaiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r Gymraeg a bydd yn hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r Gymraeg gan ddisgyblion yn ystod oriau ysgol ac mewn gweithgareddau ar ôl ysgol ar y safle.																																
Darpariaeth addysg/ asesiadau athrawon ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen (CS, 7 oed) a Chyfnod Allweddol 2 (CA2, 11 oed)	Cyfnod Sylfaen <table border="1"> <tr> <td colspan="4">Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 5 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg</td></tr> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>83.33%</td><td>80.00%</td><td>100.00%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>96.23%</td><td>84.31%</td><td>91.30%</td></tr> </table> <table border="1"> <tr> <td colspan="4">Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 6 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg</td></tr> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>16.67%</td><td>30.00%</td><td>50.00%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>32.08%</td><td>39.22%</td><td>41.30%</td></tr> </table>	Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 5 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg				Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	83.33%	80.00%	100.00%	Y Graig	96.23%	84.31%	91.30%	Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 6 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg				Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	16.67%	30.00%	50.00%	Y Graig	32.08%	39.22%	41.30%	Cadarnhaol	Mae'r data gyferbyn yn dangos fod y ddwy ysgol gynradd yn perfformio'n dda o ran yr iaith Gymraeg. Mae holl ddisgyblion y ddwy ysgol yn derbyn eu hasesiadau athrawon yn Gymraeg ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2. Ni fydd newid felly yn hyn o beth waeth beth fydd yn digwydd. Fodd bynnag, mae lle i wella. Gellir gweld o'r data gyferbyn bod y nifer o ddisgyblion sy'n cyflawni'r safon ofynnol ychydig yn uwch yn Ysgol y Graig. Bydd hyn yn arwain at well safonau Cymraeg dan y cynnig. Gellid darparu adroddiadau i rieni ar berfformiad disgyblion, gan ddarparu arsylwadau ar lythrennedd, darllen ac ysgrifennu yn ogystal â'u cynnydd tuag at fod yn ddwyieithog.
Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 5 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg																																			
Ysgol	2015	2016	2017																																
Talwrn	83.33%	80.00%	100.00%																																
Y Graig	96.23%	84.31%	91.30%																																
Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Deilliant CS 6 neu uwch mewn Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Cymraeg																																			
Ysgol	2015	2016	2017																																
Talwrn	16.67%	30.00%	50.00%																																
Y Graig	32.08%	39.22%	41.30%																																

Meini Prawf iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru																																																
	Cyfnod Allweddol 2 Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Lefel 4 CA2 neu uwch mewn Cymraeg iaith gyntaf <table> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>80.00%</td><td>85.71%</td><td>100.00%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>88.10%</td><td>82.22%</td><td>90.24%</td></tr> </table> Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Lefel 5 CA2 neu uwch mewn Cymraeg iaith gyntaf <table> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>0.00%</td><td>14.29%</td><td>44.44%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>26.19%</td><td>42.22%</td><td>46.34%</td></tr> </table> Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Lefel 4 CA2 neu uwch mewn Saesneg iaith gyntaf <table> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>80.00%</td><td>85.71%</td><td>100.00%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>92.86%</td><td>84.44%</td><td>92.68%</td></tr> </table> Canran o ddisgyblion sy'n cyflawni Lefel 5 CA2 neu uwch mewn Saesneg iaith gyntaf <table> <tr> <th>Ysgol</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th></tr> <tr> <td>Talwrn</td><td>0.00%</td><td>14.29%</td><td>44.44%</td></tr> <tr> <td>Y Graig</td><td>28.57%</td><td>48.89%</td><td>60.98%</td></tr> </table> Setiau Data Craidd Cymru Gyfan	Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	80.00%	85.71%	100.00%	Y Graig	88.10%	82.22%	90.24%	Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	0.00%	14.29%	44.44%	Y Graig	26.19%	42.22%	46.34%	Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	80.00%	85.71%	100.00%	Y Graig	92.86%	84.44%	92.68%	Ysgol	2015	2016	2017	Talwrn	0.00%	14.29%	44.44%	Y Graig	28.57%	48.89%	60.98%		
Ysgol	2015	2016	2017																																																
Talwrn	80.00%	85.71%	100.00%																																																
Y Graig	88.10%	82.22%	90.24%																																																
Ysgol	2015	2016	2017																																																
Talwrn	0.00%	14.29%	44.44%																																																
Y Graig	26.19%	42.22%	46.34%																																																
Ysgol	2015	2016	2017																																																
Talwrn	80.00%	85.71%	100.00%																																																
Y Graig	92.86%	84.44%	92.68%																																																
Ysgol	2015	2016	2017																																																
Talwrn	0.00%	14.29%	44.44%																																																
Y Graig	28.57%	48.89%	60.98%																																																

Meini Prawf iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru				
Cyfrwng iaith disgyblion ar yr iard, yn y clwb brecwast ac mewn clybiau ar ôl ysgol	Cyfrwng iaith disgyblion ar yr iard, yn y clwb brecwast ac mewn clybiau ar ôl ysgol yw dwyieithog.	Niwtral	Ni fydd hyn yn newid yn yr ysgol arfaethedig ehangedig. Gellir gwella hyn drwy ddarparu mwy o le i chwarae a thrwy gynllunio chwarae strwythuredig ar yr iard. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r Gymraeg ac yn hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r iaith gan ddisgyblion.				
Ymglymiad yr ysgol mewn gweithgareddau cyfrwng Cymraeg	Mae'r ddwy ysgol wedi'u hymrwymo mewn gweithgareddau cyfrwng Cymraeg.	Niwtral	Ni fydd hyn yn newid yn yr ysgol arfaethedig ehangedig. Gweler gwybodaeth bellach ynglŷn â gweithgareddau a gynhelir yn y Gymraeg yn yr Asesiad Effaith Cymunedol isod.				
Gallu staff addysgu i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	<table><tr><th>Talwrn</th><th>Y Graig</th></tr><tr><td>Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg</td><td>Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg</td></tr></table>	Talwrn	Y Graig	Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Niwtral	Mae Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn darparu addysg drwy gyfrwng y Gymraeg, ac ni fydd unrhyw newid yn statws ieithyddol y ddarpariaeth newydd.
Talwrn	Y Graig						
Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Bob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg						
Gallu Llywodraethwyr i siarad Cymraeg	<table><tr><th>Talwrn</th><th>Y Graig</th></tr><tr><td>91% o Lywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (10 allan o 11)</td><td>Bob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (14 allan o 14)</td></tr></table>	Talwrn	Y Graig	91% o Lywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (10 allan o 11)	Bob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (14 allan o 14)	Niwtral	Mae'r ddwy set o Lywodraethwyr yn rhugl yn y Gymraeg felly ni fydd newid yn natur ieithyddol y Llywodraethwyr os gwireddir y cynnig.
Talwrn	Y Graig						
91% o Lywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (10 allan o 11)	Bob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (14 allan o 14)						
	Effaith gyfunol ar yr iaith Gymraeg	+3 Cadarnhaol					

Casgliad – byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol ar yr iaith Gymraeg.

4. ASESIAD EFFAITH CYMUNEDOL

Mae'r asesiad hwn yn ystyried effaith bosib y cynnig "i ehangu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn a chau Ysgol Talwrn" ar y gymuned leol.

Mae'r tablau isod yn dangos y nifer o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn ac yn Ysgol y Graig dros y 5 mlynedd ddiwethaf a rhagolygon niferoedd disgyblion am y 5 mlynedd nesaf:

4.1 Niferoedd disgyblion yn y gorffennol

Ysgol	Capasiti- heb gynnwys y Meithrin	Niferoedd Disgyblion ym mis Ionawr					% llefydd gweigion Ionawr 2019
		2015	2016	2017	2018	2019	
Talwrn	49	44	47	47	43	45	8%
Y Graig	330	333	333	335	326	339	-3%*

*Dros gapasiti

4.2 Rhagolygon Pum Mlynedd

Ysgol	Capasiti- heb gynnwys y Meithrin	Nifer o ddisgyblion Medi 2019	Rhagolygon niferoedd ar y gofrestr ym Medi:				
			2020	2021	2022	2023	2024
Talwrn	49	40	47	46	41	39	37
Y Graig	330	324	329	331	326	320	334

Rhwng 2019 a 2024, rhagwelir y bydd niferoedd Ysgol Talwrn yn gostwng o 40 i 37, sef gostyngiad o 8%. Yn ystod yr un cyfnod, rhagwelir y bydd niferoedd Ysgol y Graig yn cynyddu o 324 i 334 sef 3% o gynydd. Mae'r rhagolygon yn cadarnhau y bydd niferoedd yn cynyddu i gyfanswm o 371 yn y ddwy ysgol erbyn 2024.

Yn ogystal, mae angen ystyried datblygiadau tai newydd yn y dalgylch a'r plant oedran ysgol cynradd fydd yn deillio o hyn. Dangosir niferoedd y plant oed cynradd fydd yn deillio o'r datblygiadau hyn yn y tabl isod:

Ysgol	Nifer o ddatblygiadau tai yn y dalgylch hyd at 2026	Nifer cyfatebol o blant*
Talwrn	6	1 - 2
Y Graig	397	67 - 143

*Mae tystiolaeth yn awgrymu fod gan bob cartref ym Môn gyfartaledd o 0.17 o blant oed cynradd. Drwy luosi'r nifer o ddatblygiadau tai â 0.17, ceir amcangyfrif o'r nifer o blant ychwanegol y bydd angen eu haddysgu yn yr ysgol benodol honno. Er hynny, yn ward Tudur, mae cyfartaledd o 0.36 o blant oed cynradd ym mhob tŷ a gall hyn arwain at gyfanswm o 143 o ddisgyblion yn deillio o'r datblygiadau tai newydd.

Bydd y datblygiadau tai yn cael eu adeiladu o 2019 tan 2027 fesul cam (phase) a felly fydd y disgyblion yn cael eu hychwanegu i'r ysgol fesul ychydig dros gyfnod o 8 mlynedd. Os gwiredir y cynnig, bydd yn golygu mai rhagolwg nifer y disgyblion yn yr ysgol ehangedig newydd rhwng 400 a 438. Felly, mae'r capasiti arfaethedig newydd yn darparu digon o le ar gyfer plant sy'n deillio o'r datblygiadau tai

arfaethedig yn yr ardal. O ganlyniad, mae'r cynnig i gynyddu capasiti'r ysgol i 480 yn realistig ac yn ffurfio rhan o'r Rhaglen Fuddsoddi Ysgolion 21ain Ganrif.

4.3 Y Ddarpariaeth cyn ysgol

Mae sawl darparwr gofal plant ger Ysgol y Graig:

- **Darpariaeth Dechrau'n Deg.** Yn rhan o raglen blynyddoedd cynnar Llywodraeth Cymru i deuluoedd â phlant dan 4 oed. Mae'n anelu at ddarparu gwasanaethau cefnogaeth ddwys i blant 0-4 oed a'u teuluoedd. Ffocws y rhaglen yw hyrwyddo sgiliau iaith, gwybyddol, cymdeithasol ac emosiynol, datblygiad corfforol ac adnabod anghenion dwys yn fuan. Gwneir hyn drwy ddarparu cefnogaeth ac arweiniad iechyd, cefnogaeth a grwpiau rhieni, cefnogaeth iaith a chyfathrebu a gofal plant rhan amser o ansawdd i blant 2-3 oed. Tîm aml-ddisgyblaethol yw Dechrau'n Deg sy'n cynnwys Ymwelwyr Iechyd, Gweithwyr Teulu, Staff Gofal Plant, Therapydd Iaith a Lleferydd, Athrawon Blynyddoedd Cynnar, Cymorthyddion Iechyd a thîm o staff cefnogi.

Canolfan Integredig yw Canolfan Plant Llangefni sy'n gartref i'r darpariaethau canlynol:

- Swyddfa **Mudiad Meithrin** Gogledd Cymru.
- **Meithrinfa Medra.** Mae'r feithrinfa ddydd hon yn cynnig gofal ac addysg blynyddoedd cynnar i fabanod a phlant hyd at oed ysgol, dan ofal staff cymwysedig a phrofiadol.
- Sefydliad elusennol nas gynhelir yw **Cylch Meithrin Stryd y Bont** a redir drwy gyfrwng y Gymraeg. Fe'i comisiynir ar hyn o bryd i ddarparu addysg gynnar am 10 awr yr wythnos yn ystod tymor yr ysgol yn unig. Fe'i lleolir yng Nghanolfan Plant Llangefni. Ei gapasiti yw 24 ac roedd 18 o blant yn defnyddio'r cyfleuster ym Medi 2019.

Cofrestrir Ysgol y Graig ar gyfer plant 3-11 oed ac mae'n darparu addysg blynyddoedd cynnar i blant sydd wedi troi'n 3 oed cyn 1 Medi mewn unrhyw flwyddyn. Ei chapasiti yw 24 fesul sesiwn ond ym Medi 2019, roedd 50 o blant yn defnyddio'r cyfleuster.

Nid oes darpariaeth feithrin yn Ysgol Talwrn. Derbynnir plant i'r ysgol ar ôl eu pen-blwydd yn bedair oed. Fodd bynnag, cynhelir sesiynau o ddarpariaeth gofal dydd (Cylch Meithrin) yn y Neuadd Bentref am 4 bore'r wythnos. Ei gapasiti yw 16 ac roedd 5 o blant yn defnyddio'r cyfleuster ym Medi 2019.

Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth ym Meithrinfa Medra a Chylch Meithrin Stryd y Bont yn parhau os gwiredir y cynnig. Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg hefyd yn parhau ynghyd â'r ddarpariaeth feithrin yn Neuadd Bentref Talwrn.

Fel y nodir eisoes yn adran 1 a 2, y nifer o leoedd meithrin yn yr Ysgol y Graig ehangedig newydd fyddai 68. Y rhagolygon ar gyfer darpariaeth feithrin i blant 3-4 oed yn Ysgol y Graig yw fel a ganlyn:

Meithrin	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ysgol Y Graig	50	47	47	47	47	47	47

Byddai'r ddarpariaeth feithrin (capasiti o 68) yn yr Ysgol y Graig ehangedig yn ddigonol ar gyfer rhagolygon o'r niferoedd o blant a fyddai'n defnyddio'r cyfleuster.

4.4 Gwybodaeth ynglŷn â'r ysgolion

Ysgol Talwrn (Talwrn, Ynys Môn LL77 7TG)

Adeiladwyd yr ysgol yn 1880 ac ail-fodelwyd hi yn 1965. Adeilad unllawr ydyw gyda tho ar oleddf yn darparu ar gyfer 3 dosbarth sy'n cynnwys caban symudol. Yn ychwanegol, ceir swyddfa ar gyfer y pennaeth a neuadd. Mae capasiti'r ysgol ar gyfer 49 o blant 4-11 oed. Mae gan yr ysgol fan chwarae caled a defnyddir cae chwarae ger neuadd y pentref.

Ym mis Hydref 2019:

Roedd gan Ysgol Talwrn 14% o lefydd gweigion, er fod 17% o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, a bod 31% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

Ysgol y Graig (Lon Talwrn, Llangefni, Ynys Môn LL77 7LP)

Agorwyd yr ysgol yn 2008 ac adeilad unllawr gyda tho ar oleddf ydyw gyda tho bywlys. Ceir un ar ddeg o ddosbarthiadau yn yr adeilad a defnyddir 2 ystafell arall hefyd fel dosbarthiadau. Mae gan y neuadd / ystafell fwyta arwynebedd o 196m² a cheir ystafelloedd ar wahân ar gyfer y Pennaeth a'r staff. Ceir man chwarae caled a man chwarae ar y safle.

Mae ffigyrau Gorffennaf 2019 yn dangos bod 30 o ddisgyblion neu 9% yn dod o du allan i'r dalgylch. Golyga hyn bod 91% o ddisgyblion Ysgol y Graig yn byw yn y dalgylch.

4.5 Cyfleusterau a gwasanaethau a ddarperir gan yr ysgolion

Cafwyd manylion o gyfleusterau a gwasanaethau a ddarperir gan yr ysgol o holiaduron a gwblhawyd gan Benaethiaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Darparodd Cyngor Cymunedol Llanddyfnan hefyd fanylion ynglŷn â gweithgareddau lleol a gynhelir.

4.5.1 Gweithgareddau allgyrsiol sydd ar gael i ddisgyblion yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Gweithgaredd Ysgol Talwrn	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Yr Urdd	Tymor	20
Clwb pêl-droed ar ôl ysgol	Tymor	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Hydref, ar ôl ysgol
Clwb Pêl-rwyd	Tymor	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Haf, ar ôl ysgol
Clwb STEM	Term	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Hydref a'r Gwanwyn, ar ôl ysgol
Aelodau o'r gymuned yn darllen â disgyblion	Tymor	2 awr yr wythnos

Gweithgaredd Ysgol y Graig	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Clwb Celf	Tymor	30
Clwb Pêl-droed (Merched)	Tymor	20
Clwb Pêl-droed	Tymor	20
Clwb Rygbi	Tymor	20
Golff	Tymor	10
Badminton	Tymor	10
Yr Urdd	Tymor	20

4.5.2 Cyfleusterau ysgol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a ddefnyddir gan grwpiau lleol:

Ysgol Talwrn Defnyddiwr a chyfleuster	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Guides		9
Clwb Cinio Pensiynwyr		15
Hyfforddiant Cyfrifiadurol Pensiynwyr		8

Ysgol y Graig Defnyddiwr a chyfleuster	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Clwb Yoga Dydd Llun	Tymor	34
Clwb Yoga Dydd Mercher	Tymor	34
Clwb Judo	Tymor	34
Eisteddfod Môn (Offerynnol)	Tymor	1
Pwyllgor yr Urdd (Dalgylch Cefni)	Tymor	3
Côr Ieuencid Môn	Tymor	2

4.5.3 Cyfleusterau lleol a ddefnyddir gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Ysgol Talwrn Gwasanaeth	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder
Neuadd Bentref Talwrn – Disco Santes Dwynwen	Tymor	1
Capel Talwrn	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – ymarfer Eisteddfod	Gwyliau	1
Neuadd Bentref Talwrn – Eisteddfod Talwrn	Gwyliau	1
Neuadd Bentref Talwrn – Ffair Nadolig (Brecwast gyda Siôn Corn)	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – Cyngerdd Nadolig	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – cylch Meithrin – Ffair Nadolig	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – gweithgareddau ar y cyd rhwng yr Ysgol a'r Cylch Meithrin	Tymor	3

Plas Arthur – Canolfan Hamdden	Tymor	Bob wythnos yn ystod yr Hydref a'r Gwanwyn
Clwb Gymnasteg	Tymor	Defnydd wythnosol
Oriel Môn	Tymor	3

Ysgol y Graig Gwasanaeth	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder
Plas Arthur (Canolfan Hamdden)- Nofio	Tymor	30
Plas Arthur (Canolfan Hamdden)- Cystadlaethau nofio a chwaraeon	Tymor	10
Clwb Rygbi Llangefni	Tymor	2
Clwb Pêl-droed Llangefni	Tymor	1
Oriel Môn	Tymor	10
Llyfrgell Llangefni	Tymor	10
Capel Moreia Llangefni	Tymor	2
Capel St Cyngar Llangefni	Tymor	1
Archifau Llangefni	Tymor	2

4.5.4 Cyfleusterau cymunedol wedi eu lleoli ger Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig (gan gynnwys busnesau preifat).

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol Talwrn	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Siop Bodeilio	Dwyieithog	
Cylch Meithrin Talwrn	Cymraeg	

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol y Graig	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Becws Mefus	Dwyieithog	
Cae chwarae		
Capel	Dwyieithog	
Capel Lôn y Felin	Cymraeg	
Canolfan Gymuned Ebeneser	Dwyieithog	

Canolfan Dechrau'n Deg	Dwyieithog	
Meithrinfa Medra	Dwyieithog	
Coleg Menai (FE)	Dwyieithog	

4.5.6 Gweithgareddau cymuned sydd ar gael ger Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol Talwrn	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Eisteddfod y Talwrn	Cymraeg	
Clwb Gymnasteg	Dwyieithog	

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol y Graig	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Merched y wawr	Cymraeg	
Slimming World	Dwyieithog	
Karate	Dwyieithog	
Clwb Rygbi	Dwyieithog	
Clwb Pêl-droed	Dwyieithog	
Undeb y Merched	Dwyieithog	
Dechrau'n Deg (Hyfforddiant rhianta)	Dwyieithog	

4.5.7 Gofal plant a gofal cyn ysgol sydd ar gael yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Ysgol Talwrn	Iaith	Annibynnol o'r ysgol	Lleoliad y Ddarpariaeth	Amllder
Clwb Brecwast	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb gwarchod boreol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol

Ysgol y Graig	Iaith	Annibynnol o'r ysgol	Lleoliad y Ddarpariaeth	Amllder
Clwb gwarchod boreol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb brecwast	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb ar ôl ysgol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb ar ôl ysgol	Cymraeg	Ydy	Adeilad Dechrau'n Deg	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol

Os awdurdodir y cynnig, rhagwelir y byddai rhieni a disgyblion Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn cefnogi ac yn ymgysylltu â Ysgol y Graig ehangedig. Ni fyddai'r disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim

(Ysgol Talwrn 18% ac Ysgol y Graig 27%) yn cael eu trin yn wahanol i'r rhai nad ydynt yn derbyn prydau ysgol am ddim a byddent yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol yn yr ysgol ehangedig megis y rhai a nodwyd eisoes.

Pe gwiredwyd y cynnig, byddai'r ysgol gynradd ehangedig yn Ysgol Gymuned ac felly'n cynnwys neuadd fwy ar gyfer gweithgareddau cymunedol ac ystafell gyfarfod gymunedol. Pe gwiredwyd y cynnig, byddai'r rhan fwyaf os nad pob cyfleuster a gwasanaeth a ddarperir gan Ysgol y Graig yn gallu cael eu darparu gan yr ysgol gynradd ehangedig.

4.5.8 Gweithgareddau cymunedol a gynhelir yn lleol yn Nhalwrn

Mae Cyngor Cymuned Llanddyfnan hefyd wedi darparu manylion o weithgareddau a gynhelir yn lleol, a chyfleusterau a ddefnyddir yn lleol:

Gweithgaredd	Lleoliad
Neuadd y Pentref	Neuadd y Pentref
Cae chwarae	Cae chwarae
Siop y Pentref	Siop y Pentref
Merched y Wawr	Neuadd y Pentref
Eisteddfod Talwrn	Ysgol Talwrn
Guides	Ysgol Talwrn
Ysgol Feithrin	Neuadd y Pentref
Bingo	Neuadd y Pentref
Chwist	Neuadd y Pentref
Capel y Methodistiaid	Capel y Methodistiaid
Capel yr Annibynwyr	Capel yr Annibynwyr
Eglwys Llanffinan	Eglwys Llanffinan
Cyfarfodydd Archeolegol	Neuadd y Pentref

4.6 Pellter ac amser teithio

Pe awdurdodir y cynnig, byddai'n golygu mwy o bellter teithio i rai disgyblion. Ar sail y nifer presennol o ddisgyblion ar gofrestr Ysgol Talwrn (Mehefin 2019), byddai 33% yn teithio llai i'r safle ysgol arfaethedig a 67% yn gorfod teithio ymhellach. Gan y barnir bod y llwybr rhwng Talwrn a Llangefni ar hyd y B5109 yn ffordd beryglus, byddai'r Awdurdod yn darparu cludiant i'r disgyblion sy'n byw yn nalgylch Ysgol Talwrn, sy'n golygu na fyddent yn debygol o gerdded neu feicio i'r ysgol.

Ym mis Gorffennaf 2019, roedd 20 o ddisgyblion neu 53% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o du allan i'r dalgylch. Mae ffigyrau mis Gorffennaf 2019 yn dangos bod 30 o ddisgyblion neu 9% yn Ysgol y Graig yn dod o du allan i'r dalgylch.

Gan y cynhigir y bydd y bloc ysgol newydd (estyniad) yn cael ei leoli llai na milltir oddi wrth adeilad yr ysgol bresennol, bydd disgyblion o'r ysgol yn parhau i allu cerdded i'r bloc cyfnod sylfaen newydd. Mae Asesiad Effaith Traffig ar effaith y bloc arfaethedig newydd ar drefniadau teithio staff a disgyblion wedi ei baratoi.

Oni bai am drafnidiaeth ychwanegol o Dalwrn i'r Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig, nid yw'n debygol o gwbl y byddai'r cynnig yn cael effaith ar gludiant cyhoeddus.

Noda Llywodraeth Cymru na ddylai plant oed cynradd orfod teithio am fwy na 45 munud bob ffordd i'r ysgol. Mae'r Awdurdod Lleol yn darparu cludiant am ddim i ddisgyblion cynradd dan 16 oed sy'n byw **2 filltir** neu fwy oddi wrth yr ysgol sydd yn y dalgylch y maent yn byw ynddi. Mae'r un polisi hefyd yn nodi "na ddarperir cludiant i blant meithrin rhan amser."

4.7 Asesiad Effaith Cymunedol

Meini Prawf	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
Disgyblion sy'n mynychu'r ysgol o du allan i'r dalgylch	Disgyblion o du allan i'r dalgylch: - Ysgol Talwrn – 20 disgybl neu 53% - Ysgol y Graig – 30 disgybl neu 9% (Data Medi 2018)	Cadarnhaol	Os gwireddir y cynnig, mae'n debyg y byddai dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn cael eu cyfuno. Yn ôl ffigyrau presennol, golyga hyn y byddai llai o ddisgyblion yn yr ysgol gynradd ehangedig yn dod o du allan i'w dalgylchoedd.
Gwasanaethau a ddarperir i'r gymuned gan yr ysgol gan gynnwys gweithgareddau allgyrsiol	Mae'r ddwy ysgol yn darparu nifer o weithgareddau a gwasanaethau. Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth hon yn parhau. Rhagwelir y bydd defnydd cymunedol o'r ysgol arfaethedig ehangedig.	Niwtral	Gan y byddai Ysgol y Graig yn cael ei hehangu i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, bydd gweithgareddau a gwasanaethau a ddarperir o Ysgol y Graig yn parhau i gael eu darparu yn yr Ysgol y Graig wedi ei ehangu. Gellir cynnal gwasanaethau a ddarperir i'r gymuned gan Ysgol Talwrn yn neuadd bentref Talwrn fel opsiwn arall.
Cyfleusterau cymunedol a ddefnyddir yn rheolaidd gan yr ysgol	Defnyddir capel neu eglwys leol gan y ddwy ysgol ac os byddai'r ysgol ehangedig yn cael ei hadeiladu, byddai ei chynulleidfaoedd yn parhau i ddefnyddio'r addoldai hynny.	Niwtral	Os yw Ysgol Talwrn yn cau, efallai bydd cyfle i'r gymuned (Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a hyfforddiant cyfrifiadurol i bensiynwyr) ddefnyddio neuadd bentref Talwrn fel opsiwn arall.
Cyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol a gweithgareddau a gynhelir ar dir yr ysgol	Gan mai ysgolion cymunedol yw Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, mae'r gymuned yn gwneud cryn dipyn o ddefnydd o adeiladau a thir yr ysgolion.	Niwtral	Gan y bydd Ysgol y Graig yn cael ei hehangu, bydd cyfleusterau a ddarperir gan yr ysgol yn cael eu darparu yn yr ysgol gynradd ehangedig. Gellir ymgymryd â chyfleusterau cymuned a ddarperir gan yr ysgol yn Nhalwrn yn yr Ysgol y Graig ehangedig, neu o safleoedd eraill yn Nhalwrn megis neuadd y dref neu eglwys Talwrn.
Effeithiau eraill Cludiant cyhoedd +	Os cymeradwyir y cynnig, bydd rhaid trefnu cludiant i'r ysgol gynradd ehangedig gydag arian yr Awdurdod.	Negyddol	Os gwireddir y cynnig, trefnir cludiant i'r ysgol gynradd ehangedig gan yr Awdurdod.

Meini Prawf	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
	Mae'n annhebygol iawn y byddai'r cynnig yn cael effaith ar gludiant gyhoeddus.		
Arall Effaith ar y gymuned	Gall cau Ysgol Talwrn gael effaith ar ba mor ddeniadol yw'r ardal leol i ddarpar brynwyr tai, yn enwedig y rhai sydd â phlant neu sy'n bwriadu cael plant. Ar y llaw arall, gall rai trigolion lleol ystyried cau neu adleoli ysgol oddi wrth ardal i fod yn beth defnyddiol a gall yr ardal fod yn fwy deniadol i brynwyr tai sy'n edrych am ardal fwy tawel. Fodd bynnag, cydnabyddir y posibilrwydd o newid yng nghyfansoddiad preswylwyr dros amser.	Niwtral	Mae gan Dalwrn siop a redir gan y gymuned (Siop Bodeilio), neuadd bentref a chapel ar gael i'r holl breswylwyr lleol.
	Effaith gyfunol ar y gymuned	Niwtral	

Casgliad – Byddai'r cynnig i weld yn cael effaith niwtral ar y gymuned.

5. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi pwrpas cyffredinol cyfreithiol-rwym o saith Nod Llesiant a phum Ffordd o Weithio a ddylunnir i gefnogi a dosbarthu gwasanaeth cyhoeddus sy'n cwrdd ag anghenion y presennol heb gyfaddawdu gallu cenedlaethau'r dyfodol i gwrdd â'u hanghenion eu hunain.

5.1 Sut y mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion ffordd o weithio?

Ffordd o weithio	Diffiniad	Sut y mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion ffordd o weithio
Hirdymor		
	Pwysigrwydd cydbwysu anghenion tymor byr gyda'r angen i ddiogelu'r gallu hefyd i gwrdd ag anghenion hirdymor.	Sicrhau bod addysg yn y gymuned yn cael ei chynnal a sicrhau bod lleoedd digonol mewn ysgolion i gwrdd ag anghenion heddiw a'r dyfodol. Sicrhau bod y sefydliad ysgol yn ffit i bwrpas ac yn cydymffurfio â chanllawiau 21ain Ganrif.
Atal		
	Sut y gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu rhag mynd yn waeth gynorthwyo cyrff cyhoeddus i gwrdd â'u nod.	Diogelu dyfodol hirdymor addysg yn yr ardal.
Integreiddio		
	Ystyried sut y gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar eu hamcanion eraill neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.	Mae integreiddio cymuned yn ffocws i bob ysgol newydd sy'n creu amgylchedd i gefnogi diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg. Mae darparu lleoedd digonol yn sicrhau y gellir dosbarthu'r cwrwclwm ac mae'n cwrdd ag amcanion cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.
Cydweithio		
	Cydweithio ag unrhyw unigolyn arall (neu wahanol rannau o'r corff ei hun) a all helpu'r corff i gwrdd â'i amcanion llesiant.	Cynyddu cydweithrediad rhwng gwasanaethau a chymunedau i sicrhau bod addysg yn cael ei dosbarthu'n barhaus i bob disgybl. Mae'r ymgynghoriad yn cynnwys ymgysylltiad ac ymglymiad dwys â disgyblion, staff, Llywodraethwyr a'r gymuned. Bydd hyn yn ymwneud â chydweithredu â rhanddeiliaid yn ystod ac ar ôl y broses ymgynghori i sicrhau dyfodol hirdymor addysg yn yr ardal. Mae'r awdurdod lleol yn gweithio'n effeithiol ag ysgolion, Estyn, GwE, cynghorau cymuned a nifer o bartneriaid mewnol ac allanol i sicrhau y bydd yr adeilad yn cwrdd ag anghenion tymor byr a dyfodol y defnyddwyr a'r gymuned y byddai'n gweini arnynt.
Ymglymiad		
	Pwysigrwydd ymglymu pobl sydd â diddordeb yng nghyflawniad y nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal y mae'r corff yn ei gweini.	Mae'r cynnig yn amodol ar ymgynghoriad statudol ffurfiol. Bydd hyn yn galluogi ymglymiad rhanddeiliaid yn y cynnig.

5.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Er mwyn gwireddu'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion ac i ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) byddwn yn canolbwyntio ar greu cymunedau mwy hydwyth, ymgysylltu â'n cymunedau, sefydlu partneriaeth leol a chynnwys ein cymunedau yn y cynllunio hirdymor. Drwy ddilyn y fath broses, anelwn at alluogi cyflenwyr a chymunedau i ddatblygu gwasanaethau yn ôl yr angen, i annog rhannu adnoddau ac i arwain at wariant mwy effeithlon yn yr hirdymor.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithio tuag at gyflawni amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015). Fel dilyniant i'r asesiad llesiant a gynhaliwyd, mae cynllun llesiant wedi'i ddatblygu, sy'n cael ei arwain gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar y cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn. Bydd y trefniadau ymgynghori ac ymgysylltu ar gyfer moderneiddio ysgolion yn cael eu cynllunio i ddiwallu anghenion y cynllun.

Mae'r tabl isod yn amlinellu sut y rhagwelir bydd y cynnig i

Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn a chau Ysgol Talwrn yn cyfrannu at y 7 nod llesiant:

7 nod llesiant	Sut fydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 nod llesiant
Llewyrchus	Bydd y prosiect yn sicrhau bod yr Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig yn ffit i bwrpas ac yn sicrhau y gwireddir capasiti a photensial bob disgybl i lwyddo.
Cyfartal	Mae'r Awdurdod wedi'i ymrwmo i fwyhau gwerth pob ceiniog a waria'r Awdurdod Lleol, a gellir gwireddu hyn â buddion cymunedol. Bydd yr Awdurdod yn ymgorffori buddion cymunedol ym mhob prosiect gan gynnwys y prosiect i ehangu Ysgol y Graig os y'i cymeradwyir. Bydd yr Awdurdod hefyd yn sicrhau cyfleoedd cyfartal gwaeth beth yw gallu a chefnidir disgybl.
Cydnherth	Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn bolisi a sefydlwyd ar y cyd â siroedd eraill Gogledd Cymru ar gyfer ymgysylltu â rhanddeiliaid. Seilir y polisi ar egwyddorion cenedlaethol dros ymgysylltiad cyhoeddus. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, bydd proses ymgynghori statudol yn cael ei chynnal i gasglu barn y rhanddeiliaid. Yn dilyn yr ymgynghoriad, gellir sefydlu grŵp o randdeiliaid er mwyn cynnal gwaith ar y cyd gyda'r Awdurdod. Bydd hefyd cyfleoedd i blant gael cyfrannu at y broses. Yn ogystal â hyn, os gwireddir y cynnig, bydd y Corff Llywodraethu'n datblygu cyllideb a strwythur staffio'r ysgol ehangedig arfaethedig. Bydd hefyd yn penderfynu sut i ddarparu addysg i'r holl ddisgyblion a bydd yn gwneud yr ysgol yn fwy gwydn i newidiadau yn nhrosiannau staff yn y dyfodol. Bydd gan yr ysgol ehangedig osodiadau effeithlonrwydd dŵr. Bydd yr estyniad arfaethedig ar Ysgol y Graig yn ystyried cyfleoedd tyfu bwyd sy'n cefnogi meysydd ar gyfer bywyd gwyllt ac sy'n hygyrch i bob disgybl, a bydd yn hyrwyddo ac yn cefnogi mentrau ecogyfeillgar megis eco-ysgolion.

7 nod llesiant	Sut fydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 nod llesiant
Iachach	Mae'r Asesiad Effaith Cymunedol sy'n rhan o'r asesiad hwn yn cadarnhau bod yr ysgolion sy'n bodoli eisoes yn Nhalwrn a'r Graig yn gweithredu fel ysgolion cymunedol. Yn ogystal â hyn, defnyddir yr ysgol arfaethedig ehangedig sydd wedi'i hadleoli a'i hehangu o ganlyniad i'r rhaglen moderneiddio ysgolion fel hwb cymunedol sy'n hybu cymunedau iachach e.e. drwy gynnal gweithgareddau chwaraeon i aelodau o'r gymuned. Bydd yr Awdurdod yn ymgeisio i'w gwneud mor hawdd â phosib i gyrraedd yr ysgol drwy gerdded neu feicio.
Cymunedau cydlynus	Fel rhan o'r ymgynghoriad statudol, bydd gan randdeiliaid gyfle i leisio'u barn ac i gynnal sylwadau ar y cynnig i "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn." Bydd yr Ysgol y Graig ehangedig yn cyfrannu at isadeiledd cymunedol yr ardal. Mae gan y cynnig botensial i ffurfio cymuned newydd o amgylch Talwrn a dalgylch Ysgol y Graig.
Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Amgaeir yr Asesiad Effaith Iaith. Mae Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn ysgolion cyfrwng Cymraeg. Bydd y cynnig yn cryfhau darpariaeth cyfrwng Cymraeg yn yr ardal. Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithredu â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gymuned ac yn cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r Adran Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod. Caiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) yr Awdurdod ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Mae perfformiad Cymraeg y disgyblion yn y ddwy ysgol h.y. y canran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r safon ofynnol yn dda yn y ddwy ysgol.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Alinir y rhaglen moderneiddio ysgolion a phrosiectau cysylltiedig â strategaethau corfforaethol, lleol a chenedlaethol. Mae'r rhaglen wedi gweithio'n agos â Llywodraeth Cymru, rhanddeiliaid a phartneriaid i sicrhau bod y prosiectau'n cael eu cefnogi a bod y cyfeiriad strategol yn cael ei ddeall. Golyga hyn bod rhanddeiliaid yn deall sut y bydd y cynllun arfaethedig yn cynorthwyo i gyflawni nodau busnes, amcanion strategol a chynlluniau'r Awdurdod. Bydd gwelliannau i'n hysgolion yn arwain at welliannau mewn effeithlonrwydd ynni e.e. drwy gynhyrchu trydan gyda phaneli ffotofoltaidd. Bydd hyn hefyd yn arwain at leihad yng nghynhyrchiad carbon deuocsid ac yn cynorthwyo i addysgu'r disgyblion ar sut i ddefnyddio adnoddau naturiol yn ddoeth.

6. CASGLIAD

Aseswyd y cynnig ar ei effaith bosib ar:

- Gydraddoldeb
- Iaith h.y. yr iaith Gymraeg
- Cymuned

Roedd yr effaith a geir ar bob rhan fel a ganlyn:

Effaith gyfunol ar:	Effaith:
Cydraddoldeb	+2 Cadarnhaol
Iaith	+3 Cadarnhaol
Cymuned	Niwtral

Ar ôl ystyried y cynnig (cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn) o ran ei effaith bosib ar gydraddoldeb, yr iaith Gymraeg a'r gymuned, byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol.

Dangosa'r ddogfen yn Adran 5 sut y mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Atodiad 2 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd neu eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

Erthygl 2: Yr hawl i fywyd

Erthygl 3: Gwahardd artaith

Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol

Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch

Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg

Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith

Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd

Erthygl 10: Rhyddid mynegiant

Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull

Erthygl 12: Yr hawl i briodi

Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu

Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo

Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg

Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd

Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 3 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith y gallent ei chael ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Nod	Disgrifiad o'r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.

Cymru sy'n fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial gwaeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.